

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Strasbourg, 6. ožujka 2024.

MIN-LANG (2024) 5

EUROPSKA POVELJA O REGIONALNIM ILI MANJINSKIM JEZICIMA

**Izvešće Odbora stručnjaka
predstavljeno Odboru ministara Vijeća Europe
u skladu s člankom 16. Povelje**

Sedmo izvješće

HRVATSKA

Europskom poveljom o regionalnim ili manjinskim jezicima predviđen je kontrolni mehanizam za ocjenu načina na koji se Povelja primjenjuje u državi stranci s ciljem, prema potrebi, davanja preporuka za poboljšanje njezina zakonodavstva, politike i prakse. Središnja je sastavnica ovog postupka Odbor stručnjaka, osnovan na temelju članka 17. Povelje. Njegova je glavna svrha izvjestiti Odbor ministara o svojoj ocjeni ispunjavanja obveza stranke, ispitati stvarno stanje regionalnih ili manjinskih jezika u državi i, prema potrebi, potaknuti stranku da postupno postigne višu razinu predanosti.

Kako bi olakšao tu zadaću, Odbor ministara donio je, u skladu s člankom 15. stavkom 1., plan periodičnih izvješća koje je stranka dužna podnijeti glavnom tajniku. Tim se planom od države zahtijeva da izvjesti o konkretnoj primjeni Povelje, općoj politici za jezike zaštićene u skladu s Dijelom II. Povelje te detaljnije o svim mjerama koje su poduzete u primjeni odredaba odabranih za svaki jezik zaštićen u skladu s Dijelom III. Povelje. Stoga je prva zadaća Odbora stručnjaka razmotriti informacije sadržane u periodičnom izvješću za sve relevantne regionalne ili manjinske jezike na području predmetne države. Država objavljuje periodično izvješće u skladu s člankom 15. stavkom 2.

Uloga je Odbora stručnjaka ocijeniti postojeće pravne akte, propise i stvarnu praksu koji se u svakoj državi primjenjuju na njezine regionalne ili manjinske jezike. U skladu s time je utvrdio svoje metode rada. Odbor stručnjaka prikuplja informacije od nadležnih tijela i neovisnih izvora unutar države kako bi dobio pošten i pravedan pregled stvarnog stanja jezika. Nakon uvodnog razmatranja periodičnog izvješća, Odbor stručnjaka po potrebi postavlja svakoj državi stranci određeni broj pitanja kako bi od nadležnih tijela pribavio dodatne informacije o pitanjima koja smatra nedovoljno razrađenima u samom izvješću. Nakon tog pisanog postupka obično slijedi posjet izaslanstva Odbora stručnjaka odnosnoj državi. Tijekom tog posjeta izaslanstvo se sastaje s tijelima i udrugama čiji je rad usko povezan s uporabom relevantnih jezika te se savjetuje s nadležnim tijelima o pitanjima o kojima je obaviješteno. Ovaj postupak prikupljanja informacija osmišljen je tako da Odboru stručnjaka omogući učinkovitiju ocjenu primjene Povelje u odnosnoj državi.

Nakon zaključenja ovog postupka Odbor stručnjaka donosi svoje izvješće. Nakon što ga Odbor stručnjaka usvoji, ovo evaluacijsko izvješće dostavlja se nadležnim tijelima odnosno države stranke kako bi se mogla očitovati o njemu u zadanom roku. U ovoj fazi država stranka može zatražiti povjerljivi dijalog. Konačno evaluacijsko izvješće objavljuje se zajedno s eventualnim očitovanjem nadležnih tijela države stranke. Ovaj se dokument zatim prosljeđuje Odboru ministara radi donošenja preporuka državi stranci na temelju preporuka predloženih u ovom evaluacijskom izvješću.

SADRŽAJ

Sažetak	5
Poglavlje 1. Stanje regionalnih ili manjinskih jezika u Hrvatskoj – najnovija kretanja i trendovi	6
1.1. Opći razvoj politika, zakonodavstva i prakse u vezi s regionalnim ili manjinskim jezicima u Hrvatskoj	6
1.2. Stanje svakog pojedinog regionalnog ili manjinskog jezika u Hrvatskoj	23
Poglavlje 2. Ispunjavanje obveza Hrvatske u okviru Europske povelje o regionalnim ili manjinskim jezicima i preporuke	29
2.1. Bajaški rumunjski jezik	29
2.1.1. Ispunjavanje obveza Hrvatske preuzetih Europskom poveljom o regionalnim ili manjinskim jezicima u pogledu zaštite i promicanja bajaškog rumunjskog jezika	29
2.1.2. Preporuke Odbora stručnjaka za poboljšanje zaštite i promicanja bajaškog rumunjskog jezika u Hrvatskoj	30
2.2. Češki jezik	31
2.2.1. Ispunjavanje obveza Hrvatske preuzetih Europskom poveljom o regionalnim ili manjinskim jezicima u pogledu zaštite i promicanja češkog jezika	31
2.2.2. Preporuke Odbora stručnjaka za poboljšanje zaštite i promicanja češkog jezika u Hrvatskoj	34
2.3. Njemački jezik	35
2.3.1. Ispunjavanje obveza Hrvatske preuzetih Europskom poveljom o regionalnim ili manjinskim jezicima u pogledu zaštite i promicanja njemačkog jezika	35
2.3.2. Preporuke Odbora stručnjaka za poboljšanje zaštite i promicanja njemačkog jezika u Hrvatskoj	36
2.4. Mađarski jezik	37
2.4.1. Ispunjavanje obveza Hrvatske preuzetih Europskom poveljom o regionalnim ili manjinskim jezicima u pogledu zaštite i promicanja mađarskog jezika	37
2.4.2. Preporuke Odbora stručnjaka za poboljšanje zaštite i promicanja mađarskog jezika u Hrvatskoj	40
2.5. Istrorumunjski jezik	41
2.5.1. Ispunjavanje obveza Hrvatske preuzetih Europskom poveljom o regionalnim ili manjinskim jezicima u pogledu zaštite i promicanja istrorumunjskog jezika	41
2.5.2. Preporuke Odbora stručnjaka za poboljšanje zaštite i promicanja istrorumunjskog jezika u Hrvatskoj	42
2.6. Talijanski jezik	43
2.6.1. Ispunjavanje obveza Hrvatske preuzetih Europskom poveljom o regionalnim ili manjinskim jezicima u pogledu zaštite i promicanja talijanskog jezika	43
2.6.2. Preporuke Odbora stručnjaka za poboljšanje zaštite i promicanja talijanskog jezika u Hrvatskoj	46
2.7. Rusinski jezik	47
2.7.1. Ispunjavanje obveza Hrvatske preuzetih Europskom poveljom o regionalnim ili manjinskim jezicima u pogledu zaštite i promicanja rusinskog jezika.....	47

2.7.2.	Preporuke Odbora stručnjaka za poboljšanje zaštite i promicanja rusinskog jezika u Hrvatskoj	50
2.8.	Srpski jezik	51
2.8.1.	Ispunjavanje obveza Hrvatske preuzetih Europskom poveljom o regionalnim ili manjinskim jezicima u pogledu zaštite i promicanja srpskog jezika	51
2.8.2.	Preporuke Odbora stručnjaka za poboljšanje zaštite i promicanja srpskog jezika u Hrvatskoj	54
2.9.	Slovački jezik.....	55
2.9.1.	Ispunjavanje obveza Hrvatske preuzetih Europskom poveljom o regionalnim ili manjinskim jezicima u pogledu zaštite i promicanja slovačkog jezika	55
2.9.2.	Preporuke Odbora stručnjaka za poboljšanje zaštite i promicanja slovačkog jezika u Hrvatskoj	58
2.10.	Slovenski jezik.....	59
2.10.1.	Ispunjavanje obveza Hrvatske preuzetih Europskom poveljom o regionalnim ili manjinskim jezicima u pogledu zaštite i promicanja slovenskog jezika	59
2.10.2.	Preporuke Odbora stručnjaka za poboljšanje zaštite i promicanja slovenskog jezika u Hrvatskoj	60
2.11.	Ukrajinski jezik	61
2.11.1.	Ispunjavanje obveza Hrvatske preuzetih Europskom poveljom o regionalnim ili manjinskim jezicima u pogledu zaštite i promicanja ukrajinskog jezika	61
2.11.2.	Preporuke Odbora stručnjaka za poboljšanje zaštite i promicanja ukrajinskog jezika u Hrvatskoj	64
	Poglavlje 3. [Prijedlozi za] Preporuke Odbora ministara Vijeća Europe	65
	Prilog I.: Isprava o ratifikaciji	66
	Prilog II.: Primjedbe hrvatskih vlasti.....	68

Sažetak

Europska povelja o regionalnim ili manjinskim jezicima stupila je na snagu u Hrvatskoj 1998. godine. Češki, mađarski, talijanski, rusinski, srpski, slovački i ukrajinski jezik obuhvaćeni su Dijelom II. (članak 7.) i Dijelom III. (članci 8. – 14.), dok su bajaški rumunjski, njemački, istrorumunjski i slovenski jezik obuhvaćeni samo Dijelom II. (članak 7.) Povelje.

Hrvatska nastavlja štiti i promicati manjinske jezike u zemlji u okviru nacionalnog zakonodavstva za nacionalne manjine i omogućuje njihovo korištenje u područjima kao što su obrazovanje, pravosudna tijela, uprava, mediji ili kulturni život.

Svi manjinski jezici, osim istrorumunjskog, sada su prisutni u obrazovanju u skladu s jednim od tri primjenjiva modela: obrazovanje na manjinskom jeziku, dvojezično obrazovanje ili poučavanje manjinskog jezika zajedno s povezanom poviješću i kulturom. Međutim, stanje se razlikuje među manjinskim jezicima te kod nekih još uvijek nedostaje kontinuitet među različitim razinama obrazovanja. Za većinu manjinskih jezika učenje jezika zajedno s povezanom poviješću i kulturom najrašireniji je model i važno je da se u praksi tom predmetu posveti dovoljan broj sati. Početak podučavanja bajaškog rumunjskog je hvalevrijedan razvoj događaja i trebalo bi ga dodatno ojačati. Potrebni su odlučniji koraci kako bi se istrorumunjskom jeziku, koji je ozbiljno ugrožen, osigurala prisutnost u obrazovanju i promicanje u drugim područjima javnog života.

Manjinski jezici prisutni su u upravi samo u ograničenoj mjeri. Prag od jedne trećine za ravnopravnu službenu uporabu previsok je, što je potvrdio Popis stanovništva iz 2021., kada su nacionalne manjine pale ispod tog praga u četiri općine, a dosegnule ga u samo jednoj dodatnoj općini. Alternativa dobrovoljnog uvođenja jezika u ravnopravnu službenu uporabu u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave ne promiče se u dovoljnoj mjeri i posljednjih godina nije ju primijenila nijedna nova jedinica. Čak i kada je dosegnut prag od jedne trećine, ne postoji jamstvo trenutne i praktične primjene ravnopravne službene uporabe manjinskih jezika niti postoji pravni mehanizam za provedbu iste. U praksi, uz neke iznimke za talijanski jezik, manjinski se jezici ne upotrebljavaju u dovoljnoj mjeri u tijelima vlasti i u odnosima s njima niti na prometnim znakovima s nazivom mjesta. U slučaju srpskog jezika, ćirilica se rijetko koristi u radu općina i na natpisnim pločama. Vlasti bi trebale osigurati provedbu obveza ratificiranih u okviru Povelje u svim područjima u kojima su govornici manjinskih jezika tradicionalno prisutni u dovoljnom broju za potrebe obveza koje je Hrvatska preuzela, bez obzira na pragove. Nadalje, potrebno je poduzeti mjere kako bi se olakšala uporaba manjinskih jezika u praksi.

Što se tiče medija, nedostatan je sadržaj na i o manjinskim jezicima u programima javne radiotelevizije. Dok u slučaju radija neki programi javnog radijskog servisa i neke lokalne ili regionalne postaje osiguravaju prisutnost manjinskih jezika, to se ne može reći za televiziju. Štoviše, neki jezici gotovo i nisu prisutni na radioteleviziji. Potrebne su mjere za razvoj emisija na manjinskim jezicima s dovoljnim trajanjem, redovitošću i učestalošću.

Potrebne su odlučne mjere za promicanje svijesti hrvatske javnosti i snošljivosti prema manjinskim jezicima i kulturama koje oni predstavljaju kao dijelu hrvatske kulturne baštine.

Ovo sedmo evaluacijsko izvješće Odbora stručnjaka temelji se na političkoj i pravnoj situaciji u vrijeme terenskog posjeta Odbora stručnjaka Hrvatskoj u listopadu 2023.

Poglavlje 1. Stanje regionalnih ili manjinskih jezika u Hrvatskoj – najnovija kretanja i trendovi

1. Europska povelja o regionalnim ili manjinskim jezicima (dalje u tekstu „Povelja”) ugovor je Vijeća Europe kojim se države članice obvezuju na zaštitu i promicanje tradicionalnih manjinskih jezika u zemlji u svim područjima javnog života: obrazovanju, pravosudnim tijelima, upravnim tijelima i javnim službama, medijima, kulturnim aktivnostima i ustanovama, gospodarskom i društvenom životu te prekograničnoj kulturnoj razmjeni. Hrvatska je potpisala i ratificirala Povelju 5. studenoga 1997. Povelja je stupila na snagu u Hrvatskoj 1. ožujka 1998. i primjenjuje se na sljedeće jezike: bajaški rumunjski, češki, njemački, mađarski, istrorumunjski, talijanski, rusinski, srpski, slovački, slovenski i ukrajinski jezik. Bajaški rumunjski, njemački, istrorumunjski i slovenski jezik obuhvaćeni su samo Dijelom II. (članak 7.), dok su drugi jezici zaštićeni u okviru Dijela II. i Dijela III. (članci 8. – 14.) Povelje.

2. Države članice dužne su svakih pet godina¹ podnijeti izvješće o provedbi Povelje. Hrvatske vlasti dostavile su svoje sedmo periodično izvješće 22. veljače 2023. Ovo sedmo evaluacijsko izvješće Odbora stručnjaka temelji se na informacijama iz tog periodičnog izvješća, dodatnim informacijama dobivenima od nadležnih tijela i izjavama predstavnika govornika manjinskih jezika danim tijekom terenskog posjeta (16. – 20. listopada 2023.) i/ili podnesenima u pisanom obliku u skladu s člankom 16. stavkom 2. Povelje.

3. U poglavlju 1. ovog evaluacijskog izvješća naglasak je na općim kretanjima i trendovima u pogledu regionalnih ili manjinskih jezika u Hrvatskoj i stanju tih jezika. U njemu se posebno ispituju mjere koje su hrvatske vlasti poduzele kako bi odgovorila na preporuke Odbora stručnjaka i Odbora ministara na kraju šestog ciklusa praćenja te se ujedno ističu nova pitanja. Poglavlje 2. sadržava detaljan pregled stanja provedbe svake obveze Hrvatske u odnosu na određeni jezik te preporuke upućene hrvatskim vlastima. Na temelju svoje ocjene Odbor stručnjaka u poglavlju 3. predlaže Odboru ministara preporuke koje će biti upućene Vladi Republike Hrvatske, kako je predviđeno člankom 16. stavkom 4. Povelje. Odbor stručnjaka potiče hrvatske vlasti da ovo izvješće prevedu na hrvatski jezik i na regionalne ili manjinske jezike s ciljem pružanja potpore nadležnim tijelima, organizacijama, savjetodavnim tijelima i uključenim osobama u cjelovitoj provedbi Povelje, u skladu s člancima 6. i 7.4.

4. Ovo se izvješće temelji na političkoj i pravnoj situaciji u vrijeme terenskog posjeta Odbora stručnjaka Hrvatskoj u listopadu 2023.

1.1. Opći razvoj politika, zakonodavstva i prakse u vezi s regionalnim ili manjinskim jezicima u Hrvatskoj

5. Hrvatska nastavlja štiti i promovirati manjinske jezike u zemlji uglavnom u okviru Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina iz 2002., Zakona o odgoju i obrazovanju na jeziku i pismu nacionalnih manjina iz 2000. i Zakona o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina iz 2000.

6. U prosincu 2020. Vlada Republike Hrvatske donijela je Operativne programe nacionalnih manjina za razdoblje 2021. – 2024., koji se nastavljaju na Operativne programe za razdoblje 2017. – 2020. Prema navodima nadležnih tijela, oni sadrže aktivnosti vezane za uporabu manjinskog jezika i pisma, odgoj i obrazovanje te sredstva javnog priopćavanja, u skladu s odredbama nacionalnog zakonodavstva. Doneseni su posebni operativni programi za nekoliko nacionalnih manjina, koji uključuju pojedinačne programe za mađarsku, talijansku, romsku i srpsku nacionalnu manjinu.

7. Odbor stručnjaka naglašava da Povelja zahtijeva proaktivan i strukturiran pristup njezinoj provedbi. Prethodno je preporučila razvoj strategija za neke od jezika obuhvaćenih Poveljom. Odbor stručnjaka smatra da usvajanje strategija za jezike zaštićene Poveljom na temelju ovog ugovora i preporuka u

¹ Člankom 15. stavkom 1. Povelje predviđa se da države članice podnose periodična izvješća svake tri godine. Međutim, nakon stupanja na snagu reforme mehanizma praćenja EPROM-a 1. srpnja 2019., države članice trebaju podnositi svoja izvješća svakih pet godina, a ne svake tri godine. Vidjeti odluke Odbora ministara „Jačanje mehanizma praćenja Europske povelje o regionalnim ili manjinskim jezicima” ([CM/Del/Dec\(2018\) 1330/10.4e](#), stavak 1. podstavak a)).

evaluacijskim izvješćima ili uključivanje odredbi i preporuka u postojeće programe može pomoći u napretku u primjeni ovog ugovora na praktičnoj razini. To je posebno važno za istrorumunski jezik, čiji se govornici ne poistovjećuju s nacionalnom manjinom i stoga nemaju uvijek koristi od namjenskih mehanizama.

8. U veljači 2024. godine stupio je na snagu Zakon o hrvatskom jeziku.² Zakon sadržava zaštitne mjere u vezi s uporabom manjinskih jezika. Ipak, imajući na umu utjecaj koji zakon o službenom jeziku može imati na manjinske jezike, Odbor stručnjaka poziva vlasti da u sljedećem periodičnom izvješću dostave informacije o interakciji Zakona o hrvatskom jeziku i njegove primjene sa zakonima o uporabi manjinskih jezika, posebno u upravi i medijima.

Rezerva u pogledu članka 7. stavka 5.

9. Prilikom ratifikacije Povelje 1997. godine Hrvatska je izrazila rezervu da „(...) neće se primjenjivati odredbe članka 7. stavka 5. Povelje.” Članak 7. stavak 5. odnosi se na promicanje neteritorijalnih jezika.³ Tijekom godina Odbor stručnjaka i drugi predstavnici Vijeća Europe u više su navrata poticali Hrvatsku da povuče rezervu.⁴ Hrvatske su vlasti 2013. obavijestile Vijeće Europe da će provesti preporuku o povlačenju rezerve i primjeni Povelje na romski jezik. Hrvatska to još nije učinila. U trenutačnom ciklusu praćenja, tijekom terenskog posjeta, nadležna tijela potvrdila su da će rezerva biti povučena, ali nisu navela vremenski okvir. Naglasili su i da romski jezik uživa mjere zaštite i promicanja u skladu s nacionalnim zakonodavstvom, koje ne pravi razliku između „teritorijalnih” i „neteritorijalnih” jezika. Odbor stručnjaka pozdravlja te informacije i sa zanimanjem prima na znanje da postojeće nacionalno zakonodavstvo ne predstavlja prepreku povlačenju rezerve. Odbor stručnjaka ostaje pri stajalištu da bi povlačenje rezerve bilo vrlo pohvalan korak u duhu Povelje koji bi omogućio strukturiraniju zaštitu i promicanje romskog jezika te poziva hrvatske vlasti da bez daljnje odgode provedu odgovarajući postupak.

Novi Popis stanovništva

10. U Hrvatskoj je 2021. proveden novi Popis stanovništva, a rezultati istoga objavljeni su u rujnu 2022. Broj pripadnika nacionalnih manjina i onih koji su naveli manjinski jezik kao materinji jezik smanjio se u većini slučajeva obuhvaćenih Poveljom. Iako Popis stanovništva pokazuje općenito smanjenje ukupnog broja stanovnika u Hrvatskoj (za 9,64 %), u slučaju nacionalnih manjina smanjenje je znatnije (s 328 738 u Popisu iz 2011. na 240 079 u Popisu iz 2021., odnosno smanjenje za 26,97 %). To smanjenje utječe na zaštitu manjinskih jezika.⁵ Odbor stručnjaka podsjeća da Povelja zahtijeva pozitivno djelovanje vlasti na promicanju manjinskih jezika i podrazumijeva obvezu poduzimanja proaktivnih mjera kako bi se osigurala sustavna upotreba manjinskih jezika.⁶ Činjenica da svaki popis stanovništva može dovesti do slabljenja položaja manjinskih jezika problematična je i potrebno je poduzeti mjere kako bi se spriječile takve situacije. To se može učiniti razdvajanjem primjene Povelje od pragova koji se temelje na popisu stanovništva (vidjeti u nastavku).

Teritorijalno područje primjene Povelje

11. U izjavi sadržanoj u ispravi o ratifikaciji Hrvatska je izjavila: „Na temelju članka 1. stavka b) Europske povelje o regionalnim ili manjinskim jezicima Republika Hrvatska izjavljuje da se u smislu hrvatskog zakonodavstva pojam »područje na kojem se regionalni ili manjinski jezici upotrebljavaju« odnosi na ona

² [Zakon o hrvatskom jeziku \(nn.hr\)](#), NN 14/2024.

³ Hrvatska nekoliko jezika naziva neteritorijalnim. U svojim prethodnim evaluacijskim izvješćima Odbor stručnjaka ispitao je stanje u pogledu bajaškog rumunjskog, istrorumunjskog, njemačkog i slovenskog jezika te zaključio da su to teritorijalni jezici. To nije slučaj s romskim jezikom.

⁴ **Drugo izvješće Odbora stručnjaka za Hrvatsku, ECRML(2005)3, stavak 14.; četvrto izvješće Odbora stručnjaka za Hrvatsku, ECRML (2010)9, stavak 86.; šesto izvješće Odbora stručnjaka za Hrvatsku MIN-LANG(2019)18, stavak 7., peto mišljenje o Hrvatskoj Savjetodavnog odbora za Okvirnu konvenciju za zaštitu nacionalnih manjina, doneseno 1. veljače 2021., stavak 97., Izvješće povjerenika Vijeća Europe za ljudska prava, CommDH(2010)20, stavak 150.**

⁵ Vidjeti sedmo periodično izvješće Hrvatske, str. 6, za podatke iz popisa stanovništva; vidjeti i [Izvješće pučke pravobraniteljice za 2022.](#), str. 105.

⁶ Vidjeti treće izvješće za Slovačku, ECRML (2013)1, stavak 38.

područja na kojima su, na temelju članka 12. Ustava Republike Hrvatske i članaka 7. i 8. Ustavnog zakona o ljudskim pravima i slobodama i o pravima etničkih i nacionalnih zajednica ili manjina, jedinice lokalne samouprave svojim statutima uvele službenu uporabu manjinskog jezika.”

12. Stoga se, prema mišljenju nadležnih tijela, članci 9. i 10. Povelje primjenjuju samo ako je manjinski jezik u ravnopravnoj službenoj uporabi⁷ kao posljedica jedne od sljedećih situacija: pripadnici nacionalne manjine čine najmanje trećinu stanovništva jedinice lokalne samouprave, čime nastaje obveza uvođenja ravnopravne službene uporabe dotičnog manjinskog jezika; kada je ravnopravna službena uporaba predviđena međunarodnim sporazumima; kada je statutom jedinice lokalne samouprave ravnopravna službena uporaba, čak i ako je udio nacionalne manjine u stanovništvu manji od jedne trećine (dobrovoljno uvođenje manjinskog jezika u ravnopravnu službenu uporabu); kada jedinica područne (regionalne samouprave) na čijem su području jedinice lokalne samouprave uvele manjinske jezike u ravnopravnu službenu uporabu propisuje isto svojim statutom.

13. U svojim prethodnim evaluacijskim izvješćima Odbor stručnjaka primijetio je, u skladu sa svojim standardnim tumačenjem⁸, da visoki prag od jedne trećine stanovništva nije u skladu s Poveljom. Mogućnost da jedinice lokalne samouprave dobrovoljno uvedu manjinske jezike u ravnopravnu službenu uporabu djelomično je ublažila problem jer je odluka o tome prepuštena svakoj jedinici lokalne samouprave, ali nacionalne vlasti to nisu u dovoljnoj mjeri pratile. U tom kontekstu Odbor stručnjaka smatrao je da navedena izjava i nacionalno zakonodavstvo nisu doveli do valjanog ograničenja obveza Hrvatske proizašlih iz Povelje te je odlučio ocijeniti stanje u područjima u kojima postoji tradicionalna prisutnost i dovoljan broj govornika manjinskih jezika.⁹ U šestom ciklusu praćenja Odbor ministara preporučio je Hrvatskoj da „**preispita postojeći prag i poveća napore za uvođenje ravnopravne službene uporabe manjinskih jezika u onim područjima u kojima postoji dovoljan broj govornika**”.

14. Prag od jedne trećine nije revidiran. Hrvatske vlasti naglašavaju mogućnost da jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave dobrovoljno uvedu manjinski jezik u ravnopravnu službenu uporabu. Također ukazuju na jedinice lokalne samouprave, kao i područne samouprave (jedna županija) koje su to učinile.¹⁰

15. Međutim, Odbor stručnjaka primjećuje da tijekom trenutačnog ciklusa praćenja nijedna dodatna jedinica lokalne samouprave nije uvela ravnopravnu službenu uporabu manjinskog jezika.¹¹ Naprotiv, u nekim jedinicama lokalne samouprave manjinski jezici prestali su biti u ravnopravnoj službenoj uporabi. Informacije koje je zaprimio Odbor stručnjaka upućuju na to da je to slučaj s jedinicama Donji Kukuruzari/Доњи Кукурузари i Vukovar/ Вуковар (srpski), Dežanovac/Dežanovec¹² (češki) i Bogdanovci/ Богдановци (rusinski).

16. Nakon Popisa stanovništva 2021. prag od trećine stanovnika dosegnut je u 24 od ukupno 556 jedinica lokalne samouprave u Hrvatskoj, u usporedbi s prijašnjih 27 jedinica. Udio srpske nacionalne manjine pao je ispod jedne trećine u tri jedinice lokalne samouprave, slovačke nacionalne manjine u jednoj,

⁷ Ovaj izraz koristi se u Zakonu o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj, a odnosi se na dodatni službeni jezik uz hrvatski jezik.

⁸ Vidjeti npr. sedmo izvješće Odbora stručnjaka za Švicarsku, MIN-LANG(2019)10, stavak 29.; prvo izvješće Odbora stručnjaka za Slovačku Republiku, ECRML(2007)1, st. 592. – 593.; prvo izvješće Odbora stručnjaka za Rumunjsku, ECRML(2012)3, stavci 35. i 37.; treće izvješće Odbora stručnjaka za Crnu Goru, ECRML(2015)3, stavak 21.; drugo izvješće Odbora stručnjaka za Poljsku, ECRML(2015)7, stavak 91.; treće izvješće Odbora stručnjaka za Srbiju, ECRML(2016)1, stavci 15. – 17.; drugo izvješće Odbora stručnjaka za Bosnu i Hercegovinu, ECRML(2016)3, stavci 24. – 31.; šesto izvješće Odbora stručnjaka za Mađarsku, ECRML(2016)6, stavak 21.; četvrto izvješće Odbora stručnjaka za Armeniju, CM(2017)49, st. 14. – 15.; treće izvješće Odbora stručnjaka za Ukrajinu, CM(2017)97, stavak 25.

⁹ Vidjeti, na primjer, šesto izvješće Odbora stručnjaka za Hrvatsku, MIN-LANG (2019)18, stavak 10., peto izvješće Odbora stručnjaka za Hrvatsku, ECRML(2015)2, stavak 21.

¹⁰ To je osobito slučaj s talijanskim jezikom u brojnim jedinicama lokalne samouprave i u Istarskoj županiji. Odnosi se i na mađarski, češki, slovački i srpski jezik u jedinicama lokalne samouprave.

¹¹ U prethodnom ciklusu praćenja tri dodatne jedinice lokalne samouprave uvele su srpski i slovački jezik u ravnopravnu službenu uporabu, i to Grad Vrbovsko (35,22 % Srba), Općina Punitovci (36,94 % Slovaka) i Općina Plaški (45,55 % Srba). Međutim, u svim slučajevima osobe koje pripadaju nacionalnoj manjini činile su najmanje jednu trećinu stanovništva u skladu s Popisom stanovništva iz 2011.

¹² Vidjeti [Izvješće pučke pravobraniteljice za 2022.](#), str. 110.

dok romska nacionalna manjina sada doseže prag od jedne trećine stanovnika u jednoj jedinici lokalne samouprave. Kao posljedica toga, četiri jedinice lokalne samouprave više nisu obvezne imati manjinske jezike u ravnopravnoj službenoj uporabi. Na temelju Popisa stanovništva iz 2021. srpska manjina doseže prag od trećine stanovništva u 20 jedinica lokalne samouprave, dok češka, mađarska, talijanska i romska nacionalna manjina dosežu taj prag u po jednoj jedinici lokalne samouprave. Ostale nacionalne manjine čiji su jezici obuhvaćeni Poveljom ne dosežu prag od jedne trećine. To je posebno problematično za rusinski, slovački i ukrajinski jezik, koji su obuhvaćeni Dijelom III. Povelje.

17. Treba napomenuti da, unatoč smanjenju broja stanovnika prema Popisu stanovništva iz 2021., srpska manjina čini 29,73 % stanovništva u Vukovaru/Вуковар, 31,20 % u Donjim Kukuruzarima/Доњи Кукурузари i 32,38 % u Vrbovskom/Врбовско, dok slovačka manjina čini 33,16 % stanovništva u Punitovcima. Odbor stručnjaka smatra, u skladu s odredbama članka 10. Povelje, da su ti udjeli i dalje dovoljni za uporabu manjinskih jezika u upravi, iako prema nacionalnom zakonodavstvu više ne postoji obveza uvođenja manjinskog jezika u ravnopravnu službenu uporabu. Odbor stručnjaka pozdravlja činjenicu da su neke od tih općina zadržale ravnopravnu službenu uporabu tih manjinskih jezika. Što se tiče Orehovice, gdje prema Popisu stanovništva iz 2021. romska nacionalna manjina čini 33,68 % stanovništva, u vrijeme terenskog posjeta bajaški rumunjski još nije bio u ravnopravnoj službenoj uporabi.

18. Rezultati Popisa stanovništva 2021. potvrđuju da još uvijek postoji znatan broj jedinica lokalne samouprave s dovoljnim brojem govornika manjinskog jezika koji još nisu uveli taj manjinski jezik u ravnopravnu službenu uporabu. To se posebno odnosi na srpski jezik (npr. 31,34 % u Obrovcu, 21,42 % u Kninu, 20,55 % u Glini, 20,13 % u Belom Manastiru, 20,08 % u Dardi, 15,04 % u Ogulinu).¹³ Tiče se i drugih jezika u pojedinim jedinicama lokalne samouprave, primjerice češkog (16,04 % u gradu Grubišnom Polju), mađarskog (22,17 % u općini Draž), slovačkog (13,36 % u gradu Iloku) i rusinskog (16,40 % u općini Tompojevci). Budući da ukrajinski jezik nije u ravnopravnoj službenoj uporabi u nijednoj jedinici lokalne samouprave, važno je napomenuti da je najveći udio Ukrajinaca u lokalnom stanovništvu u Hrvatskoj (7,77 %) u općini Bogdanovci.

19. Što se tiče Vukovara/Вуковар¹⁴, smanjenje udjela srpske manjine ispod trećine u kontekstu nacionalnog zakonodavstva znači da više ne postoji obveza ravnopravne službene uporabe srpskog jezika. U prosincu 2022. lokalne vlasti izmijenile su Statut i ukinule sve odredbe koje se odnose na uporabu srpskog jezika u Statutu, kao i Statutarnu odluku o ostvarivanju ravnopravne službene uporabe jezika i pisma srpske nacionalne manjine. Odbor stručnjaka podsjeća da je prag od jedne trećine u svakom slučaju previsok za potrebe primjene odredaba ratificiranih u skladu s člankom 10. Iako je u potpunosti svjestan osjetljivosti ovog pitanja, Odbor stručnjaka ponovno podsjeća hrvatske vlasti na njihovu obvezu na temelju Povelje da koriste ćirilčno pismo u području uprave. Štoviše, ćirilica nije samo pismo srpskog jezika, već i rusinskog i ukrajinskog jezika, koji se koriste na ovom području.¹⁵

20. Odbor stručnjaka ponavlja da je prag od „najmanje jedne trećine” previsok i ne osigurava provedbu Povelje u relevantnim jedinicama lokalne samouprave. Mogućnost da općine dobrovoljno uvedu manjinske jezike u ravnopravnu službenu uporabu nije dovoljna jer se ne promiče na odgovarajući način te, u praksi, u trenutnom ciklusu praćenja nijedna nova općina nije primijenila taj postupak. Čak i kada se dosegne prag od jedne trećine, ne postoji jamstvo trenutne i praktične primjene odredbi o ravnopravnoj službenoj

¹³ Prema podacima iz Popisa stanovništva iz 2021. koje su tijela vlasti stavila na raspolaganje, osim 20 jedinica lokalne samouprave u kojima srpska manjina čini trećinu lokalnog stanovništva i Vukovar/Вуковар, Donje Kukuruzare/Доњи Кукурузари i Vrbovsko/Врбовско, u sedam jedinica lokalne samouprave predstavnici srpske manjine čine više od 20 % stanovništva, 11 jedinica u kojima čine između 15 % i 20 % stanovništva i 12 jedinica u kojima čine između 10 % i 15 % stanovništva.

¹⁴ U 2015. je Vukovar/ Вуковар, u kojemu je u to vrijeme srpska nacionalna manjina činila 34,87 % lokalnog stanovništva, izmijenio svoj statut na način da srpski jezik više nije u ravnopravnoj službenoj uporabi. Novi članak 61. predviđao je postupno širenje jezičnih prava govornika srpskog jezika, ovisno o procjeni dostignutog stupnja „razumijevanja, solidarnosti, snošljivosti i dijaloga” u gradu između hrvatske većine i srpske nacionalne manjine. Istodobno je donesena Statutarna odluka o ostvarivanju ravnopravne službene uporabe jezika i pisma srpske nacionalne manjine na području Grada Vukovara, kojom se predviđa određena uporaba srpskog jezika (npr. uporaba od strane govornika „u društvenom i javnom životu te u službenoj komunikaciji” s tijelima vlasti, kao i od strane gradskih vijećnika iz redova pripadnika srpske nacionalne manjine u službenoj komunikaciji). Pokrenut je postupak pred Ustavnim sudom, koji je 2019. ukinuo neke odredbe Statutarne odluke, za koje se smatralo da otežavaju uporabu srpskog jezika. Osim toga, Statut i Statutarna odluka ostali su na snazi. Gradsko vijeće razmatralo je dostignuti stupanj „razumijevanja, solidarnosti, snošljivosti i dijaloga” 2019., 2020. i 2021., a da pritom nije unijelo nikakve promjene u vezi s uporabom srpskog jezika.

¹⁵ Vidjeti šesto izvješće Odbora stručnjaka za Hrvatsku, MIN-LANG (2019)18, stavak 13.

uporabi manjinskih jezika niti postoji pravni mehanizam za njihovu provedbu. Odbor stručnjaka stoga ponavlja da se Povelja primjenjuje i na one jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave u kojima govornici manjinskih jezika ne čine najmanje jednu trećinu stanovništva, ali ipak predstavljaju dovoljan broj za potrebe obveza iz Povelje. Nadalje, potrebno je uzeti u obzir i apsolutni broj pripadnika nacionalnih manjina u jedinicama lokalne samouprave s ciljem proširenja primjene Povelje.¹⁶

21. Odbor stručnjaka ponavlja da bi hrvatske vlasti trebale revidirati navedeni prag kako bi poštovale svoju obvezu iz Povelje. Osim toga, trebale bi odrediti, u suradnji s govornicima regionalnih ili manjinskih jezika, u kojim su područjima oni tradicionalno prisutni u dovoljnom broju za potrebe obveza koje je Hrvatska preuzela i primijeniti članak 10. u pogledu dotičnih jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave bez obzira na pragove. Svaki manjinski jezik zaštićen Dijelom III. Povelje treba uvesti u ravnopravnu službenu uporabu u onim jedinicama lokalne samouprave u kojima se njime koristi dovoljan broj govornika za primjenu Povelje. Tom bi se mjerom trebala obuhvatiti barem općina u kojoj ti govornici imaju najveću (relativnu ili apsolutnu) koncentraciju. U tu bi se svrhu hrvatske vlasti trebale obratiti dotičnim jedinicama lokalne samouprave i potaknuti ih, među ostalim i financijskom pomoći, da svojim statutima uvedu ravnopravnu službenu uporabu relevantnog manjinskog jezika.¹⁷

Diskriminacija na temelju jezika

22. Jezik je zasebna osnova diskriminacije u hrvatskom Zakonu o suzbijanju diskriminacije iz 2008. (članak 1.). Međutim, prema informacijama primljenim od pučke pravobraniteljice tijekom terenskog posjeta i prema podacima koje su dostavile nacionalne vlasti, pritužbe o diskriminaciji na osnovi jezika rijetke su. Umjesto toga, osnove za diskriminaciju koje se ističu u pritužbama su nacionalno podrijetlo, „rasa” ili etnička pripadnost. Prema sudskim podacima, u 2022. bila su dva neriješena slučaja diskriminacije na osnovi jezika. Odbor stručnjaka pohvaljuje činjenicu da izvješća pučke pravobraniteljice ukazuju na međunarodne obveze iz Povelje i Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina, da se objavljuju i prevode na engleski jezik. Potiče nadležna tijela da se u svojoj praksi koriste preporukama sadržanima u tim izvješćima.

Podizanje svijesti

23. U šestom ciklusu praćenja Odbor ministara preporučio je hrvatskim vlastima da nastave „**nastavi s naporima za promicanje svijesti i snošljivosti prema manjinskim jezicima i kulturama koje oni predstavljaju kao sastavnom dijelu hrvatske kulturne baštine, u općem nastavnom programu na svim razinama obrazovanja, u medijima te uporabom manjinskih jezika i pripadajućeg pisma na administrativnim, prometnim i s baštinom povezanim natpisnim pločama**”.

24. U promatranom razdoblju obilježena je dvadeseta obljetnica Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina (1. – 2. prosinca 2022.) u Zagrebu, na inicijativu pravnih fakulteta sveučilišta u Zagrebu, Rijeci, Splitu i Osijeku, uz sudjelovanje glavnog tajnika Vijeća Europe, predsjednika Vlade Republike Hrvatske, predsjednika Odbora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Hrvatskog sabora, predsjednika Savjeta za nacionalne manjine Vlade Republike Hrvatske, kao i predsjednika Odbora stručnjaka za Povelju i predsjednika Savjetodavnog odbora za Okvirnu konvenciju za zaštitu nacionalnih manjina. Ostali događaji koji doprinose općem podizanju svijesti o pravima nacionalnih manjina u Hrvatskoj su seminari o ulozi i radu vijeća nacionalnih manjina (organizirani u listopadu 2019. u Osijeku i u listopadu 2021. u Splitu), na kojima se raspravljalo i o ravnopravnoj službenoj uporabi manjinskih jezika ili zastupljenosti nacionalnih manjina u medijima. Druga dva seminara (organizirana u lipnju 2019. u Opatiji i u srpnju 2021. u Osijeku) bavila su se zastupljenošću nacionalnih manjina, programima za manjinske jezike te suzbijanjem stereotipa i borbom protiv govora mržnje u medijima.

25. Kad je riječ o obrazovanju, u kurikulumima za Građanski odgoj i obrazovanje za 2019.¹⁸ kao obrazovni cilj za 4. ciklus obrazovanja (srednjoškolsko obrazovanje) predviđa se da učenici „promiču prava

¹⁶ Vidjeti šesto izvješće Odbora stručnjaka za Hrvatsku, MIN-LANG (2019)18, stavci 14., 16., peto izvješće Odbora stručnjaka za Armeniju, MIN-LANG (2020)3, stavak 11., osmo evaluacijsko izvješće za Švicarsku, MIN-LANG (2022)8, stavak 47.

¹⁷ Vidjeti šesto izvješće Odbora stručnjaka za Hrvatsku, MIN-LANG (2019)18, stavak 16.

¹⁸ [Odluka o donošenju kurikuluma za međupredmetnu temu Građanski odgoj i obrazovanje za osnovne i srednje škole u Republici Hrvatskoj \(nn.hr\)](#), NN 10/2019.

nacionalnih manjina”; stoga bi trebali biti svjesni ustavnih i zakonskih prava nacionalnih manjina, moći istraživati probleme s kojima se suočavaju nacionalne manjine, poštovati njihova prava, promicati integraciju i jednako postupanje. „Prava nacionalnih manjina, kulturni pluralizam” obvezni su sadržaji. Nastava tog predmeta treba biti povezana s nastavnim sadržajima iz Povijesti, Geografije, Vjeronauka, Etike te s temom Osobnog i socijalnog razvoja. Međutim, nije jasno u kojoj se mjeri to radi u praksi. Tijekom terenskog posjeta predstavnici govornika manjinskih jezika naveli su da su informacije o povijesti, jeziku i kulturi nacionalnih manjina tijekom obrazovanja nedostatne ili čak nepostojeće. Općenito, udžbenici rijetko sadrže takve informacije i ovisi o učitelju hoće li se baviti tim temama ili ne prilikom nastave različitih predmeta. Ako se odluče za to, moraju izraditi vlastite nastavne materijale. Konkretno, prema riječima govornika, čini se da u udžbenicima nisu navedene nikakve informacije o bajaškom rumunjskom, češkom, istrorumunjskom, rusinskom, slovačkom, slovenskom i ukrajinskom jeziku. Malo je informacija o talijanskom, njemačkom, mađarskom ili srpskom jeziku.

26. Prema informacijama koje su dostavila nadležna tijela, u okviru Operativnih programa nacionalnih manjina za razdoblje 2021. – 2024. predviđena je analiza zastupljenosti nacionalnih manjina u obrazovanju kao temelj za buduća poboljšanja. U 2021. osnovana je radna skupina, a 2022. neovisni istraživač kojeg je ovlastila proveo je analizu. Nadležna tijela ukazuju na to da je ovim istraživanjem ispitana kvantitativna i kvalitativna zastupljenost nacionalnih manjina u osnovnoškolskim i srednjoškolskim udžbenicima, posebno za Hrvatski jezik, Glazbenu kulturu, Glazbenu umjetnost, Likovnu kulturu, Likovnu umjetnost, Prirodu i društvo, Povijest, Geografiju, Etiku i Politiku i gospodarstvo. U središtu pozornosti bile su mađarska, talijanska, romska i srpska manjina. U analizi se¹⁹ navodi da se u kurikulumu za Povijest izričito spominje učenje o nacionalnim manjinama, kao zasebna tema ili dio drugih tema, kada se raspravlja o suvremenoj hrvatskoj i europskoj povijesti. Kurikulum za Glazbenu kulturu uključuje glazbu iz manjinskih kultura u tradicijsku glazbu Hrvatske s kojom se učenici trebaju upoznati. Kada je riječ o udžbenicima, analiza pokazuje da je upućivanje na nacionalne manjine obično kolektivno, a manje se spominju osobe iz redova odgovarajuće manjine, te da je prisutno negativno predstavljanje manjina koje se veže za aktivnosti nacionalnih država tih naroda kroz povijest. Međutim, primjećuje se opći napredak u zastupljenosti nacionalnih manjina u udžbenicima te se navodi nekoliko preporuka, među ostalim spominjanje većeg broja osoba iz redova nacionalnih manjina, odabranih u konzultaciji s nacionalnim manjinama, slijedeći rodno uravnotežen pristup, izbjegavanje kolektiviziranja i identificiranja manjine s određenim režimom, predstavljanje pozitivnog doprinosa manjina u lokalnoj zajednici. U studiji se također preporučuje organiziranje radionica za podizanje svijesti autora udžbenika o potrebi isticanja doprinosa nacionalnih manjina hrvatskom društvu.

27. Odbor stručnjaka pozdravlja analizu koju su naručile hrvatske vlasti kao pozitivan korak i poziva ih da poduzmu daljnje korake na temelju te analize. U tom kontekstu Odbor stručnjaka skreće pozornost nadležnih tijela na preporuku Odbora ministara CM/Rec(2020)2 o uključivanju povijesti Roma i/ili Putnika u školske kurikulume²⁰. Također poziva hrvatske vlasti da razmotre mogućnost pridruživanja Opservatoriju Vijeća Europe za podučavanje povijesti u Europi.²¹

28. Kad je riječ o medijima, javni medijski servis Hrvatska radiotelevizija (HRT) emitira emisije o nacionalnim manjinama (vidi u nastavku), ali to je i dalje nedovoljno.²² Govornici srpskog jezika naglasili su da se često negativno prikazuju u medijima, u kontekstu oružanog sukoba u razdoblju 1991. – 1995.

29. Općenito, govornici manjinskih jezika smatraju da je na lokalnoj i regionalnoj razini, u područjima u kojima žive, svijest o njihovoj prisutnosti, jeziku ili kulturi prilično visoka, među ostalim i zbog aktivnosti manjinskih udruga. To je manje slučaj na nacionalnoj razini ili u drugim regijama, gdje ih se obično doživljava samo kao turiste.

30. Uporaba srpskog jezika i ćiriličnog pisma, koja je prepoznata kao poseban problem u prethodnim

¹⁹ [Ministarstvo znanosti i obrazovanja – Analiza predstavljanja nacionalnih manjina u udžbenicima i kurikularnim dokumentima Republike Hrvatske \(gov.hr\)](https://www.moe.gov.hr/ministarstvo-znanosti-i-obrazovanja-analiza-predstavljanja-nacionalnih-manjina-u-udzbenicima-i-kurikularnim-dokumentima-republike-hrvatske)

²⁰ https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016809ee48c

²¹ [Opservatorij za podučavanje povijesti u Europi – Opservatorij za podučavanje povijesti u Europi \(coe.int\)](https://www.coe.int/t/e/ta/opservatorij-za-poducavanje-povijesti-u-europi)

²² Vidjeti i [Izvišće pučke pravobraniteljice za 2021.](#), str. 99.

ciklusima praćenja²³, i dalje je vrlo sporna u pojedinim područjima Hrvatske. Tijekom terenskog posjeta predstavnici govornika srpskog jezika osvrnuli su se na percipirani „nevidljivi pritisak” i pogrešne predodžbe koje kruže o njima. U određenoj mjeri to se odnosi i na rusinsku i ukrajinsku manjinu, koje također koriste ćirilicu. Odbor stručnjaka obaviješten je o vandalizaciji ploča s nazivima mjesta na ćirilicom pismu (Biskupija/Бискупиа u travnju 2021., neposredno nakon postavljanja) i o određenom oklijevanju lokalnih vlasti da postave takve znakove. Odbor stručnjaka primjećuje da novija izvješća pučke pravobraniteljice potvrđuju da „ćirilčno pismo i dalje se stigmatizira”.²⁴

31. Odbor stručnjaka zabrinut je zbog incidenta u Vrsima u listopadu 2023. godine, kada je lokalno komunalno poduzeće zaduženo za groblje zatražilo od obitelji da ukloni ćirilčni natpis s nadgrobnog spomenika, navodno jer srpska manjina ne zadovoljava prag od jedne trećine da bi jezik bio u ravnopravnoj službenoj uporabi u toj općini, a propisima se zabranjuju „uvredljivi” natpisi. Hrvatske nacionalne vlasti odmah su reagirale i objasnile da je uporaba ćirilčnog pisma u tom kontekstu u skladu sa zakonom, da nije „uvredljiva” i da nije povezana s ravnopravnom službenom uporabom jezika. Pravobraniteljica je također otvorila predmet koji se odnosio na Vrse. Još jedan zabrinjavajući incident dogodio se u siječnju 2024., kada su huligani napali dva tinejdžera, navodno jer su pretpostavili da su tinejdžeri govorili srpskim jezikom.²⁵

32. Odbor stručnjaka žali što, unatoč činjenici da romska manjina doseže prag od jedne trećine, bajaški rumunjski još nije uveden u ravnopravnu službenu uporabu u Orehovici, uključujući dvojezične ploče. Prima na znanje rasprave o korištenju romskog umjesto bajaškog rumunjskog, što je izazvalo protivljenje lokalne zajednice, kao i nedoumice nekih nadležnih tijela u pogledu tog koraka²⁶. Jednako zabrinjava i oklijevanje nekih govornika, iz zabrinutosti da bi to stvorilo probleme u odnosima s hrvatskim stanovništvom i stigmatiziralo zajednicu. Odbor stručnjaka podsjeća da topografski znakovi na manjinskim jezicima povećavaju vidljivost i ugled jezika, podižu svijest o lokalnim nacionalnim manjinama i doprinose održavanju lokalne jezične i kulturne baštine, prenoseći pritom poruku da različite etničke skupine skladno žive na određenom području.²⁷

33. U tom kontekstu Odbor stručnjaka podsjeća da je Odbor UN-a za ukidanje rasne diskriminacije nedavno izrazio zabrinutost, među ostalim, zbog izvješća o rasnoj diskriminaciji pripadnika romske i srpske nacionalne manjine, posebno u području zapošljavanja i obrazovanja, kao i zbog izvješća o raširenosti zločina iz mržnje i rasističkog govora mržnje te širenja negativnih stereotipa protiv romske i srpske nacionalne manjine, među ostalim i u medijima, na internetu i na društvenim mrežama.²⁸ Odbor stručnjaka prima na znanje da je Vijeće za elektroničke medije nedavno izreklo sankcije protiv dvaju televizijskih kanala zbog kršenja odredbi članka 14. stavka 2. Zakona o elektroničkim medijima²⁹, prema kojemu je zabranjeno „poticati, pogodovati poticanju i širenju mržnje ili diskriminacije” na različitim osnovama, kao i „antisemitizma i ksenofobije, ideja fašističkih, nacističkih, komunističkih i drugih totalitarnih režima”.

34. Odbor stručnjaka podsjeća da je Odbor ministara 2022. preporučio hrvatskim vlastima da „osmisle sveobuhvatnu strategiju za promicanje međuetničkog dijaloga i uključivog društva te da prate i ocijene učinak te strategije, da podupru periodičko ocjenjivanje stavova prema nacionalnim manjinama i percepcije nejednakosti i diskriminacije u društvu” te ih pozvao na „promicanje i provedbu mjera za borbu protiv svih oblika diskriminacije i njezino kažnjavanje, uključujući i interseksijsku diskriminaciju, uz istodobno

²³ Vidjeti šesto izvješće Odbora stručnjaka za Hrvatsku, MIN-LANG (2019)18, stavak 68.

²⁴ Vidjeti [Izvješće pučke pravobraniteljice za 2022.](#), str. 109.

²⁵ <https://www.24sata.hr/news/otac-dvojice-pretucenih-djecaka-u-vukovaru-pitali-su-ih-jesu-li-delije-ili-grobari-pa-ih-napali-957428>

²⁶ <https://n1info.hr/english/news/do-roma-in-northern-croatia-want-bilingual-signs/>

²⁷ Vidjeti, primjerice, sedmo izvješće Odbora stručnjaka za Njemačku, MIN-LANG (2022)7, stavak 30.; peto mišljenje Savjetodavnog odbora za Okvirnu konvenciju za zaštitu nacionalnih manjina za Češku, ACFC/OP/V(2021)3, stavak 120.

²⁸ [Zaključne primjedbe o objedinjenim periodičkim izvješćima \(od devetog do četrnaestog\) Republike Hrvatske](#), kolovoz 2023.; vidjeti i peto mišljenje Savjetodavnog odbora za Okvirnu konvenciju za zaštitu nacionalnih manjina u Hrvatskoj, ACFC/OP/V(2021)2, stavci 4., 115.

²⁹ Vidjeti izvješće sa sjednice 18. siječnja 2024., dostupno na stranicama [Agencije za elektroničke medije \(aem.hr\)](#); u programu je korišten izraz „Za dom spremni”, a domaćin nije reagirao ili nije prigovorio.

poklanjanje posebne pozornosti rizičnim skupinama kao što su romska i srpska nacionalna manjina i povratnici;”.³⁰

35. Odbor stručnjaka poziva hrvatske vlasti da poduzmu odlučne mjere za promicanje svijesti hrvatske javnosti i tolerancije prema manjinskim jezicima i kulturama koje predstavljaju kao sastavnom dijelu kulturne baštine Hrvatske, kako u općem kurikulumu u svim fazama obrazovanja tako i u medijima (članak 7. stavak 3.). Kao što je već preporučila pučka pravobraniteljica, potrebno je organizirati kampanju za podizanje svijesti šire javnosti o vrijednosti manjinskih jezika i pisama te njihovoj uporabi u javnoj sferi.³¹

Konzultacije

36. Nacionalne manjine zastupljene su u Savjetu za nacionalne manjine, koji čini i osam zastupnika nacionalnih manjina u Hrvatskom saboru. Vijeće za nacionalne manjine je tijelo koje raspodjeljuje sredstva dodijeljena nacionalnim manjinama u državnom proračunu. Ima pravo, među ostalim, predložiti zakonodavnim i izvršnim tijelima rasprave o pitanjima relevantnim za nacionalne manjine, posebno u vezi s provedbom nacionalnog zakonodavstva, predložiti mjere za poboljšanje položaja nacionalnih manjina te davati mišljenja i prijedloge u vezi s javnom radiotelevizijom (vidjeti i stavak 86.). Postoji i široka mreža vijeća nacionalnih manjina na razini županija i općina/gradova.³² Osim toga, ovisno o udjelu manjine u lokalnom stanovništvu, nekoliko nacionalnih manjina na tim razinama predstavljaju zamjenici župana i zamjenici (grado)načelnika.

37. Odbor stručnjaka napominje da se taj sustav ne primjenjuje na govornike istrorumunjskog, koji se ne poistovjećuju s nacionalnom manjinom. Njihovi su predstavnici tijekom terenskog posjeta naveli da se lokalne vlasti savjetuju s njima kad je riječ o jezičnim pitanjima.

Uporaba regionalnih ili manjinskih jezika u obrazovanju

38. U šestom ciklusu praćenja Odbor ministara preporučio je hrvatskim vlastima da poduzme „**proaktivne mjere poticanja govornika manjinskih jezika na uključivanje u obrazovanje na manjinskim jezicima**”.

39. Prema navodima nadležnih tijela i informacijama dobivenim od govornika, češki, njemački, mađarski, talijanski i srpski jezik prisutni su u predškolskom odgoju i obrazovanju. Predškolski odgoj i obrazovanje slijedi dva modela: odgoj i obrazovanje na manjinskom jeziku (češki, mađarski, srpski, talijanski) s najmanje 10 sati tjedno na hrvatskom jeziku i dvojezični odgoj i obrazovanje (njemački), s hrvatskim i manjinskim jezikom u jednakom omjeru. Slovački je također uveden na predškolskoj razini, ali samo po 30 minuta dvaput tjedno. Bajaški rumunjski, istrorumunjski, rusinski, slovenski i ukrajinski jezik ne koriste se u predškolskom odgoju i obrazovanju. Odbor stručnjaka izražava žaljenje zbog toga što se na predškolskoj razini koristi vrlo mali broj manjinskih jezika i naglašava važnost ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja za razvoj jezičnih kompetencija.³³

40. I dalje se pružaju tri modela obrazovanja na manjinskim jezicima u osnovnim školama, gimnazijama i srednjim strukovnim školama: obrazovanje na manjinskom jeziku (Model A), dvojezično obrazovanje (Model B) i učenje manjinskog jezika i kulture (književnost, povijest, geografija, glazba i likovna umjetnost) u okviru jednog nastavnog predmeta (Model C). Udjeli hrvatskog i manjinskog jezika u Modelu B ovise o udjelima prirodoslovne skupine predmeta i društvene skupine predmeta, pri čemu se nastava potonje skupine izvodi na manjinskom jeziku. Prema informacijama dobivenima od nadležnih tijela, to iznosi devet školskih sati od ukupno 23 školska sata tjedno u nižim razredima osnovne škole, 10 od ukupno 30 školskih sati tjedno u višim razredima osnovne škole i 14 od 37 školskih sati u prvom razredu gimnazije. Prema Modelu C, iako se nastava manjinskog jezika i kulture može izvoditi do pet školskih sati, u nekim slučajevima izvodi se samo dva školska sata tjedno.

³⁰ Rezolucija CM/ResCMN(2022)2 o provedbi Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj

³¹ Vidjeti i [Izješće pučke pravobraniteljice za 2021.](#), str. 97.

³² Vidjeti Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina, [Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina \(nn.hr\)](#), NN 155/2002

³³ Vidjeti peto izvješće Odbora stručnjaka za Austriju, MIN-LANG(2023)2, stavak 14.

41. Odbor stručnjaka podsjeća, u skladu sa svojom praksom, kako bi se ispunili zahtjevi iz Povelje, nastava regionalnih ili manjinskih jezika trebala bi se izvoditi najmanje tri školska sata tjedno u osnovnim školama, gimnazijama i strukovnim školama, posebno ako se ne radi o čvrsto utemeljenom manjinskom jeziku sa snažnom zajednicom govornika. Regionalni ili manjinski jezici također bi se trebali podučavati kao sastavni dio kurikuluma. Prema istom tumačenju, što se tiče dvojezičnog obrazovanja, najmanje 50 % tjednih školskih sati trebalo bi se izvoditi na manjinskom jeziku kako bi se učinio „dostupnim značajan dio [...] obrazovanja” u skladu s Poveljom. Na predškolskoj razini to znači da se manjinski jezik mora koristiti za najmanje polovinu aktivnosti koje djeca izvode u vrtiću.³⁴

42. S obzirom na to, Odbor stručnjaka napominje da učenje slovačkog jezika samo 30 minuta dvaput tjedno na predškolskoj razini ne odgovara zahtjevima Povelje. Nastavu na manjinskim jezicima prema Modelu B trebalo bi ojačati kako bi se postigao jednak omjer u odnosu na nastavu na hrvatskom jeziku. Što se tiče Modela C, nastavu manjinskog jezika trebalo bi proširiti na najmanje tri školska sata tjedno. U tom kontekstu Odbor stručnjaka primjećuje da je tijekom terenskog posjeta nekoliko predstavnika govornika manjinskih jezika izrazilo zabrinutost zbog niske razine jezičnih kompetencija učenika, posebno kada se jezici uče prema Modelu C. Na organizaciju nastave prema Modelu C i njegovu kvalitetu navodno utječe činjenica da se izvode na kraju nastavnog dana, što dovodi do problema s koncentracijom učenika, ali i problema s prijevozom, kao i odustajanje učenika ako ne dobivaju visoke ocjene. To je jasan pokazatelj da je potrebno poduzeti dodatne mjere za jačanje obrazovanja na manjinskim jezicima povećanjem broja sati u praksi prema Modelu C i promicanjem modela A i B.

43. Obrazovanje na manjinskim jezicima prema bilo kojem od navedenih modela dostupno je svim učenicima, bez obzira na to pripadaju li nacionalnoj manjini. Nadležna tijela navode da postoji sve veći interes učenika čiji je materinji jezik hrvatski, posebno za Model C. Sudjelovanje svih učenika u bilo kojem obliku obrazovanja na manjinskom jeziku treba pozdraviti i poticati jer, kako je Odbor stručnjaka već naglasio, poznavanje regionalnih ili manjinskih jezika od strane osoba koje žive u određenom području bez obzira na njihovo podrijetlo doprinosi održavanju i revitalizaciji jezika, kao i razumijevanju i socijalnoj koheziji lokalne zajednice.³⁵

44. Obrazovanje prema jednom od modela A, B i C organizirano je za sve jezike, osim istrorumunjskog. Prema informacijama nadležnih tijela, Model A primjenjuje se na mađarski, talijanski i srpski jezik u osnovnoškolskom i srednoškolskom obrazovanju te na češki na osnovnoškolskoj razini; Model B primjenjuje se na mađarski i srpski jezik u osnovnim školama te na češki u srednjim školama; Model C primjenjuje se u osnovnim školama na bajaški rumunjski, češki, njemački, mađarski, talijanski, rusinski, srpski, slovački, slovenski i ukrajinski jezik, kao i u srednjim školama na češki, mađarski, talijanski, srpskom, slovački i slovenski jezik. Češki, mađarski, talijanski, srpski i slovački jezik koriste se u strukovnom obrazovanju.

45. Općenito, stanje mađarskog, talijanskog i srpskog jezika u obrazovanju i dalje je dobro i obrazovanje na tim manjinskim jezicima dostupno je od predškolske do srednoškolske razine obrazovanja. Nastava češkog jezika ili na češkom jeziku također je dostupna na tim razinama. Za druge manjinske jezike ne postoji kontinuitet obrazovanja od predškolske do srednoškolske razine. Govornici smatraju da postoji jasan interes za daljnji razvoj nastave talijanskog, njemačkog ili slovenskog jezika ili na tim jezicima.

46. Razvoj koji treba pohvaliti je nastava bajaškog rumunjskog prema Modelu C u osnovnim školama u Orehovici, Podturenu i Kuršanecu, počevši od školske godine 2022./2023. To je uslijedilo nakon što je Ministarstvo znanosti i obrazovanja u travnju 2020. donijelo kurikulum za predmet „Jezik i kultura romske nacionalne manjine” u osnovnoj i srednjoj školi (Model C), koji uključuje module za romski i bajaški rumunjski jezik. Postoji veliko zanimanje za nastavu bajaškog rumunjskog jezika (Model C) i u Jagodnjaku

³⁴ Vidjeti peto izvješće Odbora stručnjaka za Austriju, MIN-LANG(2023)2, stavak 11., sedmo izvješće Odbora stručnjaka za Njemačku, MIN-LANG(2022)7, stavak 14., peto izvješće Odbora stručnjaka za Sloveniju, MIN-LANG (2019)17final, stavak 49., peto izvješće Odbora stručnjaka za Slovačku Republiku, CM(2019)126, stavak 57. Četvrto evaluacijsko izvješće Odbora stručnjaka za Srbiju, CM(2018)144, stavak 8., drugo evaluacijsko izvješće Odbora stručnjaka za Švicarsku (ECRML(2004)6), stavak 44.

³⁵ Vidjeti četvrto izvješće Odbora stručnjaka za Poljsku, MIN-LANG (2023)11, stavak 42.

(Osječko-baranjska županija).³⁶ Međutim, to trenutačno nije moguće zbog nedostatka nastavnog kadra. Prema informacijama koje su dostupne Odboru stručnjaka, samo je jedna osoba u Hrvatskoj kvalificirana za podučavanje bajaškog rumunjskog na osnovnoškolskoj razini (i to već čini), a druga na predškolskoj razini. Nadležna tijela prilagodila su uvjete i omogućila osobama sa sveučilišnom diplomom (četverogodišnjim programom) učitelja razredne nastave ili profesora hrvatskog jezika, povijesti i geografije da podučavaju bajaški rumunjski jezik. Osobe koje nemaju sveučilišnu diplomu mogu se zaposliti samo kao „nekvalificirano” osoblje na temelju ugovora na određeno vrijeme koji se mogu produljivati. Ovaj oblik zapošljavanja je neprivačlan i škola u Jagodnjaku nije mogla osigurati učitelja. Još jedno pitanje koje treba riješiti kako bi se omogućila nastava bajaškog rumunjskog su nastavni materijali. Postojeće materijale izradila je škola u Orehovici, uz potporu Sveučilišta u Zagrebu. Odbor stručnjaka podsjeća na svoje prethodne preporuke³⁷ da bi se u nastavi trebalo kombinirati standardni romski jezik s lokalnim varijantama bajaškog rumunjskog. Imajući na umu da se bajaški rumunjski uglavnom koristi u govoru, pisani standardni romski jezik mogao bi ojačati bajaški rumunjski jezik.

47. Nastava istrorumunjskog jezika prema Modelu C još nije uspostavljena. Odbor stručnjaka obaviješten je da su se u tu svrhu vodile rasprave na lokalnoj razini, ali nisu pronađena rješenja zbog nedostatka učitelja i nastavnika koji poznaju istrorumunjski jezik. I dalje se nudi kao izvannastavna aktivnost u osnovnoj školi u Čepiću (matična škola) i područnoj školi Šušnjevića. Odbor stručnjaka ponavlja da je istrorumunjski jezik ozbiljno ugrožen i da je potrebno hitno odlučno djelovati kako bi ga se zaštitilo. Trenutačne aktivnosti (igraonice), koje su pohvalne, potrebno je što prije dopuniti predškolskim obrazovanjem na istrorumunjskom (uranjanje/dvojezičnost) i nastavom istrorumunjskog jezika u osnovnoj školi prema Modelu C. Hrvatske vlasti pokazale su fleksibilnost u pogledu kvalifikacija nastavnog kadra. Naglašavajući vrlo krhko stanje ovog jezika, Odbor stručnjaka ponovno poziva hrvatske vlasti da pronađu fleksibilna rješenja za postojeće prepreke, kao što je nedostatak nastavnika.³⁸

48. Odbor stručnjaka napominje da vlasti općenito reagiraju na zahtjeve ili inicijative govornika manjinskih jezika i općenito pružaju podršku, posebno na nacionalnoj razini. Međutim, također je obaviješten o slučajevima u kojima su govornici manjinskih jezika pokušali uspostaviti obrazovanje na manjinskom jeziku, ali to nije bilo uspješno (vidjeti u nastavku). Odbor stručnjaka nema nikakvih informacija o promotivnim aktivnostima s ciljem uspostave kontinuiteta između različitih razina obrazovanja za svaki manjinski jezik. Ponovno ističe da bi kontinuirano podizanje svijesti o prednostima i mogućnostima obrazovanja na manjinskim jezicima moglo omogućiti uvođenje nastave tih jezika na svim razinama.³⁹

49. U okviru kontinuiranog rada na manjinskim jezicima, Ministarstvo znanosti i obrazovanja donijelo je 2019. nove kurikule za češki i srpski jezik za osnovne i srednje škole (Model A) te za češki i srpski jezik i kulturu za osnovne i srednje škole (Model C); iste godine usvojeni su kurikuli za talijanski jezik za osnovnu školu i talijanski jezik i književnost za srednje škole (Model A). U 2020. usvojeni su kurikuli za mađarski jezik za osnovnu školu i mađarski jezik i književnost za srednje škole (Model A), te za slovački jezik i kulturu za osnovne i srednje škole (Model C). Ministarstvo znanosti i obrazovanja nastavilo je sufinancirati i posebne programe nacionalnih manjina (npr. stručna usavršavanja odgajatelja, učitelja i nastavnika, natjecanja, obilježavanje značajnih datuma, izvannastavne aktivnosti, tiskanje časopisa, brošura i knjiga) te posebne oblike nastave, kao što su ljetne škole u Hrvatskoj ili u zemlji matičnog naroda. Sve ovo organizira se u suradnji s udrugama nacionalnih manjina. Posebni oblici nastave (ljetne škole) i programi financiraju su za češki, mađarski, rusinski, ukrajinski i srpski jezik, dok se posebni programi financiraju za njemački, slovački, slovenski i talijanski jezik. Tijekom terenskog posjeta Odbor stručnjaka obaviješten je o jednodnevnoj ljetnoj školi u organizaciji rusinske nacionalne manjine, koja se sastoji od predavanja i kulturnih aktivnosti, a otvorena je svima i sudionici dobivaju certifikat o sudjelovanju od škola u koje su upisani.

³⁶ Vidjeti šesto izvješće Odbora stručnjaka za Hrvatsku, MIN-LANG (2019)18, stavak 16.

³⁷ Vidjeti šesto izvješće Odbora stručnjaka za Hrvatsku, MIN-LANG (2019)18, stavak 27., Ocjena provedbe preporuka za hitno djelovanje iz šestog evaluacijskog izvješća, MIN-LANG (2022)3, stavak 36.

³⁸ Vidjeti šesto izvješće Odbora stručnjaka za Hrvatsku, MIN-LANG (2019)18, stavak 28., Ocjena provedbe preporuka za hitno djelovanje iz šestog evaluacijskog izvješća, MIN-LANG (2022)3, stavak 40.

³⁹ Vidjeti šesto izvješće Odbora stručnjaka za Hrvatsku, MIN-LANG (2019)18, stavak 26.

Nastava povijesti i kulture

50. Kurikulum za obrazovanje na jeziku i pismu nacionalne manjine mora se sastojati od općeg dijela i dijela koji se odnosi na posebnosti nacionalne manjine (jezik, književnost, povijest, geografija i kulturno stvaralaštvo nacionalne manjine / likovna i glazbena umjetnost). Slijedom toga, nastavu povijesti i kulture nacionalnih manjina koje imaju nastavu prema modelima A, B i C u osnovnim i srednjim školama imaju učenici koji pohađaju odgovarajuće škole.

51. Kad je riječ o redovnom obrazovanju, odredbe su sadržane u kurikulumima za Građanski odgoj i obrazovanje za 2019. (vidjeti stavak 25.).

52. Odbor stručnjaka pozdravlja te odredbe, koje doprinose ciljevima članka 7. stavka 3. Međutim, nije jasno u kojoj se mjeri to provodi u praksi. Osim toga, i dalje je nejasno u kojoj mjeri se njima osigurava nastava „povijesti i kulture koji se odražavaju u manjinskim jezicima” za sve učenike koji žive na području na kojem se tradicionalno govori manjinski jezik, kako se zahtijeva člankom 8. stavkom 1. podstavkom g). Prema informacijama dobivenima tijekom terenskog posjeta od govornika manjinskih jezika, podučavanje o manjinskoj povijesti i kulturi je nedostavno ili čak nepostojeće (vidjeti odlomak 25.).

Stručno osposobljavanje i usavršavanje odgojno-obrazovnih radnika

53. U Hrvatskoj je organizirano temeljno stručno osposobljavanje odgojitelja, učitelja i nastavnika za nastavu na talijanskom jeziku, kao i za nastavu češkog, njemačkog, mađarskog, talijanskog, slovačkog, slovenskog, srpskog i ukrajinskog jezika. Osposobljavanje za rusinski jezik održava se svake dvije godine, u suradnji sa stručnjacima iz Srbije. Prema navodima predstavnika govornika slovenskog jezika, nedostaje nastavnika slovenskog jezika. Postoji i manjak nastavnika srpskog jezika, posebno prema Modelu C, što je naglašeno umirovljenjem postojećih nastavnika.⁴⁰

54. Agencija za odgoj i obrazovanje organizira stručno usavršavanje za odgojno-obrazovne radnike koji izvode nastavu na češkom, mađarskom, talijanskom i srpskom jeziku, među ostalim i na predškolskoj razini. Stručno usavršavanje organizira se i u državama matičnih naroda.

55. Agencija za odgoj i obrazovanje zapošljava više savjetnike za potrebe nastave na manjinskim jezicima. Takvi savjetnici postoje za češki, mađarski, srpski i talijanski jezik.

Studiranje i istraživanje manjinskih jezika na sveučilištima

56. Na sveučilištima u Republici Hrvatskoj može se studirati više manjinskih jezika: češki, njemački, mađarski, talijanski, srpski, slovački, slovenski i ukrajinski. Nadalje, na Sveučilištu u Zagrebu, na Katedri za rumunjski jezik, nude se tečajevi istrorumunjskog i bajaškog rumunjskog jezika te se provode istraživanja. Međutim, ne postoje mogućnosti za studij rusinskog jezika na sveučilištima ili usporedivim ustanovama u Hrvatskoj, ali postoje planovi za osnivanje katedre na Sveučilištu u Zagrebu.

57. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje i Institut za migracije i narodnosti zajedno provode projekt RENA (Repozitorij nacionalnomanjinskih jezika u Hrvatskoj)⁴¹, koji obuhvaća jezike svih nacionalnih manjina u Hrvatskoj. Cilj mu je predstaviti jezike, s naglaskom na obrazovanju, ali i povijesne podatke i trenutačni demografski status nacionalnih manjina.

Udžbenici za obrazovanje na manjinskim jezicima

58. Prema periodičnom izvješću, u skladu sa Zakonom o obrazovanju na jeziku i pismu nacionalnih manjina (članak 15.), škole mogu koristiti udžbenike iz matične države nacionalne manjine, uz odobrenje Ministarstva znanosti i obrazovanja, prvenstveno za nastavu manjinskog jezika. Ministarstvo znanosti i obrazovanja sufinancira i izradu udžbenika za obrazovanje na manjinskim jezicima.

⁴⁰ Vidjeti [Izvješće pučke pravobraniteljice za 2021.](#), str. 98.

⁴¹ [Rena – Repozičtorij nacionalnomanjinskih jezika u Hrvatskoj](#)

59. Periodično izvješće pokazuje da je u razdoblju 2019. – 2021. Ministarstvo znanosti i obrazovanja financiralo tiskanje i izradu novih udžbenika i drugih nastavnih materijala za osnovnoškolsko i srednjoškolsko obrazovanje na češkom, mađarskom, talijanskom i srpskom jeziku.

60. Prema navodima govornika talijanskog jezika, unatoč dostupnim financijskim sredstvima, prevođenje udžbenika i dalje je složen i spor proces na koji utječe dostupnost ljudskih resursa. Još uvijek ima kašnjenja u prevođenju udžbenika. Kašnjenja utječu na kvalitetu obrazovanja (činjenica da nastavnici različito prevode različite pojmove može utjecati na rezultate ispita).

Obrazovanje odraslih i tečajevi jezika

61. Kad je riječ o tečajevima jezika (uključujući tečajeve za odrasle, članak 7. stavak 1. podstavak g)) te obrazovanju odraslih i cjeloživotnom obrazovanju (članak 8. stavak 1. podstavak f) točka ii)), nadležna tijela izvjestila su da Ministarstvo znanosti i obrazovanja ne organizira poduku manjinskih jezika za odrasle. Odbor stručnjaka ponavlja⁴² da se naponi za održavanje ili revitalizaciju manjinskih jezika ne odnose samo na mlade, već su važni i za odrasle, koji nemaju mogućnost obrazovanja na manjinskim jezicima u školi. Stoga provedba članka 7. stavka 1. podstavka g) i članka 8. stavka 1. podstavka f) točke ii) zavrjeđuje posebnu pozornost nadležnih tijela. Odbor stručnjaka poziva nadležna tijela da dostave detaljne informacije o tome na koji način pružaju ili podupiru pružatelje certificiranih tečajeva manjinskih jezika, među ostalim u okviru obrazovanja odraslih i cjeloživotnog obrazovanja.

62. Koliko je Odbor stručnjaka obaviješten tijekom terenskog posjeta, ne postoje tečajevi bajaškog rumunjskog za odrasle ili za negovornike tog jezika. U slučaju istrorumunjskog jezika, odrasli povremeno sudjeluju u izvannastavnim aktivnostima (igraonicama), ali za njih nisu organizirani tečajevi. Tečajeve mađarskog jezika za odrasle organizira, primjerice, Prosvjetno-kulturni centar Mađara u Osijeku, ali nisu besplatni. Što se tiče talijanskog jezika, tečajeve jezika za odrasle organiziraju privatne jezične škole i udruge Talijana. Te udruge primaju financijsku potporu hrvatskih vlasti, a njihovi tečajevi dostupni su besplatno ili uz malu naknadu. Vijeće slovačke nacionalne manjine u Osijeku organiziralo je tečajeve slovačkog jezika, ali nije jasno je li to još uvijek slučaj. Što se tiče slovenskog jezika, tečajeve za odrasle organiziraju „slovenski klubovi” i postoje *online* tečajevi, ali ih financira Slovenija. Udruge ukrajinske manjine organizirale su tečajeve jezika.

Uporaba regionalnih ili manjinskih jezika u pravosudnim tijelima

63. Prema Zakonu o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina (članak 12.), sudbena tijela prvog stupnja koja su nadležna za područje na kojem je, uz hrvatski jezik i latinično pismo, u ravnopravnoj službenoj uporabi jezik i pismo nacionalne manjine, dužna su podučiti stranku iz općine ili grada u kojima je manjinski jezik u ravnopravnoj službenoj uporabi o pravu uporabe manjinskog jezika tijekom postupka i zabilježiti izjavu stranke o izboru jezika. Ako se stranka pozove na pravo korištenja manjinskim jezikom, nadležno tijelo dužno je osigurati sudjelovanje stranke u postupku na manjinskom jeziku (članak 14.). Akti se šalju stranci na hrvatskom i manjinskom jeziku, a stranka može upućivati podneske na hrvatskom ili manjinskom jeziku (članak 14., članak 16.). Hrvatske vlasti obavijestile su Odbor stručnjaka da se troškovi vođenja postupka na manjinskom jeziku podmiruju iz državnog proračuna.

64. Kao što je Odbor stručnjaka već naveo, članak 9. primjenjuje se i na područja nadležnosti sudova u kojima pripadnici nacionalne manjine ne čine više od jedne trećine stanovništva, ali ipak predstavljaju dovoljan broj za primjenu predmetnih obveza.⁴³

65. Što se tiče provedbe u praksi, informacije koje su dostavila nadležna tijela za razdoblje 2019. – 2022. upućuju na prilično mali broj predmeta u kojima su se pred sudom upotrebljavali manjinski jezici i trend smanjenja tog broja. Talijanski i srpski jezik često se koriste u pravosudnim tijelima. Povremeno se

⁴² Vidjeti šesto evaluacijsko izvješće Odbora stručnjaka za Hrvatsku, MIN-LANG (2019)18, stavak 37.

⁴³ Vidjeti šesto evaluacijsko izvješće Odbora stručnjaka za Hrvatsku, MIN-LANG (2019)18, stavak 39.

koriste i mađarski, rusinski i ukrajinski jezik, koji su se u navedenom razdoblju koristili više puta. Češki se jezik koristio samo jednom tijekom istog razdoblja, a slovački se uopće nije koristio na sudovima. Talijanski je jedini jezik koji se svake godine koristi u sudskim postupcima.

66. Tijekom terenskog posjeta govornici manjinskih jezika potvrdili su da se manjinski jezici rijetko koriste na sudovima. Uporaba manjinskog jezika navodno uzrokuje kašnjenja u postupku i to je jedan od razloga zbog kojih se pripadnici nacionalnih manjina služe hrvatskim jezikom. Povremena uporaba manjinskih jezika pred sudovima uglavnom se odnosi na turiste.

67. To upućuje na potrebu za proaktivnim pristupom kako bi se olakšala uporaba manjinskih jezika pred sudovima u praksi. Takav pristup uključuje dodatne mjere za informiranje i poticanje govornika manjinskih jezika na služenje manjinskim jezikom u sudskim postupcima, primjerice uporabom manjinskih jezika u dvojezičnim ili višejezičnim obavijestima i natpisnim pločama u i na zgradama sudova te putem informacija u javnim objavama ili sudskim obrascima. Istodobno, kako bi se olakšala njihova uporaba u praksi, trebalo bi poduzeti mjere da se pravna terminologija prilagodi na jezicima manjina, kao i da se pravnim stručnjacima osigura stjecanje ili razvijanje jezičnih kompetencija na jezicima manjina te da bude dostupan dovoljan broj kvalificiranih prevoditelja i tumača.⁴⁴

Uporaba regionalnih ili manjinskih jezika u upravnim tijelima

68. U šestom ciklusu praćenja Odbor ministara preporučio je da Hrvatska „**osigura da se govornici jezika obuhvaćenih Dijelom III. Povelje mogu služiti svojim jezicima u odnosima s tijelima državne uprave te područne i lokalne samouprave te da se ta tijela koriste tim jezicima u svom radu**”.

69. Kad je riječ o područnim jedinicama tijela državne uprave, prema periodičnom izvješću, policijske uprave i policijske postaje nisu vodile upravni postupak na manjinskim jezicima (članak 10. stavak 1. podstavak a) točka iii). Odbor stručnjaka naglašava da ta obveza od tijela vlasti zahtijeva da *osiguraju* da govornici manjinskih jezika mogu podnositi usmene ili pisane zahtjeve i primati odgovore na manjinskim jezicima, što podrazumijeva pravne i praktične mjere, kao što su strukturirana politika ljudskih potencijala, osposobljavanje ili poticaje kako bi se osiguralo da se manjinski jezici mogu koristiti u odnosima s tijelima vlasti. Što se tiče članka 10. stavak 1. podstavak b) i članka 10. stavak 1. podstavak c) (upravni tekstovi, obrasci, isprave), u periodičnom se izvješću navodi da je Ministarstvo unutarnjih poslova izdavalo dvojezične osobne iskaznice na hrvatskom i češkom, mađarskom, talijanskom, rusinskom, srpskom i slovačkom jeziku, ali ne i na ukrajinskom. Dvojezične osobne iskaznice mogu se izdavati čak i u mjestima u kojima manjinski jezik nije u ravnopravnoj službenoj uporabi. Nadalje, dvojezična uvjerenja na hrvatskom i talijanskom jeziku izdavala je Policijska uprava istarska. Obrasci za Popis stanovništva 2021. bili su dostupni i na manjinskim jezicima. U pravilu, područne jedinice tijela državne uprave ispisuju nazive ustanova i na manjinskim jezicima.

70. Odbor stručnjaka naglašava da se članak 10. stavak 1. podstavak a) točka iii. odnosi na sve postojeće područne jedinice tijela državne vlasti, a ne samo na Ministarstvo unutarnjih poslova. Slično tome, područje primjene članka 10. stavka 1. podstavaka b) i c) nadilazi osobne iskaznice te bi na manjinskim jezicima trebalo učiniti dostupnim širi raspon službenih isprava i upravnih tekstova.⁴⁵ Odbor stručnjaka obaviješten je da su od 1. siječnja 2020. godine, kao rezultat upravne reforme, područja nadležnosti državne uprave prenesene na županije. Ipak, još uvijek postoje državna tijela koja imaju područne jedinice, uz Ministarstvo unutarnjih poslova. U periodičnom izvješću spominje se, primjerice, Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, u nadležnosti Ministarstva rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, ali bez konkretnog primjera uporabe manjinskih jezika. Uredi Porezne uprave i Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje također su primjeri tijela koja ostaju kao područne jedinice tijela državne uprave. Stoga Odbor stručnjaka poziva nadležna tijela da u sljedećem periodičnom izvješću predstave informacije o tome kako područne jedinice svih tijela državne uprave osiguravaju uporabu manjinskih jezika, u skladu s ratificiranim obvezama.

⁴⁴ Vidjeti peto evaluacijsko izvješće Odbora stručnjaka za Austriju, MIN-LANG (2023)2, stavak 31., vidjeti peto evaluacijsko izvješće Odbora stručnjaka za Mađarsku, ECRML (2013)6, stavak 242.

⁴⁵ Vidjeti šesto evaluacijsko izvješće Odbora stručnjaka za Hrvatsku, MIN-LANG (2019)18, stavak 39.

71. Što se tiče županijskih vlasti, samo Istarska županija koristi talijanski jezik, koji je dobrovoljno uvela u ravnopravnu službenu uporabu. Talijanski se, primjerice, koristi u dvojezičnom nazivu *Istarska županija – Regione Istriana*, na dvojezičnim zaglavljima, za objavu službenih dokumenata (kao što su Službene novine Istarske županije ili razna izvješća), obrazaca zahtjeva te na internetskim stranicama i društvenim mrežama. Govornici talijanskog jezika mogu se obratiti županijskim tijelima i na talijanskom jeziku, iako to rijetko čine. Talijanski je korišten u jednom upravnom postupku u Istarskoj županiji.

72. U gradovima i općinama u kojima su manjinski jezici u ravnopravnoj službenoj uporabi situacija se uvelike razlikuje. Talijanski se u praksi u velikoj mjeri upotrebljava za usmenu i pisanu komunikaciju, na internetskim stranicama i društvenim mrežama, iako to varira ovisno o općini i o tome je li dostupno osoblje koje govori talijanski jezik. Prema informacijama dobivenim od nadležnih tijela, talijanski se koristio u postupcima s gradom Rovinj-Rovigno u 1800 predmeta, a u gradu Buje-Buie u tri predmeta. Neke općine također objavljuju svoje službene dokumente na talijanskom jeziku. Grad Rijeka, gdje talijanski jezik nije u ravnopravnoj službenoj uporabi, nudi talijansku verziju svojih mrežnih stranica, gdje također koristi svoje talijansko ime, Fiume. Ostali jezici koriste se uglavnom usmeno i u ograničenoj mjeri u pisanom obliku (češki, mađarski, srpski, slovački). Neki se uopće nisu koristili (ukrajinski, rusinski). Srpski jezik korišten je u 102 postupka u gradu Negoslavci/Негославци.

73. Izuzevši talijanski jezik, pružatelji javnih usluga u općinama u kojima su manjinski jezici u ravnopravnoj službenoj uporabi ne upotrebljavaju te jezike u skladu s člankom 10. stavkom 3.

74. Hrvatske vlasti potvrđuju da i dalje postoje određeni izazovi u pogledu uporabe manjinskih jezika u jedinicama samouprave. Prema mišljenju Savjeta za nacionalne manjine, kad je riječ o 2022., nije postignut napredak u pogledu ravnopravne službene uporabe manjinskih jezika.⁴⁶ Odbor stručnjaka također napominje da se ni u mjestima u kojima su manjinski jezici u ravnopravnoj službenoj uporabi oni u praksi ne upotrebljavaju u dovoljnoj mjeri. Govornici imaju tendenciju korištenja hrvatskog jezika posebno u odnosima s tijelima vlasti kako bi ubrzali postupak, iako su svjesni da mogu koristiti manjinske jezike. Svake se godine organizira jedan seminar za službenike o provedbi Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, koji se bavi i ravnopravnom službenom uporabom manjinskih jezika, ali to nije dovoljno i potrebno je pojačati napore.⁴⁷

75. Odbor stručnjaka naglašava da se manjinski jezici moraju upotrebljavati u praksi u područjima obuhvaćenim Poveljom kako bi se osiguralo da oni ostanu potpuno funkcionalni jezici te da i dalje budu prisutni u javnom životu u područjima u kojima se govore. Za provedbu obveza prema članku 10. potrebne su praktične mjere na organizacijskoj razini kako bi se olakšala uporaba manjinskog jezika u upravi (npr. zapošljavanje službenika koji govore odgovarajući manjinski jezik, osposobljavanje postojećeg osoblja, prevođenje) kao i koraci za poticanje govornika manjinskih jezika da iskoriste mogućnost uporabe svojeg jezika u kontaktima s tijelima vlasti, bez dojma da ih se doživljava problematičnima ili da su u nepovoljnijem položaju na bilo koji način.⁴⁸

Nazivi mjesta

76. U općinama u kojima je talijanski jezik u ravnopravnoj službenoj uporabi, nazivi mjesta na tom jeziku su službeni nazivi (uz hrvatske nazive) te se ispisuju na prometnim i upravnim natpisnim pločama, kao i u drugim područjima (npr. javne objave, dokumenti, internetske stranice). Dvojezični hrvatsko-talijanski nazivi i dalje se koriste u hrvatskim dokumentima (npr. Rovinj-Rovigno, Buje-Buie), na primjer u publikacijama o rezultatima Popisa stanovništva. Nazivi općina koriste se i na češkom, mađarskom, slovačkom i srpskom jeziku. Međutim, uporaba srpskog jezika i ćirilicnog pisma u nekim općinama i dalje je problematična.

⁴⁶ Vidjeti [Izješće o provođenju Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina i o utrošku sredstava osiguranih u Državnom proračunu Republike Hrvatske za 2022. godinu za potrebe nacionalnih manjina - podnositeljica: Vlada Republike Hrvatske | Hrvatski sabor](#)

⁴⁷ Vidjeti Ocjenu provedbe preporuka za hitno djelovanje iz šestog evaluacijskog izvješća, MIN-LANG (2022)3RIA, stavak 14.

⁴⁸ Vidjeti Ocjenu provedbe preporuka za hitno djelovanje iz šestog evaluacijskog izvješća, MIN-LANG (2022)3RIA, stavak 15., šesto evaluacijsko izvješće Odbora stručnjaka za Hrvatsku, MIN-LANG (2019)18, stavak 48.

Dvojezične ploče s nazivima mjesta na ćirilničnom pismu i dalje su vrlo rijetke.⁴⁹ Čini se da se rusinski i ukrajinski nazivi imena uopće ne koriste. Odbor stručnjaka podsjeća da topografske oznake na manjinskim jezicima povećavaju vidljivost i ugled jezika te doprinose održavanju lokalne jezične i kulturne baštine (vidjeti i gore). Potiče tijela vlasti da dosljedno koriste manjinski jezik na natpisnim pločama s nazivima mjesta. Odbor stručnjaka u tom kontekstu upućuje na preporuku pučke pravobraniteljice da se donese i provede akcijski plan postavljanja dvojezičnih prometnih znakova.⁵⁰

Uporaba regionalnih ili manjinskih jezika u medijima

77. U šestom ciklusu praćenja Odbor ministara preporučio je Hrvatskoj da „**poveća trajanje i redovitost radijskih i televizijskih programa na manjinskim jezicima na Hrvatskoj radioteleviziji (HRT) dodjelom vremenskog termina svakom manjinskom jeziku**”.

78. Prema periodičnom izvješću, javni radiotelevizijski servis HRT (*Hrvatska radiotelevizija*) i dalje nudi dvije televizijske emisije o nacionalnim manjinama: *Prizma* i *Manjinski mozaik*. *Prizma* je 45-minutna tjedna emisija koji se emitira tijekom cijele godine, o raznim temama vezanim za nacionalne manjine, u kojoj se govornici služe i manjinskim jezicima. *Manjinski mozaik* je 15-minutna tjedna emisija (osim tijekom ljeta) koji se sastoji od dokumentarnih priloga, posvećenih svaki put određenoj nacionalnoj manjini i emitiranih na na danom manjinskom jeziku. Zastupljenost nacionalnih manjina u tim emisijama povezana je s njihovim udjelom u stanovništvu i provedenim aktivnostima. Emisije sadrže titlove na hrvatskom jeziku. Osim toga, HRT povremeno proizvodi i emitira dokumentarne filmove na manjinskim jezicima. Na radiju, prvi kanal HRT-HR 1 (*Hrvatska radiotelevizija – Hrvatski radio*) emitira *Multikulturu*, magazin o nacionalnim manjinama na hrvatskom jeziku. Emisije o nacionalnim manjinama emitiraju i regionalne postaje HRT-HR-a, a neke su na manjinskim jezicima. HRT emitira te emisije u skladu s nacionalnim zakonodavstvom, koje ga obvezuje na emitiranje emisija „namijenjenih informiranju pripadnika nacionalnih manjina, djelomično na jezicima nacionalnih manjina“, te ugovorima s vladom, koji sadrže sličnu obvezu.

79. Periodično izvješće također ukazuje na nedostatak novinara koji govore manjinske jezike i, općenito, novinara koji mogu pratiti manjinske teme kao razlog za „nedostatnu i nedosljednu” uporabu manjinskih jezika u *Prizmi*. Savjet za nacionalne manjine financirao je osposobljavanje novinara koji govore manjinske jezike, a neke je HRT zaposlio kao vanjske suradnike. Međutim, nije jasno kako je ocijenjen učinak takvih mjera i jesu li planirani daljnji koraci. Tijekom terenskog posjeta Odbor stručnjaka također je obaviješten o nedostatku ljudskih potencijala koji negativno utječe na mogućnost daljnjeg razvoja televizijskih emisija o nacionalnim manjinama. Kad je riječ o govornicima manjinskih jezika, nedovoljna prisutnost manjinskih jezika u medijima i dalje je jedan od glavnih problema. Nastavlja se trend smanjenja u pogledu emisija za nacionalne manjine. Dok su 2020. one činile 1,045 % ukupnog programa HRT-a, u 2021. dosegle su samo 0,99 %.⁵¹

80. Odbor stručnjaka sa žaljenjem primjećuje da nije došlo do pomaka u pogledu uporabe manjinskih jezika u javnim medijima. Kao što je Odbor stručnjaka naveo u svojim prethodnim evaluacijskim izvješćima⁵², *Prizma* i *Manjinski Mozaik* imaju vrlo kratko trajanje emitiranja, koje ne ispunjava zahtjeve Povelje. Nadalje, ne postoji redovitost i dovoljna učestalost uporabe različitih manjinskih jezika. Imajući to na umu, te emisije vjerojatno neće utjecati na stanje manjinskih jezika, iako su one i dalje način za podizanje svijesti o postojanju manjinskih jezika (članak 7. stavak 3.). Nadalje, veza između udjela pripadnika nacionalne manjine u stanovništvu i njihove prisutnosti u javnim radiotelevizijskim medijima vjerojatno neće dovesti do odgovarajuće i dostatne količine emisija na manjinskim jezicima. Kako bi se ispunio zahtjev iz članka 11. stavka 1. podstavka a) točke iii), važno je osigurati odgovarajuće trajanje emitiranja, redovitost, dovoljnu učestalost, kao i dostupnost, što može olakšati internet. Osim toga, Odbor stručnjaka naglašava važnost televizijskih programa u povećanju razine izloženosti jeziku i potrebu da emisije pokrivaju sadržaje

⁴⁹ Vidjeti [Izvješće pučke pravobraniteljice za 2021.](#), str. 96., [Izvješće pučke pravobraniteljice za 2022.](#), str. 109.

⁵⁰ Vidjeti [Izvješće pučke pravobraniteljice za 2021.](#), str. 96., [Izvješće pučke pravobraniteljice za 2022.](#), str. 109.

⁵¹ Vidjeti [Izvješće o provođenju Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina i o utrošku sredstava osiguranih u državnom proračunu Republike Hrvatske za 2022. godinu za potrebe nacionalnih manjina – podnositeljica: Vlada Republike Hrvatske | Hrvatski sabor](#)

⁵² Šesto evaluacijsko izvješće Odbora stručnjaka za Hrvatsku, MIN-LANG (2019)18, stavak 48.

iz različitih žanrova, kao što su lokalne i nacionalne vijesti, zabava i kultura, te da se obraćaju različitim generacijama, uključujući djecu i mlade, kako bi podržale prenošenje jezika.⁵³

81. Još uvijek nisu na odgovarajući način osigurane emisije javnog radija za sve manjinske jezike, na primjer za njemački, rusinski, slovenski i ukrajinski jezik. Općenito, bajaški rumunjski, istrorumunjski, njemački, rusinski i ukrajinski jezik gotovo da nisu prisutni u hrvatskim medijima.

82. Odbor stručnjaka ponavlja⁵⁴ da hrvatske vlasti trebaju promijeniti postojeći sustav emitiranja na manjinskim jezicima i dodijeliti svakom manjinskom jeziku vremenski termin za televizijsku i radijsku emisiju koje će se emitirati u redovitim vremenskim razmacima i u dovoljnom trajanju. U tom kontekstu Odbor stručnjaka upućuje na praksu u drugim zemljama koje emitiraju emisije na različitim manjinskim jezicima na programu javne televizije i javnog radija.

83. Agencija za elektroničke medije putem Fonda za poticanje pluralizma i raznovrsnosti elektroničkih medija pruža financijsku potporu proizvodnji emisija lokalnih i regionalnih radijskih i televizijskih nakladnika, uključujući na manjinskim jezicima, kao i elektroničkih publikacija. U skladu sa Zakonom o elektroničkim medijima⁵⁵, Fond potiče proizvodnju audiovizualnih i radijskih projekata, programa i sadržaja koji su od javnog interesa i namijenjena, između ostalog, nacionalnim manjinama u Hrvatskoj. 3 % sredstava namijenjeno je nacionalnim manjinama. Zakon o elektroničkim medijima kvalificira kao „javni interes” programe koji se odnose na prava nacionalnih manjina. Osim toga, Agencija za elektroničke medije skrenula je pažnju podnositelima zahtjeva Fondu na preporuke za hitno djelovanje sadržane u prethodnom evaluacijskom izvješću, kao naznaku na kojim je manjinskim jezicima potrebna proizvodnja i emitiranje sadržaja.⁵⁶ Takvi su koraci pohvalni. Međutim, Odbor stručnjaka napominje da ti programi ovise o interesu lokalnih radiotelevizijskih nakladnika (vidjeti u nastavku pod slovačkim jezikom) ili o kapacitetima nacionalnih manjina.

84. Kad je riječ o audiovizualnim djelima općenito, HRT je je proizveo kratke dokumentarne filmove na više manjinskih jezika. Savjet za nacionalne manjine također je financirao neke audiovizualne produkcije.

85. Novine se i dalje objavljuju na češkom (tjednik), mađarskom (tjednik), talijanskom (dnevni list) i srpskom jeziku (tjednik). Odbor stručnjaka pohvaljuje ovu ponudu, koja nadilazi hrvatsku obvezu promicanja objave samo *novinskih članaka* na tim jezicima (članak 11. stavak 1. podstavak e) točka ii.). Međutim, rusinski, slovački i ukrajinski jezik ne koriste se u novinama. U tom kontekstu Odbor stručnjaka ponavlja da se, u skladu sa svojim redovitim tumačenjem, „novine” u smislu ove obveze moraju objavljivati najmanje na tjednoj razini. Mogu se objavljivati i putem interneta. To vrijedi i za *novinske članke* na manjinskim jezicima. Kako bi ispunile obvezu za navedene jezike, hrvatske vlasti trebala bi financirati barem tjedno objavljivanje članaka na rusinskom, slovačkom i ukrajinskom jeziku u glavnim (komercijalnim) novinama koje se objavljuju u područjima u kojima se ti jezici koriste ili poduprijeti stvaranje tjednih ili dnevnih novina predmetnih nacionalnih manjina.⁵⁷

86. Kad je riječ o članku 11. stavku 3., Odbor stručnjaka napominje da je Vijeće za elektroničke medije Agencije za elektroničke medije regulatorno tijelo za to područje. Zastupljenost nacionalnih manjina u tom tijelu nije osigurana. Međutim, Savjet za nacionalne manjine je, prema hrvatskom zakonodavstvu, tijelo osnovano s ciljem osiguravanja sudjelovanja nacionalnih manjina te može surađivati s različitim državnim tijelima i predlagati mjere za poboljšanje položaja nacionalnih manjina. Osim toga, Savjet za nacionalne manjine može davati mišljenja i prijedloge u vezi s javnim radiotelevizijskim medijima. HRT također podnosi godišnje izvješće Savjetu za nacionalne manjine. Međutim, Odbor stručnjaka napominje da prijedlog Savjeta za nacionalne manjine o osnivanju posebnog Odjela za nacionalne manjine u okviru HRT-a, koji je predstavljen kao prioritet tijekom pripreme ugovora između Vlade i HRT-a za razdoblje 2023. – 2027., nije

⁵³ Vidjeti Ocjenu provedbe preporuka za hitno djelovanje iz šestog evaluacijskog izvješća, MIN-LANG (2022)3RIA, stavak 19.

⁵⁴ Vidjeti šesto evaluacijsko izvješće Odbora stručnjaka za Hrvatsku, MIN-LANG (2019)18, stavak 48.

⁵⁵ [Zakon o elektroničkim medijima \(nn.hr\), NN111/2021](https://www.zakon.hr/zakon/11/2021)

⁵⁶ <https://www.aem.hr/blog/2021/06/24/preporuke-za-hitno-djelovanje-iz-izvjesca-odbora-strucnjaka-europske-povelje-o-regionalnim-ili-manjinskim-jezicima/>

⁵⁷ Vidjeti šesto evaluacijsko izvješće Odbora stručnjaka za Hrvatsku, MIN-LANG (2019)18, stavak 56., sedmo evaluacijsko izvješće Odbora stručnjaka za Njemačku, MIN-LANG (2022)7, stavak 36.

uzet u obzir.⁵⁸ Odbor stručnjaka traži od hrvatskih vlasti da u sljedećem periodičnom izvješću dostave točne informacije o tome kako osiguravaju uzimanje u obzir interesa nacionalnih manjina, na primjer kako ih je izrazio Savjet za nacionalne manjine u odnosu na različita tijela.

Uporaba regionalnih ili manjinskih jezika u kulturnim aktivnostima i ustanovama

87. Hrvatske vlasti pružale su potporu kulturnim aktivnostima na jezicima manjina (npr. folklorne smotre, koncerti, književna događanja, kazališni festivali, izdavaštvo itd.). Nadalje, nastavile su pružati financijsku potporu središnjim knjižnicama nacionalnih manjina, među ostalim za osoblje i kupnju knjiga. Riječ je o javnim knjižnicama s odjeljcima za manjinske jezike (češki, njemački, mađarski, talijanski, rusinski, srpski, slovački, slovenski i ukrajinski jezik) ili knjižnicama koje vode udruge (za srpsku i romsku nacionalnu manjinu).

Uporaba regionalnih ili manjinskih jezika u prekograničnim razmjenama

88. Hrvatska ima bilateralne ugovore o zaštiti nacionalnih manjina s Mađarskom, Italijom i Srbijom. Poduzete su mjere za sklapanje sličnog ugovora s Češkom. Sporazumi o suradnji u području kulture, prosvjete i znanosti na snazi su između Hrvatske i, među ostalim, Češke, Italije, Slovačke i Ukrajine.

89. Kad je riječ o suradnji s Italijom, 2021. provedena je revizija provedbe sporazuma o zaštiti nacionalnih manjina u sredini programskog razdoblja.⁵⁹ Potpisan je i Izvršni program suradnje u području kulture i obrazovanja između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Talijanske Republike za razdoblje 2022. – 2026. Kad je riječ o suradnji s Mađarskom, Međuvladin mješoviti odbor za zaštitu prava nacionalnih manjina održao je svoj 16. sastanak u 2022.⁶⁰

90. Kad je riječ o drugim zemljama, sa Slovačkom su zaključeni programi suradnje u području obrazovanja za razdoblje 2018. – 2022. i u području kulture za razdoblje 2019. – 2023.⁶¹ Program suradnje u području kulture zaključen je 2022. s Češkom. Nadalje, u periodičnom izvješću navodi se da je Ministarstvo kulture i medija osiguralo sufinanciranje u okviru programa kulturne suradnje s Italijom, Srbijom i Slovenijom, od kojih neki utječu na promicanje odgovarajućih manjinskih jezika.

91. Za neke jezike postoji i suradnja na lokalnoj ili regionalnoj razini. Relevantne aktivnosti provode i udruge nacionalnih manjina. Odbor stručnjaka ponavlja da bi hrvatske vlasti trebale razviti i provesti strategije za promicanje svakog manjinskog jezika u okviru suradnje s relevantnim zemljama, regijama i općinama. Poziva ih da u sljedećem periodičnom izvješću dostave detaljne informacije u tom pogledu.

⁵⁸ Vidjeti [Izvješće o provođenju Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina i o utrošku sredstava osiguranih u državnom proračunu Republike Hrvatske za 2022. godinu za potrebe nacionalnih manjina – podnositeljica: Vlada Republike Hrvatske | Hrvatski sabor](#)

⁵⁹ <https://www.beniculturali.it/comunicato/22725>

⁶⁰ [Budapesten ülésezett a magyar-horvát Kisebbségi Vegyes bizottság – Képes Újság \(kepesuisag.com\)](#)

⁶¹ [Ministarstvo vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske – Pregled dvostranih međunarodnih ugovora Republike Hrvatske po državama \(gov.hr\)](#)

1.2. Stanje svakog pojedinog regionalnog ili manjinskog jezika u Hrvatskoj

Bajaški-rumunjski – dio II. Povelje

92. Govornici bajaškog rumunjskog jezika tradicionalno žive uglavnom u Međimurskoj i Osječko-baranjskoj županiji. Većina Roma u Hrvatskoj govori bajaški rumunjski. Počevši od školske godine 2022./2023., nastava bajaškog rumunjskog izvodi se na osnovnoškolskoj razini prema Modelu C, tri sata tjedno, u školama u Orehovici, Kuršanecu i Podturenu (članak 7. stavak 1. podstavak f)). Ukupno oko 40 učenika 1. – 8. razreda pohađa tu nastavu. Postoji veliki interes za nastavu bajaškog rumunjskog prema Modelu C i u školi u Jagodnjaku (Osječko-baranjska županija), ali to još nije moguće zbog nedostatka nastavnika. Tijekom terenskog posjeta iznesen je argument u korist iznimke kojom bi se osobama sa završenim trogodišnjim srednjoškolskim obrazovanjem omogućilo podučavanje bajaškog rumunjskog jezika kako bi se prevladale prepreke povezane s nedostatkom osoblja. Odbor stručnjaka poziva tijela vlasti da tu mogućnost razmotre kao privremenu mjeru, čime bi se omogućio brz odgovor na interes za učenjem bajaškog rumunjskog jezika i prilika za daljnji razvoj. Bajaški rumunjski jezik ne koristi se na predškolskoj razini, niti u srednjoškolskom obrazovanju. Na Katedri za rumunjski jezik i književnost Sveučilišta u Zagrebu i dalje se nude tečajevi bajaškog rumunjskog jezika i provode se istraživanja. Prisutnost bajaškog rumunjskog u javnom životu (članak 7. stavak 1. podstavak d)) i dalje je ograničena. Prema periodičkom izvješću, bajaški rumunjski jezik prisutan je na javnoj televiziji (*Prizma* i Manjinski *Mozaik*) kada se prilozi bave Romima koji govore bajaški rumunjski; sami govornici prevode svoje izjave na hrvatski jezik. Međutim, nema informacija o tome koliko je to često slučaj. Osim toga, u suradnji s UNICEF-om neke epizode televizijskih emisija i animiranih serija za djecu (*Juhuhu*) prevedene su na bajaški rumunjski jezik i stavljene na raspolaganje na HRT-HTV-u 2, na aplikacijama i na internetskoj platformi HRTi. Nadležna tijela navode i da internetski *Radio Kali Sara* (kojim upravlja romska udruga „Kali Sara”) emitira dijelove svojeg programa na bajaškom rumunjskom jeziku, ali ne spominje se njihovo trajanje i učestalost. Bajaški rumunjski jezik koristi se *online* na *Phralipen.hr* i, u vrlo ograničenoj mjeri, u tiskanom izdanju istoimenog tromjesečnika. Tijekom pandemije bolesti COVID-19 u Međimurju prevedeni su i distribuirani informativni materijali na bajaškom rumunjskom jeziku. Nakon Popisa stanovništva 2021. romska manjina dosegla je prag od jedne trećine stanovništva u Orehovici (Međimurska županija), što znači da bi bajaški rumunjski jezik trebao biti uveden u ravnopravnu službenu uporabi u skladu s nacionalnim zakonodavstvom. Tijekom terenskog posjeta Odbor stručnjaka obaviješten je o suradnji na nevladinoj razini s organizacijama iz Rumunjske (članak 7. stavak 1. podstavak i)). Odbor stručnjaka sa zadovoljstvom primjećuje napredak u pogledu bajaškog rumunjskog jezika, posebno u području obrazovanja. Međutim, ističe da su govornici zabrinuti zbog stupnja zaštite i promicanja bajaškog rumunjskog jezika. To se moglo jasno primijetiti u raspravi o uvođenju ravnopravne službene uporabe tog jezika u Orehovici. Također smatraju da bajaški rumunjski jezik nije dovoljno integriran u projekte koje vode romske organizacije te su naveli da se tijela vlasti nisu savetovala s njima pri pripremi periodičnog izvješća. Odbor stručnjaka također napominje da periodično izvješće ne pruža podatke o broju govornika bajaškog rumunjskog, iako se navodi da većina pripadnika romske nacionalne manjine govori bajaški rumunjski jezik.

Češki – dio II. i dio III. Povelje

93. Češki jezik u ravnopravnoj je službenoj uporabi u općini Končanica/Končenice (jednotrećinski prag) i u gradu Daruvaru. Nije jasno je li taj status zadržan u općini Dežanovec/Dežanovec nakon izmjene statuta u prosincu 2021. Odgoj i obrazovanje na češkom jeziku organizirani su na predškolskoj razini. U osnovnoškolskom obrazovanju primjenjuju se modeli A i C (dva sata tjedno), dok je na srednjoškolskoj razini nastava organizirana prema modelima B i C (dva sata tjedno). Prema riječima govornika, povećava se broj učenika i na osnovnoškolskoj i na srednjoškolskoj razini. Češki jezik može se studirati na Sveučilištu u Zagrebu. Od 2019. do 2022. češki je korišten na sudu jednom, 2021. u kaznenom postupku. Kad je riječ o upravnim tijelima, izdavale su se dvojezične hrvatsko-češke osobne iskaznice. Inače se češki koristi uglavnom u govoru u kontaktima s lokalnim vlastima. Ne postoje dokumenti objavljeni na češkom jeziku niti tijela vlasti dostavljaju pisane odgovore na češkom jeziku. U pisanoj korespondenciji češki govornici obraćaju se tijelima vlasti dvojezično, na hrvatskom i češkom jeziku, te žele da odgovori budu i na češkom jeziku. Neki su nazivi mjesta i ustanova ispisani na češkom jeziku. Što se tiče medija, češki se koristi na javnoj televiziji (prema periodičnom izvješću koje obuhvaća razdoblje 2019. – 2021., emitirano je 60 priloga u ukupnom trajanju od sedam sati u *Prizmi* i četiri 15-minutne epizode *Manjinskog mozaika* na češkom jeziku, repriziranih 18 puta). Javna radiotelevizija HRT također je proizvela i emitirala dva kratka (15-

minutna) dokumentarna filma na češkom jeziku. Lokalne radijske postaje *Radio Grubišno Polje* i *Radio Daruvar* emitiraju program na češkom jeziku (30 minuta mjesečno odnosno 30 minuta dnevno) koji se proizvodi uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije. Objavljuje se tjedni časopis na češkom jeziku (*Jednota*), uz potporu hrvatskih vlasti. Hrvatske vlasti pružaju financijsku potporu kulturnim aktivnostima na češkom jeziku, kao što su glazbeni festivali, kazališni festivali te izdavanje knjiga i drugih publikacija (uključujući dječji mjesečnik i dvije godišnje publikacije). Osim toga, financira se i Pučka knjižnica i čitaonica Daruvar – Središnja knjižnica Čeha u Republici Hrvatskoj, putem Ministarstva kulture i medija. Tijekom terenskog posjeta Odbor stručnjaka obaviješten je da udruge češke manjine surađuju s češkim udrugama iz drugih zemalja, kao i s lokalnim vlastima u Češkoj. Uspostavljena je i suradnja između jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave iz Hrvatske i Češke.

Njemački – dio II. Povelje

94. Njemački jezik koristi se uglavnom u Osječko-baranjskoj i Vukovarsko-srijemskoj županiji te u Zagrebu. Prema informacijama govornika njemačkog, u Osijeku su dostupni dvojezični predškolski odgoj i obrazovanje (hrvatski i njemački u približno jednakom omjeru). Nastava njemačkog jezika (Model C) u osnovnoškolskom obrazovanju dostupna je u jednoj školi u Osijeku; broj sati doseže, prema riječima govornika, četiri sata tjedno uključujući i sate njemačkog kao stranog jezika. Prema navodima nadležnih tijela, Model C dostupan je u dvije dodatne škole, u Josipovcu i Belom Manastiru. Model C ne primjenjuje se na njemački jezik u srednjoškolskom obrazovanju. Jedan od razloga je taj što nakon završetka osnovne škole učenici biraju između različitih srednjih škola, što otežava nastavak Modela C zbog malog broja učenika u svakoj školi. Povećao se broj učenika predškolske i osnovnoškolske dobi i, prema govornicima njemačkog, interes je i dalje u porastu. Međutim, u Osijeku su odbijeni neki zahtjevi za uvođenje njemačkog (Model C). U 2022. predstavnici njemačke manjine razgovarali su s vlastima u Vukovaru o mogućnosti izvođenja nastave njemačkog jezika (Model C) na osnovnoškolskoj razini, ali do danas to nije ostvareno. Zanimanje za njemački jezik za predškolsku i osnovnoškolsku razinu i dalje postoji i u Đakovu, Siraču i Zagrebu. Njemački jezik se može studirati na sveučilištima u Osijeku, Rijeci, Splitu, Zadru i Zagrebu. Sveučilište u Osijeku organizira i studij medicine na njemačkom jeziku, dok Sveučilište u Zagrebu nudi poslijediplomski studij interkulturalne hrvatsko-njemačke poslovne komunikacije. Njemački se rijetko koristi u emisijama javne televizije (prema periodičnom izvješću, koje obuhvaća razdoblje 2019. – 2021., emitirano je 29 priloga u ukupnom trajanju od tri sata u *Prizmi* te jedna epizoda *Manjinskog mozaika*). Tromjesečnik *Deutsches Wort* i dalje se objavljuje uz financijsku potporu hrvatskih vlasti. Predstavnici njemačke manjine izrazili su namjeru razvoja mjesečnog časopisa. Njemački se također koristi u kulturnim aktivnostima.

Mađarski – dio II. i dio III. Povelje

95. Mađarski jezik je u ravnopravnoj službenoj uporabi u općinama Kneževi Vinogradi/Hercegszöllős (jednotrećinski prag), Ernestinovo, Bilje/Bellye i Tordinci/Valkótard. Predškolski odgoj i obrazovanje dostupni su na mađarskom jeziku. Nadalje, mađarski je medij poučavanja u osnovnom i srednjoškolskom obrazovanju (Model A). Nastava mađarskog i na mađarskom jeziku organizirana je i prema modelima B i C. Mađarski se koristi u strukovnom obrazovanju. Mađarski jezik može se studirati na sveučilištima u Osijeku i Zagrebu. U razdoblju 2019. – 2022. mađarski je korišten pred sudovima tri puta, u kaznenim i prekršajnim postupcima. Kad je riječ o upravnim tijelima, izdavane su dvojezične hrvatsko-mađarske osobne iskaznice. U lokalnoj upravi mađarski se upotrebljava kad je dostupno osoblje koje govori mađarski jezik. Kad je riječ o uporabi mađarskog u tijelima vlasti, situacija se razlikuje ovisno o općini. Prema informacijama dobivenima tijekom terenskog posjeta, jedna općina (Kneževi Vinogradi/Hercegszöllős) koristi se mađarskim jezikom na svojim internetskim stranicama i objavljuje dokumente na mađarskom jeziku. Što se medija tiče, mađarski se koristi u emisijama na javnoj televiziji (prema periodičnom izvješću koje obuhvaća razdoblje 2019. – 2021., emitirano je 66 priloga u ukupnom trajanju od šest sati u *Prizmi* i šest epizoda *Manjinskog mozaika*, repriziranih 24 puta) i javnom radiju (25 minuta dnevno na HRT-u Osijek). Lokalna radijska postaja *Radio Pitomača* ima emisiju na mađarskom jeziku, koja se proizvodi uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije. Emisije na mađarskom jeziku (30 minuta dvaput tjedno), koji se proizvode uz potporu hrvatskih vlasti, emitiraju se na lokalnoj televiziji. Jedne tjedne novine (*Új Magyar Képes Újság*) objavljuju se na mađarskom jeziku (u tiskanom i *online* izdanju), također uz potporu hrvatskih vlasti. Hrvatske vlasti pružaju financijsku potporu kulturnim aktivnostima na mađarskom jeziku, kao što su folklorne smotre, kazališni festivali, izložbe, kao i izdavanje knjiga i časopisa, uključujući tromjesečnik za djecu. Osim toga, financira se i Gradska knjižnica Beli Manastir / Središnja knjižnica Mađara u Republici Hrvatskoj. Prema informacijama dobivenim tijekom terenskog posjeta, postoji bliska

suradnja između mađarskih udruga iz Hrvatske i udruga Mađara iz drugih zemalja. Međutim, što se tiče lokalnih vlasti u Hrvatskoj i Mađarskoj, niska je razina suradnje za dobrobit mađarskog jezika.

Istro-rumunjski – dio II. Povelje

96. Istrorumunjski jezik u uporabi je u nekoliko naselja u Općini Kršan (Istarska županija) i u Žejanama (Općina Matulji, Primorsko-goranska županija). Istrorumunjski se još uvijek ne podučava u okviru jednog od modela obrazovanja na manjinskom jeziku, nego i dalje samo kao izvannastavna aktivnost (jezične igraonice) na razini osnovne škole. Trenutno u njima sudjeluje 13 učenika nižih razreda osnovne škole. U igraonice se ponekad uključuju predškolska djecu ili odrasli, ali ne postoji ciljana politika podučavanja istrorumunjskog jezika na tim razinama. Prema riječima govornika, iako su se vodile rasprave o uvođenju nastave istrorumunjskog prema Modelu C, to još nije omogućeno zbog nedostatka nastavnika. Igraonice se financiraju putem javnih poziva, na županijskoj razini i od strane Ministarstva kulture i medija. Od školske godine 2021./2022., u okviru novog projekta, djeca uče istrorumunjski u Interpretacijskom centru „Vlaški puti” (dio muzeja u Šušnjevići), kao i na terenu, razgovarajući s izvornim govornicima. Igraonice i sve aktivnosti uglavnom su moguće zahvaljujući udruzi koja promiče istrorumunjski jezik, uz sudjelovanje muzeja u Šušnjevići, te potpori lokalnih vlasti, Istarske županije i Ministarstva kulture i medija. Što se tiče javnog života, muzej u Šušnjevići, sufinanciran od strane lokalnih vlasti, predstavlja informacije na istrorumunjskom jeziku. Prema periodičnom izvješću, istrorumunjski je bio prisutan na javnoj televiziji (tri priloga od ukupno 15 minuta u *Prizmi* i dvije epizode *Manjinskog mozaika*, reprizirani osam puta). Udruga koja promiče istrorumunjski jezik pripremila je i kratke animirane filmove za djecu (dostupne na Youtubeu), kao i video snimke u kojima se koristi istrorumunjski govor.⁶² Jedan projekt posvećen istrorumunjskom više se ne odvija, ali su njegovi resursi i dalje dostupni.⁶³ Svake se godine organizira Dan vlaškog jezika, u čijem obilježavanju sudjeluju govornici istrorumunjskog iz inozemstva. Odbor stručnjaka primjećuje da promicanje istrorumunjskog jezika uvelike ovisi o hvalevrijednom radu udruge. Međutim, financiranje putem Savjeta za nacionalne manjine nije primjenjivo jer se govornici istrorumunjskog ne identificiraju kao nacionalna manjina. Postoji jasna potreba za strukturnom potporom aktivnostima kojima se promiče istrorumunjski jezik. Odbor stručnjaka također ponovno ističe posebnu važnost strategije za očuvanje istrorumunjskog kao živućeg jezika. Takva strategija trebala bi obuhvaćati promotivne mjere predviđene u Dijelu II. Povelje, pojasniti odgovornosti tijela vlasti za svaku mjeru i predvidjeti dostatna financijska sredstva. Mjere koje su predvidjeli govornici u području dokumentacije, obrazovanja i medija mogle bi biti dio sveobuhvatne strategije.⁶⁴

Talijanski – dio II. i dio III. Povelje

97. Talijanski jezik je u ravnopravnoj službenoj uporabi u više od 15 jedinica lokalne samouprave u Istarskoj županiji, među ostalim u Općini Grožnjan-Grisignana (jednotrećinski prag), u gradovima Poreč-Parenzo, Pula-Pola, Buje-Buie, Novigrad-Cittanova, Rovinj-Rovigno, Umag-Umago, Vodnjan-Dignano i u još nekim općinama.⁶⁵ Talijanski je u ravnopravnoj službenoj uporabi i u Istarskoj županiji. Nastava na talijanskom jeziku (Model A) dostupna je na predškolskoj, osnovnoškolskoj i srednjoškolskoj razini (gimnazije i strukovne škole) u Istri. Nastava talijanskog prema Modelu C izvan Istre izvodi se na osnovnoškolskoj razini u Zadru, Pakracu i Lipiku. U Zadru se nalazi privatni dječji vrtić na talijanskom jeziku koji sufinancira talijanska udruga Unione Italiana/Talijanska unija. Model C primjenjuje se na talijanski jezik i u srednjim školama. Talijanski jezik se može studirati na sveučilištima u Puli, Rijeci, Splitu, Zadru i Zagrebu. Sveučilište u Puli organizira edukaciju nastavnika, uključujući za predškolsku razinu. Također nudi poslijediplomski studij prevođenja u kontekstu hrvatsko-talijanske dvojezičnosti te dodiplomske programe kulture, turizma te talijanskog jezika i kulture. Sveučilište u Rijeci (Pravni fakultet) ima dugogodišnju suradnju s udrugom talijanske manjine u organizaciji tečajeva pravne terminologije na talijanskom jeziku. Talijanski se u razdoblju 2019. – 2022. koristio pred sudovima u ograničenoj mjeri, a broj predmeta smanjio se (tri građanska postupka i 12 prekršajnih postupaka 2019., dva kaznena postupka i jedan prekršajni postupak u 2020., jedan kazneni postupak u 2021., dok je u šest slučajeva stranka odbila pravo vođenja postupka na talijanskom jeziku, jedan kazneni i dva građanska postupka u 2022., dok je u devet prekršajnih postupaka stranka odbila pravo vođenja postupka na talijanskom jeziku). Kad je riječ o

⁶² [Udruga Spod Učke \(kršan.hr\)](http://udruga.spod.učke.kršan.hr)

⁶³ <https://www.vlaski-zejanski.com/en>

⁶⁴ Vidjeti Ocjenu provedbe preporuka za hitno djelovanje Odbora stručnjaka, MIN-LANG (2022)3, stavak 42.

⁶⁵ Kao što su Bale-Valle, Brtonigla-Verteneglio, Funtana-Fontane, Fažana-Fasana, Kaštelir-Labinci-Castelliere-S.Domenica, Motovun-Montona, Tar Vabriga-Torre Abrega, Vižinada-Visinada, Vrsar-Orsera.

upravnim tijelima, izdavale su se dvojezične hrvatsko-talijanske osobne iskaznice. Lokalne vlasti u većoj mjeri koriste talijanski jezik i interno i u odnosima s govornicima. Uporaba talijanskih naziva mjesta vrlo je raširena. Kad je riječ o medijima, talijanski se koristi u emisijama javne televizije (prema periodičnom izvješću koje obuhvaća razdoblje 2019. – 2021., emitiran je 51 prilog u ukupnom trajanju od 5 sati u *Prizmi*, 12 epizoda *Manjinskog mozaika*, uz 49 repriza) i radija (HRT Radio Pula/Pola emitira dnevne kratke vijesti, dnevnu 25-minutnu emisiju te 10-minutnu i 20-minutnu tjednu emisiju; HRT Radio Rijeka emitira dvije dnevne emisije, u trajanju od pet odnosno deset minuta). HRT je također proizveo i emitirao nekoliko kratkih dokumentarnih filmova. Govornici talijanskog istaknuli su kako bi povećana suradnja između hrvatske i slovenske javne televizije mogla poboljšati zastupljenost talijanskog jezika u javnim medijima. Lokalna TV Nova također emitira 25-minutnu tjednu emisiju na talijanskom jeziku. Lokalne radio postaje emitiraju programe na talijanskom jeziku (*Radio Istra* 15 minuta tjedno, *Radio Labin* 29 minuta tjedno). Jedne dnevne novine (*La voce del popolo*) objavljuju se na talijanskom jeziku u tiskanom i *online* izdanju. Postoji i mjesečna publikacija za djecu. Hrvatske vlasti pružaju financijsku potporu kulturnim aktivnostima na talijanskom jeziku, kao što su pjevački festivali, kazalište, koncerti i književna događanja, kao i za izdavanje knjiga i časopisa, uključujući dvojezičnu tjednu publikaciju i mjesečnik za djecu. Osim toga, osiguravaju sredstva za Gradsku knjižnicu i čitaonicu Pula-Pola / Središnju knjižnicu Talijana u Republici Hrvatskoj. Prema informacijama dobivenim tijekom terenskog posjeta, postoji bliska prekogranična suradnja na razini udruga i lokalnih vlasti između Hrvatske i Slovenije, kao i između udruga iz Hrvatske i lokalnih vlasti u Italiji.

Rusinski - dio II. i dio III. Povelje

98. Rusinski jezik nije u ravnopravnoj službenoj uporabi u nijednoj jedinici lokalne samouprave. Rusinski jezik prisutan je u obrazovanju samo na osnovnoškolskoj razini, gdje se podučava prema Modelu C (četiri osnovne škole). Ne postoji mogućnost studiranja rusinskog jezika na sveučilištima ili u usporedivim ustanovama u Hrvatskoj, iako su u tijeku razgovori između Sveučilišta u Zagrebu i predstavnika rusinske nacionalne manjine, uz posredovanje Ministarstva znanosti i obrazovanja. Svake dvije godine organiziraju se aktivnosti izobrazbe učitelja/nastavnika sa stručnjacima iz Srbije. Prema informacijama dobivenim od govornika rusinskog, u tijeku je rad na kurikulumu za nastavu rusinskog jezika. Njegovim donošenjem omogućit će se izrada udžbenika, koji će biti prilagođeni u odnosu na postojeće u Srbiji, uz potporu Ministarstva znanosti i obrazovanja. Rusinski jezik se u razdoblju 2019. – 2022. povremeno upotrebljavao na sudovima (u osam kaznenih postupaka). Osim dvojezičnih hrvatsko-rusinskih osobnih iskaznica, nije bilo druge uporabe rusinskog u upravi. Rusinski jezik zastupljen je na javnoj televiziji (prema periodičnom izvješću koje obuhvaća razdoblje 2019. – 2021., emitirano je 15 priloga u *Prizmi* i 3 epizode *Manjinskog mozaika*), ali ne i na radiju. Rusinski jezik ne upotrebljava se u novinama. Hrvatska vlasti pružaju financijsku potporu kulturnim aktivnostima kojima se promiče rusinski jezik, kao što je festival, te izdavanje knjiga i časopisa na rusinskom jeziku, uključujući dvomjesečnik (*Nova Dumka*) i polugodišnji dječji list (*Vjenčić*). Osim toga, osiguravaju sredstva za Središnju knjižnicu Rusina i Ukrajinaca u Hrvatskoj u okviru Knjižnica Grada Zagreba. Postoji suradnja između udruga rusinske manjine iz Hrvatske i Srbije.

Srpski - dio II. i dio III. Povelje

99. Srpski jezik u ravnopravnoj je službenoj uporabi u više od 20 jedinica lokalne samouprave, ali ni u jednoj županiji.⁶⁶ Nastava na srpskom jeziku (Model A) dostupna je na predškolskoj, osnovnoškolskoj i srednjoškolskoj razini (gimnazije i strukovne škole). Model C primjenjuje se i na srpski jezik. Srpski jezik može se studirati na Sveučilištu u Zagrebu (Južnoslavenski jezici i književnost). Srpski se može koristiti u sudskim postupcima, posebno zahvaljujući međusobnoj razumljivosti s hrvatskim jezikom. Kad je riječ o upravnim tijelima, izdaju se dvojezične osobne iskaznice. Inače, korištenje srpskog jezika ograničeno je na jedinice lokalne samouprave u kojima Srbi čine značajnu većinu stanovništva, primjerice u općinama koje su dio Zajedničkog vijeća općina. U tim mjestima, srpski jezik i ćirilčno pismo koristi se u lokalnim vijećima, u objavi dokumenata, kao i u davanju pisanih odgovora. Uporaba naziva mjesta na srpskom jeziku (ćirilčno pismo) vrlo je ograničena, uključujući i u gore navedenim općinama. Od područnih jedinica tijela državne uprave, na natpisnoj ploči policijske postaje u Vrbovskom/Врбовско ispisan je naziv na srpskom jeziku i ćirilčnom pismu. Što se tiče medija, srpski jezik zastupljen je na javnoj televiziji (prema periodičnom

⁶⁶ Biskupija/Бискупия, Borovo/Борово, Cívjlane/Цивљане, Donji Lapaс/Доњи Лапац, Dvor/Двор, Erdut/Ердут, Ervenik/Ервеник, Gračac/Грачац, Gvozd/Гвозд, Jagodnjak/Јагодњак, Kneževi Vinogradi/Некежеви Виногради, Kistanje/Кистање, Krtjak/Крњак, Markušica/Маркушица, Negoslavci/Негославци, Plaški/Плашки, Šodolovci/Шодоловци, Trpinja/Трпина, Udbina/Удбина, Vojnić/Војнић, Vrbovsko/Врбовско, Vrhovine/Врховине.

izvješću koje obuhvaća razdoblje 2019. – 2021., emitiran je 121 prilog u *Prizmi* i 19 epizoda *Manjinskog mozaika*, 93 reprize). HRT je također proizveo i emitirao nekoliko dokumentarnih filmova. Javna radijska postaja HRT Radio Knin emitirala je tjednu vjersku emisiju na srpskom jeziku (50 minuta). Srpsko narodno vijeće pokrenulo je 2022. internetski televizijski kanal *Vida TV* (emitira sadržaje na YouTubeu, Facebooku i putem portala *vidatv.hr*), koji hrvatske vlasti financijski podupiru. Zajedničko vijeće općina također emitira video sadržaj putem YouTubea. Lokalne radijske postaje emitiraju i program na srpskom jeziku, uz financijsku potporu hrvatskih vlasti: *Radio Dunav* (30 minuta mjesečno), *Radio Banska Kosa* (25 minuta tjedno), *Radio Borovo* (30 minuta dvaput tjedno). Jedan tjednik (*Novosti*) objavljuje se na srpskom jeziku, a uključuje i internetski portal. Hrvatske vlasti pružale su financijsku potporu objavljivanju knjiga i časopisa na srpskom jeziku, uključujući mjesečnik za djecu, kulturnim aktivnostima, konferencijama, kao i Središnjoj knjižnici Srba u Hrvatskoj. Također su izdvojile sredstva za kupnju, izgradnju, dogradnju i opremanje srpskih kulturnih centara u Kninu, Osijeku, Vukovaru i Zagrebu. Prema informacijama dobivenim tijekom terenskog posjeta, postoji prekogranična suradnja između lokalnih vlasti iz Hrvatske i Srbije ili Bosne i Hercegovine.

Slovački - dio II. i dio III. Povelje

100. Slovački jezik je u ravnopravnoj službenoj uporabi u jednoj jedinici lokalne samouprave (Općina Punitovci, Osječko-baranjska županija). Slovački jezik uči se prema Modelu C u osnovnim i srednjim školama. Prema informacijama tijela vlasti, i jedna srednja strukovna škola pruža takvu nastavu. Od 2023. slovački se koristi i na predškolskoj razini, u Jelisavcu (Općina Našice), a isto se planira i u Punitovcima. Međutim, nastava od samo 30 minuta dvaput tjedno u predškolskom odgoju premalo je i ne ispunjava zahtjeve iz Povelje. Slovački se jezik može studirati na Sveučilištu u Zagrebu. U razdoblju 2019. – 2022. slovački jezik nije korišten pred sudovima. Kad je riječ o upravnim tijelima, izdavane su dvojezične osobne iskaznice. Slovački jezik ne koristi se u komunikaciji s tijelima vlasti. Neki nazivi mjesta na slovačkom jeziku ispisani su na natpisnim pločama uz hrvatski naziv. Slovački se jezik rijetko koristi u emisijama javne televizije (prema periodičnom izvješću koje obuhvaća razdoblje 2019. – 2021., emitirano je 20 priloga u ukupnom trajanju od dva sata u *Prizmi* i jedna epizoda *Manjinskog mozaika*, sa 6 repriza). Javni radio HRT Osijek emitira program na slovačkom jeziku (25 minuta tjedno). Program na slovačkom jeziku emitirale su lokalne radijske postaje: *Radio Ilok* (60 minuta tjedno), *Radio Đakovo* (30 minuta tjedno), *Radio Slatina* (45 minuta tjedno) i *Radio Našice*, uz potporu Agencije za elektroničke medije. Tijekom terenskog posjeta Odbor stručnjaka obaviješten je da se vlasništvo Radio Iloka promijenilo i da nastavak emisije na slovačkom jeziku nije izvjestan. Nema novinskih članaka na slovačkom jeziku. Hrvatske vlasti pružaju financijsku potporu kulturnim aktivnostima kojima se promiče slovački jezik, objavljivanju knjiga i časopisa (uključujući mjesečnik *Pramen*), kao i Središnjoj knjižnici Slovaka pri Hrvatskoj narodnoj knjižnici i čitaonici u Našicama. Prema informacijama dobivenima tijekom terenskog posjeta, udruge slovačke manjine iz Hrvatske surađuju s onima iz drugih zemalja, kao i s lokalnim vlastima iz Slovačke. Uspostavljena je i suradnja između lokalnih vlasti iz Hrvatske i Slovačke.

Slovenski – dio II. Povelje

101. Slovenski jezik ne koristi se u predškolskom odgoju i obrazovanju, ali se uči u osnovnoškolskom i srednjoškolskom obrazovanju prema Modelu C. Govornici su izvijestili o poteškoćama u odnosima s osnovnim školama, koje odbijaju organizirati nastavu, čak i kad postoji interes roditelja. Prema riječima predstavnika govornika, nedostaje nastavnih materijala i učitelja/nastavnika. Što se tiče nastavnih materijala, Ministarstvo znanosti i obrazovanja obećalo je potporu. Slovenski jezik može se studirati na Sveučilištu u Zagrebu. Na Sveučilištu u Rijeci postoji Združeni doktorski studijski program na slovenskom jeziku Upravljanje i ekonomika javnog sektora. Tečajeve jezika za djecu i odrasle organiziraju udruge slovenske manjine, uz potporu Slovenije. Što se tiče javnog života, slovenski je bio u uporabi u emisijama javne televizije (prema periodičnom izvješću, koje obuhvaća razdoblje 2019. – 2021., emitirano je 27 priloga u ukupnom trajanju od dva i pol sata u *Prizmi* i šest epizoda *Manjinskog mozaika*), ali ne i na radiju. HRT je također proizveo i emitirao dva kratka dokumentarna filma (svaki po 14 minuta). Hrvatske vlasti osigurale su financijsku potporu za objavljivanje časopisa (nekoliko tromjesečnika, jedan godišnjak) i knjiga, kao i za organizaciju kulturnih aktivnosti, kao što su koncerti, izložbe, kulturna događanja. Također pružaju potporu Knjižnici Ivan Goran Kovačić / Središnjoj knjižnici Slovenaca u Republici Hrvatskoj u Karlovcu. Prema informacijama dobivenima tijekom terenskog posjeta, udruge slovenske manjine iz Hrvatske surađuju sa sličnim organizacijama u Italiji.

Ukrajinski - dio II. i dio III. Povelje

102. Ukrajinski jezik u uporabi je uglavnom u općini Bogdanovci (Vukovarsko-srijemska županija), ali još uvijek nije uveden u ravnopravnu službenu uporabu. Ukrajinski je prisutan u obrazovanju samo na osnovnoškolskoj razini i uči se prema Modelu C, dva ili pet sati tjedno (u pet škola). Postoji sve veći interes za nastavu ukrajinskog jezika prema Modelu C, s obzirom na dolazak izbjeglica iz Ukrajine; međutim, prema riječima govornika, taj model možda nije prikladan jer podrazumijeva poznavanje hrvatskog jezika. Ukrajinski se jezik može studirati na Sveučilištu u Zagrebu. Ukrajinski nije u uporabi u upravi. U razdoblju 2019. – 2020. ukrajinski se jezik povremeno upotrebljavao pred pravosudnim tijelima (četiri kaznena postupka 2020., tri u 2021. i jedan 2022.). Ukrajinski se rijetko koristi na javnoj televiziji (prema periodičnom izvješću koje obuhvaća razdoblje 2019. – 2021., devet priloga u ukupnom trajanju od jednog sata u *Prizmi*, dvije epizode *Manjinskog mozaika*), a na radiju uopće nije prisutan. Za proizvodnju dvaju filmova dobivena je financijska potpora vlasti. Taj se jezik ne koristi u novinama. Hrvatske vlasti pružaju financijsku potporu kulturnim aktivnostima, kao što su festivali, književna događanja, izdavanje knjiga i dvojezičnog časopisa (dvomjesečnika), kao i Središnjoj knjižnici Rusina i Ukrajinaca u Republici Hrvatskoj u okviru Knjižnica Grada Zagreba. Tijekom terenskog posjeta predstavnici ukrajinske manjine izrazili su interes za objavljivanjem mjesečnog časopisa na ukrajinskom jeziku. Prema informacijama dobivenim tijekom posjeta, u Vukovaru je otvorena Ukrajinski dom, izgrađen zahvaljujući zalaganju udruga i potpori vlasti.⁶⁷ Što se tiče prekogranične suradnje, Odbor stručnjaka obaviješten je tijekom terenskog posjeta da postoji suradnja ukrajinskih udruga iz Hrvatske i drugih zemalja.

⁶⁷ [Otvoreni Ukrajinski dom u Vukovaru – Savjet za nacionalne manjine \(nacionalne-manjine.info\)](http://OtvoreniUkrajinskiDomuVukovaru-SavjetZa NacionalneManjine(nacionalne-manjine.info))

Poglavlje 2. Ispunjavanje obveza Hrvatske u okviru Europske povelje o regionalnim ili manjinskim jezicima i preporuke

2.1. Bajaški rumunjski jezik

2.1.1. Ispunjavanje obveza Hrvatske preuzetih Europskom poveljom o regionalnim ili manjinskim jezicima u pogledu zaštite i promicanja bajaškog rumunjskog jezika

Simboli korišteni za označivanje promjena u ocjeni u usporedbi s prethodnim ciklusom praćenja: ↗ poboljšanje ✓ pogoršanje = bez promjene

Članak	Odbor stručnjaka smatra da je preuzeta obveza*:				
	ispunjena	djelomično ispunjena	formalno ispunjena	nije ispunjena	nema zaključka
	Obveze Hrvatske u pogledu bajaškog rumunjskog jezika⁶⁸				
Dio II. Povelje					
(Obveze koje država mora primijeniti na sve regionalne ili manjinske jezike unutar svojeg državnog područja)					
Članak 7. – Ciljevi i načela					
7.1.a)	priznavanje bajaškog rumunjskog jezika kao izraza kulturnog bogatstva	=			
7.1.b)	osiguravanje da postojeće ili nove administrativne podjele ne predstavljaju zapreku za promicanje bajaškog rumunjskog jezika	=			
7.1.c)	odlučne mjere za promicanje bajaškog rumunjskog jezika			=	
7.1.d)	omogućavanje i/ili poticanje uporabe bajaškog rumunjskog jezika, u govoru i pismu, u javnom životu (obrazovanju, pravosudnim tijelima, upravnim tijelima i javnim službama, medijima, kulturnim aktivnostima i ustanovama, gospodarskom i društvenom životu, prekograničnoj razmjeni) i u privatnom životu			=	
7.1.e)	• održavanje i razvoj veza u područjima obuhvaćenima ovom Poveljom između skupina u državi koje rabe bajaški rumunjski jezik • uspostavljanje kulturnih veza s drugim jezičnim skupinama	=			
7.1.f)	osiguravanje oblika i načina izvođenja nastave i studija bajaškog rumunjskog na svim odgovarajućim razinama			=	
7.1.g)	osiguravanje mogućnosti za učenje bajaškog rumunjskog jezika onima koji nisu govornici tog jezika (uključujući odrasle)				=
7.1.h)	poticanje studiranja i istraživanja bajaškog rumunjskog jezika na sveučilištima ili u usporedivim institucijama	=			
7.1.i)	poticanje međudržavne razmjene u područjima obuhvaćenima ovom Poveljom u korist bajaškog rumunjskog jezika				=
7.2.	otklanjanje svake neopravdane razlike, isključenja, ograničenja ili prednosti u odnosu na uporabu bajaškog rumunjskog jezika	=			
7.3.	• promicanje međusobnog razumijevanja između svih jezičnih skupina u zemlji • poticanje uključivanja poštovanja, razumijevanja i snošljivosti prema bajaškom rumunjskom jeziku u ciljeve obrazovanja i stručnog osposobljavanja • poticanje masovnih medija da u svoje ciljeve uključe poštovanje, razumijevanje i snošljivost prema bajaškom rumunjskom jeziku		=		
7.4.	• uzimanje u obzir potreba i želja koje je izrazila skupina govornika bajaškog rumunjskog jezika • osnivanje tijela za savjetovanje tijela vlasti o svim pitanjima koja se odnose na bajaški rumunjski jezik		=		

* Odbor stručnjaka za Europsku povelju o regionalnim ili manjinskim jezicima ocjenjuje ispunjavanje obveza država stranaka preuzetih Poveljom kako slijedi:

⁶⁸ Kako bi se olakšala čitljivost, odredbe Povelje ovdje su navedene u skraćenom i pojednostavljenom obliku. Potpuni tekst svake odredbe može se pronaći na web-mjestu Ureda za ugovore: <http://www.coe.int/en/web/conventions/> (Ugovor br. 148).

Ispunjena: Politike, zakonodavstvo i praksa u skladu su s Poveljom.

Djelomično ispunjena: Politike i zakonodavstvo u potpunosti su ili djelomično u skladu s Poveljom, ali se obveza samo djelomično provodi u praksi.

Formalno ispunjena: Politike i zakonodavstvo u skladu su s Poveljom, ali u praksi se obveza ne provodi.

Nije ispunjena: Nisu poduzete nikakve mjere u politikama, zakonodavstvu i praksi za provedbu preuzete obveze.

Nema zaključka: Odbor stručnjaka ne može zaključiti o ispunjenju preuzete obveze jer nadležna tijela nisu pružila informacije ili su one nedovoljne.

Promjene u ocjeni u usporedbi s prethodnim ciklusom praćenja

103. Izvođenje nastave bajaškog rumunjskog prema Modelu C na osnovnoškolskoj razini započeto je u školskoj godini 2022./2023. u tri škole. Odbor stručnjaka stoga smatra da je obveza iz članka 7. stavka 1. podstavka f) djelomično ispunjena. Ne postoji mogućnost učenja bajaškog rumunjskog za negovornike tog jezika, uključujući odrasle. Odbor stručnjaka smatra da obveza iz članka 7. stavka 1. podstavka g) nije ispunjena. Iako postoji određena suradnja pojedinih udruga s organizacijama u Rumunjskoj, vlasti to ne potiču. Odbor stručnjaka stoga smatra da obveza iz članka 7. stavka 1. podstavka i) nije ispunjena.

2.1.2. Preporuke Odbora stručnjaka za poboljšanje zaštite i promicanja bajaškog rumunjskog jezika u Hrvatskoj

Odbor stručnjaka preporučuje hrvatskim vlastima da ispune sve obveze preuzete Europskom poveljom o regionalnim ili manjinskim jezicima koje se ne smatraju „ispunjenima” (vidjeti prethodni odjeljak 2.1.1.) te da i dalje poštuju ispunjene obveze. Nadležna tijela pritom bi trebale posebno uzeti u obzir preporuke navedene u nastavku. Preporuke Odbora ministara Vijeća Europe o primjeni Povelje u Hrvatskoj⁶⁹ i dalje su važeće. Preporukama donesenim u okviru postupka praćenja primjene Povelje nastoji se podržati nadležna tijela u postupku primjene.

I. Preporuke za hitno djelovanje

- a. **Proširiti učenje bajaškog rumunjskog jezika u predškolskom i osnovnoškolskom odgoju i obrazovanju (Model C) u Međimurskoj i Osječko-baranjskoj županiji, među ostalim osiguravanjem dovoljnog broja odgojno-obrazovnih radnika i nastavnih materijala.**
- b. **Uvesti emitiranje jedne televizijske i jedne radijske emisije na bajaškom rumunjskom jeziku s dovoljnim trajanjem, redovitošću i učestalošću u područjima u kojima je bajaški rumunjski tradicionalno u uporabi.**
- c. **U suradnji s predstavnicima govornika razviti i provesti strategiju promicanja uporabe bajaškog rumunjskog jezika.**

II. Daljnje preporuke

- d. Promicati svijest o bajaškom rumunjskom jeziku i kulturi kao sastavnom dijelu kulturne baštine Hrvatske, među ostalim u redovnom obrazovanju i medijima.
- e. Podržati organizaciju tečajeva bajaškog rumunjskog jezika, među ostalim i za odrasle.
- f. Povećati vidljivost bajaškog rumunjskog jezika u javnom životu, među ostalim na natpisnim pločama, uz blisko savjetovanje s govornicima.

⁶⁹ [Cm/RecChL\(2001\)2](#); [Cm/RecChL\(2005\)2](#); [Cm/RecChL\(2008\)1](#); [Cm/RecChL\(2010\)8](#), [CM/RecChL\(2015\)2](#); [Cm/RecChL\(2020\)7](#)

2.2. Češki jezik

2.2.1. Ispunjavanje obveza Hrvatske preuzetih Europskom poveljom o regionalnim ili manjinskim jezicima u pogledu zaštite i promicanja češkog jezika

Simboli korišteni za označavanje promjena u ocjeni u usporedbi s prethodnim ciklusom praćenja: ↗ poboljšanje ↘ pogoršanje = bez promjene

Članak	Odbor stručnjaka smatra da je preuzeta obveza*:				
	ispunjena	djelomično ispunjena	formalno ispunjena	nije ispunjena	nema zaključka
Obveze Hrvatske u pogledu češkog jezika⁷⁰					
Dio II. Povelje <i>(Obveze koje država mora primijeniti na sve regionalne ili manjinske jezike unutar svojeg državnog područja)</i>					
Članak 7. – Ciljevi i načela					
7.1.a)	priznavanje češkog jezika kao izraza kulturnog bogatstva	=			
7.1.b)	osiguravanje da postojeće ili nove administrativne podjele ne predstavljaju zapreku za promicanje češkog jezika	=			
7.1.c)	odlučne mjere za promicanje češkog jezika		=		
7.1.d)	omogućavanje i/ili poticanje uporabe češkog jezika, u govoru i pismu, u javnom životu (obrazovanju, pravosudnim tijelima, upravnim tijelima i javnim službama, medijima, kulturnim aktivnostima i ustanovama, gospodarskom i društvenom životu, prekograničnoj razmjeni) i u privatnom životu		=		
7.1.e)	• održavanje i razvoj veza u područjima obuhvaćenima ovom Poveljom između skupina u državi koje rabe češki jezik • uspostavljanje kulturnih veza s drugim jezičnim skupinama	=			
7.1.f)	osiguravanje oblika i načina izvođenja nastave i studija češkog jezika na svim odgovarajućim razinama	=			
7.1.g)	osiguravanje mogućnosti za učenje češkog jezika onima koji nisu govornici tog jezika (uključujući odrasle)		=		
7.1.h)	poticanje studiranja i istraživanja češkog jezika na sveučilištima ili u usporedivim institucijama	=			
7.1.i)	poticanje međudržavne razmjene u područjima obuhvaćenima ovom Poveljom u korist češkog jezika	↗			
7.2.	otklanjanje svake neopravdane razlike, isključenja, ograničenja ili prednosti u odnosu na uporabu češkog jezika	=			
7.3.	• promicanje međusobnog razumijevanja između svih jezičnih skupina u zemlji • poticanje uključivanja poštovanja, razumijevanja i snošljivosti prema češkom jeziku u ciljeve obrazovanja i stručnog osposobljavanja • poticanje masovnih medija da u svoje ciljeve uključe poštovanje, razumijevanje i snošljivost prema češkom jeziku		=		
7.4.	• uzimanje u obzir potreba i želja koje je izrazila skupina govornika češkog jezika • osnivanje tijela za savjetovanje tijela vlasti o svim pitanjima koja se odnose na češki jezik	=			
Dio III. Povelje <i>(Dodatne obveze koje je država odabrala za određene jezike)</i>					
Čl. 8. – Obrazovanje					
8.1.a) iii.	omogućiti predškolski odgoj i obrazovanje na češkom jeziku ili znatan dio predškolskog odgoja i obrazovanja na češkom jeziku barem onim učenicima čije obitelji to zatraže i čiji se broj smatra dovoljnim	=			
8.1.b) iv.	omogućiti osnovnoškolsko obrazovanje na češkom jeziku, znatan dio osnovnoškolskog obrazovanja na češkom jeziku ili nastavu češkog jezika kao sastavni dio kurikuluma barem onim učenicima čije obitelji to zatraže i čiji se broj smatra dovoljnim	=			
8.1.c) iv.	omogućiti srednjoškolsko obrazovanje na češkom jeziku, znatan dio srednjoškolskog obrazovanja na češkom jeziku ili nastavu češkog jezika kao sastavni dio kurikuluma barem onim učenicima koji to žele i čiji se broj smatra dovoljnim	=			

⁷⁰ Kako bi se olakšala čitljivost, odredbe Povelje ovdje su navedene u skraćenom i pojednostavljenom obliku. Potpuni tekst svake odredbe može se pronaći na web-mjestu Ureda za ugovore: <http://www.coe.int/en/web/conventions/> (Ugovor br. 148).

Odbor stručnjaka smatra da je preuzeta obveza*:						
Članak	Obveze Hrvatske u pogledu češkog jezika ⁷⁰	ispunjena	djelomično ispunjena	formalno ispunjena	nije ispunjena	nema zaključka
8.1.d) iv.	omogućiti tehničko i strukovno obrazovanje na češkom jeziku, znatan dio tehničkog i strukovnog obrazovanja na češkom jeziku ili nastavu češkog jezika kao sastavni dio kurikuluma barem onim učenicima koji to žele i čiji se broj smatra dovoljnim	=				
8.1.e) ii.	učiniti dostupnim studij češkog jezika na sveučilištima i visokim školama	=				
8.1.f) ii.	ponuditi češki jezik kao predmet u okviru obrazovanja odraslih i cjeloživotnog obrazovanja	=				
8.1.g)	osigurati nastavu povijesti i kulture koji se odražavaju u češkom jeziku		=			
8.1.h)	osigurati stručno osposobljavanje i usavršavanje nastavnog kadra za češki jezik	=				
Čl. 9. – Pravosudna tijela						
9.1.a) ii.	zajamčiti okrivljeniku pravo uporabe češkog jezika u kaznenom postupku, po potrebi uz usmeno i pismeno prevođenje, bez dodatnih troškova za dotične osobe			=		
9.1.a) iv.	izdati na zahtjev isprave povezane s kaznenim sudskim postupcima na češkom jeziku, po potrebi uz usmeno i pismeno prevođenje, bez dodatnih troškova za dotične osobe			=		
9.1.b) ii.	omogućiti stranci u građanskom postupku, kad god se mora osobno pojaviti pred sudom, uporabu češkog jezika bez dodatnih troškova, po potrebi uz usmeno i pismeno prevođenje			=		
9.1.b) iii.	omogućiti podnošenje isprava i dokaznih sredstava u građanskim postupcima na češkom jeziku, po potrebi uz usmeno i pismeno prevođenje			=		
9.1.c) ii.	omogućiti stranci u upravnom sporu, kad god se mora osobno pojaviti pred sudom, uporabu češkog jezika bez dodatnih troškova, po potrebi uz usmeno i pismeno prevođenje			=		
9.1.c) iii.	u postupcima kojima se rješavaju upravne stvari omogućiti podnošenje isprava i dokaznih sredstava na češkom jeziku, po potrebi uz usmeno i pismeno prevođenje			=		
9.1.d)	u pogledu vođenja građanskih postupaka i/ili upravnih sporova na češkom jeziku te s time povezane uporabe isprava i dokaznog materijala na češkom jeziku, osigurati da dotične osobe ne snose dodatne troškove za usmeno i pismeno prevođenje			=		
9.2.a)	ne osporavati valjanost pravnih isprava samo zato što su sastavljene na češkom jeziku	=				
Čl. 10. – Upravna tijela i javne službe						
10.1.a) iii.	osigurati da govornici češkog jezika mogu podnositi usmene ili pisane zahtjeve područnim jedinicama tijela državne uprave i primiti odgovor na češkom jeziku				✓	
10.1.a) iv.	osigurati da govornici češkog jezika mogu podnositi usmene ili pisane zahtjeve na češkom jeziku područnim jedinicama tijela državne uprave ⁷¹					
10.1.b)	učine upravne tekstove i obrasce koji su u široj uporabi na razini države dostupnima na češkom jeziku ili u dvojezičnoj verziji		=			
10.1.c)	dopustiti državnim tijelima sastavljanje akata na češkom jeziku		=			
10.2.a)	uporaba češkog jezika u tijelima jedinica područne (regionalne) ili lokalne samouprave				=	
10.2.b)	omogućiti govornicima češkog jezika podnošenje usmenih ili pisanih zahtjeva na češkom jeziku tijelima jedinica područne (regionalne) ili lokalne samouprave		=			
10.2.c)	objavlivanje službenih akata tijela jedinica područne (regionalne) samouprave i na češkom jeziku				=	
10.2.d)	objavlivanje službenih akata tijela jedinica lokalne samouprave i na češkom jeziku				=	
10.2.g)	uporaba ili uvođenje, po potrebi zajedno s nazivom na službenom jeziku, naziva mjesta na češkom jeziku		=			
10.3.a)	osigurati da se češki jezik rabi pri pružanju javnih usluga				=	
10.3.b)	dopustiti govornicima češkog jezika podnošenje zahtjeva i primanje odgovora od pružatelja javnih usluga na češkom jeziku ⁷²					
10.3.c)	dopustiti govornicima češkog jezika podnošenje zahtjeva na češkom jeziku pružateljima javnih usluga					
10.5	dopustiti uporabu ili određivanje prezimena na češkom jeziku	=				

⁷¹ Hrvatska je ratificirala članak 10. stavak 1. podstavak a) točke. iii. i iv., koje predstavljaju alternativne mogućnosti. Stoga Odbor stručnjaka neće ocijeniti provedbu članka 10. stavka 1. podstavka a) točke iv.

⁷² Hrvatska je ratificirala članak 10. stavak 3. podstavke a), b) i c), koji predstavljaju alternativne mogućnosti. Stoga Odbor stručnjaka neće ocijenjivati provedbu podstavaka b) i c).

Odbor stručnjaka smatra da je preuzeta obveza*:						
Članak	Obveze Hrvatske u pogledu češkog jezika ⁷⁰	ispunjena	djelomično ispunjena	formalno ispunjena	nije ispunjena	nema zaključka
Čl. 11. – Mediji						
11.1.a) iii.	osigurati da javne radiotelevizijske kuće nude radijske i televizijske emisije na češkom jeziku	= 73			= 74	
11.1.d)	poticati i/ili olakšati proizvodnju i distribuciju audio i audiovizualnih ostvarenja na češkom jeziku		↗			
11.1.e) ii.	poticati i/ili olakšavati tjedno ili dnevno objavljivanje novinskih članaka na češkom jeziku	=				
11.2	• jamčiti slobodu izravnog prijama radijskih i televizijskih emisija na češkom jeziku iz susjednih zemalja • ne suprotstavljati se reemitiranju radijskih i televizijskih emisija na češkom jeziku iz susjednih zemalja • osigurati slobodu izražavanja i slobodan optjecaj informacija na češkom jeziku u pisanom tisku	=				
11.3	osigurati da interesi govornika češkog jezika budu zastupljeni ili uzeti u obzir u radu tijela koja jamče slobodu i pluralizam medija		↗			
Čl. 12. – Kulturne aktivnosti i ustanove						
12.1.a)	poticati proizvodnju, reprodukciju i diseminaciju kulturnih ostvarenja na češkom jeziku	=				
12.1.f)	poticati izravno sudjelovanje predstavnika govornika češkog jezika u organizaciji kulturnih ustanova i planiranju kulturnih aktivnosti	=				
12.1.g)	poticati i/ili olakšati osnivanje tijela odgovornog za prikupljanje, čuvanje i predstavljanje ili objavljivanje ostvarenja na češkom jeziku	=				
Čl. 13. – Gospodarski i društveni život						
13.1.a)	isključiti iz zakonodavstva bilo koju odredbu kojom se zabranjuje ili ograničava uporaba češkog jezika u ispravama koje se odnose na gospodarski ili društveni život, a posebno u ugovorima o radu i tehničkim dokumentima kao što su upute za uporabu proizvoda ili uređaja;	=				
13.1.b)	zabraniti unošenje u unutarnje propise trgovačkih društava i privatne isprave svih klauzula kojima se isključuje ili ograničava uporaba češkog jezika	=				
13.1.c)	suprotstavljati se praksama osmišljenim za odvratanje od korištenja češkog jezika u vezi s gospodarskim ili društvenim djelatnostima	=				
Čl. 14. – Prekogračna razmjena						
14.a)	primjenjivati bilateralne i multilateralne sporazume s državama u kojima se češki jezik rabi u istom ili sličnom obliku ili sklapati takve sporazume radi poticanja kontakata među govornicima češkog jezika u dotičnim državama u području kulture, obrazovanja, informiranja, stručnog osposobljavanja i usavršavanja te cjeloživotnog obrazovanja	=				
14.b)	olakšati i/ili promicati prekograničnu suradnju za dobrobit češkog jezika, posebno među jedinicama područne (regionalne) ili lokalne samouprave na čijem se državnom području češki jezik rabi u istom ili sličnom obliku		↗			

* Odbor stručnjaka za Europsku povelju o regionalnim ili manjinskim jezicima ocjenjuje ispunjavanje obveza država stranaka preuzetih Poveljom kako slijedi:

Ispunjena: Politike, zakonodavstvo i praksa u skladu su s Poveljom.

Djelomično ispunjena: Politike i zakonodavstvo u potpunosti su ili djelomično u skladu s Poveljom, ali se obveza samo djelomično provodi u praksi.

Formalno ispunjena: Politike i zakonodavstvo u skladu su s Poveljom, ali u praksi se obveza ne provodi.

Nije ispunjena: Nisu poduzete nikakve mjere u politikama, zakonodavstvu i praksi za provedbu preuzete obveze.

Nema zaključka: Odbor stručnjaka ne može zaključiti o ispunjenju preuzete obveze jer nadležna tijela nisu pružila informacije ili su one nedovoljne.

⁷³ Javni radio

⁷⁴ Javna televizija

Promjene u ocjeni u usporedbi s prethodnim ciklusom praćenja

104. Prema navodima govornika češkog jezika, udruge češke manjine iz Hrvatske, koje primaju potporu hrvatskih vlasti, surađuju sa sličnim organizacijama iz drugih zemalja, kao i s lokalnim vlastima u Češkoj. Odbor stručnjaka smatra da je obveza iz članka 7. stavka 1. podstavka i) ispunjena. Prema informacijama dobivenim u periodičnom izvješću i tijekom terenskog posjeta, češki se jezik ne koristi u odnosima s područnim jedinicama tijela državne uprave. Odbor stručnjaka smatra da obveza iz članka 10. stavka 1. podstavka a) točke iii. nije ispunjena. Javna radiotelevizija HRT proizvela je dva kratka audiovizualna dokumentarna filma na češkom jeziku. Odbor stručnjaka stoga smatra da je preuzeta obveza iz članka 11. stavka 1. podstavka d) djelomično ispunjena. S obzirom na ulogu Savjeta za nacionalne manjine (vidjeti stavak 86.), Odbor stručnjaka smatra da je obveza iz članka 11. stavka 3. djelomično ispunjena. Prema informacijama dobivenim tijekom terenskog posjeta, lokalne i regionalne vlasti iz Češke i Hrvatske surađuju. Prema shvaćanju Odbora stručnjaka, u okviru te suradnje u određenoj se mjeri promiče češki jezik. Odbor stručnjaka smatra da je obveza iz članka 14. podstavka b) djelomično ispunjena.

2.2.2. Preporuke Odbora stručnjaka za poboljšanje zaštite i promicanja češkog jezika u Hrvatskoj

Odbor stručnjaka preporučuje hrvatskim vlastima da ispune sve obveze preuzete Europskom poveljom o regionalnim ili manjinskim jezicima koje se ne smatraju „ispunjenima” (vidjeti prethodni odjeljak 2.2.1.) te da i dalje poštuju ispunjene obveze. Nadležna tijela pritom bi trebala posebno uzeti u obzir dolje navedene preporuke. Preporuke Odbora ministara Vijeća Europe o primjeni Povelje u Hrvatskoj⁷⁵ i dalje su važeće. Preporukama donesenim u okviru postupka praćenja primjene Povelje nastoji se podržati nadležna tijela u postupku provedbe.

I. Preporuke za hitno djelovanje

- a. **Osnažiti uporabu češkog jezika na razini područnih jedinica tijela državne uprave te tijela jedinica područne (regionalne) i lokalne samouprave i proširiti ravnopravnu službenu uporabu tog jezika na dodatne općine.**
- b. **Uvesti emitiranje jedne televizijske emisije na češkom jeziku s dovoljnim trajanjem, redovitošću i učestalošću.**

II. Daljnje preporuke

- c. Koristiti češki jezik pri pružanju javnih usluga u upravnim tijelima.
- d. Promicati daljnju uporabu ili uvođenje naziva mjesta na češkom jeziku.
- e. Promicati svijest o češkom jeziku i kulturi kao sastavnom dijelu kulturne baštine Hrvatske, među ostalim u redovnom obrazovanju i medijima.
- f. Poduzeti mjere za poticanje i omogućavanje uporabe češkog jezika u odnosima s pravosudnim tijelima.

⁷⁵ [Cm/RecChL\(2001\)2](#); [Cm/RecChL\(2005\)2](#); [Cm/RecChL\(2008\)1](#); [Cm/RecChL\(2010\)8](#); [Cm/RecChL\(2015\)2](#); [Cm/RecChL\(2020\)7](#)

2.3. Njemački jezik

2.3.1. Ispunjavanje obveza Hrvatske preuzetih Europskom poveljom o regionalnim ili manjinskim jezicima u pogledu zaštite i promicanja njemačkog jezika

Simboli korišteni za označavanje promjena u ocjeni u usporedbi s prethodnim ciklusom praćenja: ↗ poboljšanje ↘ pogoršanje = bez promjene

Članak	Odbor stručnjaka smatra da je preuzeta obveza*:				
	ispunjena	djelomično ispunjena	formalno ispunjena	nije ispunjena	nema zaključka
	Obveze Hrvatske u pogledu njemačkog jezika⁷⁶				
Dio II. Povelje					
(Obveze koje država mora primijeniti na sve regionalne ili manjinske jezike unutar svojeg državnog područja)					
Članak 7. – Ciljevi i načela					
7.1.a)	priznavanje njemačkog jezika kao izraza kulturnog bogatstva	=			
7.1.b)	osiguravanje da postojeće ili nove administrativne podjele ne predstavljaju zapreku za promicanje njemačkog jezika	=			
7.1.c)	odlučne mjere za promicanje njemačkog jezika		=		
7.1.d)	omogućavanje i/ili poticanje uporabe njemačkog jezika, u govoru i pismu, u javnom životu (obrazovanju, pravosudnim tijelima, upravnim tijelima i javnim službama, medijima, kulturnim aktivnostima i ustanovama, gospodarskom i društvenom životu, prekograničnoj razmjeni) i u privatnom životu		=		
7.1.e)	• održavanje i razvoj veza u područjima obuhvaćenima ovom Poveljom između skupina u državi koje rabe njemački jezik • uspostavljanje kulturnih veza s drugim jezičnim skupinama	=			
7.1.f)	osiguravanje oblika i načina izvođenja nastave i studija njemačkog na svim odgovarajućim razinama		=		
7.1.g)	osiguravanje mogućnosti za učenje njemačkog jezika onima koji nisu govornici tog jezika (uključujući odrasle)		↗		
7.1.h)	poticanje studiranja i istraživanja njemačkog jezika na sveučilištima ili u usporedivim institucijama	=			
7.1.i)	poticanje međudržavne razmjene u područjima obuhvaćenima ovom Poveljom u korist njemačkog jezika		=		
7.2.	otklanjanje svake neopravdane razlike, isključenja, ograničenja ili prednosti u odnosu na uporabu njemačkog jezika	=			
7.3.	• promicanje međusobnog razumijevanja između svih jezičnih skupina u zemlji • poticanje uključivanja poštovanja, razumijevanja i snošljivosti prema njemačkom jeziku u ciljeve obrazovanja i stručnog osposobljavanja • poticanje masovnih medija da u svoje ciljeve uključe poštovanje, razumijevanje i snošljivost prema njemačkom jeziku		=		
7.4.	• uzimanje u obzir potreba i želja koje je izrazila skupina govornika njemačkog jezika • osnivanje tijela za savjetovanje tijela vlasti o svim pitanjima koja se odnose na njemački jezik		=		

* Odbor stručnjaka za Europsku povelju o regionalnim ili manjinskim jezicima ocjenjuje ispunjavanje obveza država stranaka preuzetih Poveljom kako slijedi:

Ispunjena: Politike, zakonodavstvo i praksa u skladu su s Poveljom.

Djelomično ispunjena: Politike i zakonodavstvo u potpunosti su ili djelomično u skladu s Poveljom, ali se obveza samo djelomično provodi u praksi.

Formalno ispunjena: Politike i zakonodavstvo u skladu su s Poveljom, ali u praksi se obveza ne provodi.

Nije ispunjena: Nisu poduzete nikakve mjere u politikama, zakonodavstvu i praksi za provedbu preuzete obveze.

Nema zaključka: Odbor stručnjaka ne može zaključiti o ispunjenju preuzete obveze jer nadležna tijela nisu pružila informacije ili su one nedovoljne.

⁷⁶ Kako bi se olakšala čitljivost, odredbe Povelje ovdje su navedene u skraćenom i pojednostavljenom obliku. Potpuni tekst svake odredbe može se pronaći na web-mjestu Ureda za ugovore: <http://www.coe.int/en/web/conventions/> (Ugovor br. 148).

Promjene u ocjeni u usporedbi s prethodnim ciklusom praćenja

105. **Tečajevi njemačkog jezika za odrasle dostupni su, ali prema informacijama dostupnim Odboru stručnjaka tijela vlasti ne pružaju potporu takvim tečajevima. Odbor stručnjaka stoga smatra da je preuzeta obveza iz članka 7. stavka 1. podstavka g) djelomično ispunjena.**

2.3.2. Preporuke Odbora stručnjaka za poboljšanje zaštite i promicanja njemačkog jezika u Hrvatskoj

Odbor stručnjaka preporučuje hrvatskim vlastima da ispune sve obveze preuzete Europskom poveljom o regionalnim ili manjinskim jezicima koje se ne smatraju „ispunjenima” (vidjeti prethodni odjeljak 2.3.1.) te da i dalje poštuju ispunjene obveze. Nadležna tijela pritom bi trebala posebno uzeti u obzir dolje navedene preporuke. Preporuke Odbora ministara Vijeća Europe o primjeni Povelje u Hrvatskoj⁷⁷ i dalje su važeće. Preporukama donesenim u okviru postupka praćenja primjene Povelje nastoji se podržati nadležna tijela u postupku provedbe.

I. Preporuke za hitno djelovanje

- a. **Proširiti mogućnosti učenja njemačkog jezika na predškolskoj i osnovnoškolskoj razini (Model C), među ostalim na dodatne općine, npr. Đakovo, Sirač, Vukovar i Zagreb, kao i na srednje škole.**
- b. **Uvesti emitiranje jedne televizijske i jedne radijske emisije na njemačkom jeziku s dovoljnim trajanjem, redovitošću i učestalošću.**

II. Daljnje preporuke

- c. U suradnji s predstavnicima govornika njemačkog jezika razviti i provesti strategiju promicanja uporabe njemačkog jezika u različitim područjima javnog života koja su obuhvaćena Poveljom.
- d. Promicati svijest o njemačkom jeziku i kulturi kao sastavnom dijelu kulturne baštine Hrvatske, među ostalim u redovnom obrazovanju i u medijima.

⁷⁷ [CM/RecChL\(2001\)2](#) [CM/RecChL\(2005\)2](#) [CM/RecChL\(2008\)1](#) [CM/RecChL\(2010\)8](#); [CM/RecChL\(2015\)2](#); [CM/RecChL\(2020\)7](#)

2.4. Mađarski jezik

2.4.1. Ispunjavanje obveza Hrvatske preuzetih Europskom poveljom o regionalnim ili manjinskim jezicima u pogledu zaštite i promicanja mađarskog jezika

Simboli korišteni za označavanje promjena u ocjeni u usporedbi s prethodnim ciklusom praćenja: ↗ poboljšanje ↘ pogoršanje = bez promjene

		Odbor stručnjaka smatra da je preuzeta obveza*:				
Članak	Obveze Hrvatske u pogledu mađarskog jezika ⁷⁸	ispunjena	djelomično ispunjena	formalno ispunjena	nije ispunjena	nema zaključka
Članak 7. – Ciljevi i načela						
7.1.a)	priznavanje mađarskog jezika kao izraza kulturnog bogatstva	=				
7.1.b)	osiguravanje da postojeće ili nove administrativne podjele ne predstavljaju zapreku za promicanje mađarskog jezika	=				
7.1.c)	odlučne mjere za promicanje mađarskog jezika		=			
7.1.d)	omogućavanje i/ili poticanje uporabe mađarskog jezika, u govoru i pismu, u javnom životu (obrazovanju, pravosudnim tijelima, upravnim tijelima i javnim službama, medijima, kulturnim aktivnostima i ustanovama, gospodarskom i društvenom životu, prekograničnoj razmjeni) i u privatnom životu		=			
7.1.e)	• održavanje i razvoj veza u područjima obuhvaćenima ovom Poveljom između skupina u državi koje rabe mađarski jezik • uspostavljanje kulturnih veza s drugim jezičnim skupinama	=				
7.1.f)	osiguravanje oblika i načina izvođenja nastave i studija mađarskog jezika na svim odgovarajućim razinama	=				
7.1.g)	osiguravanje mogućnosti za učenje mađarskog jezika onima koji nisu govornici tog jezika (uključujući odrasle)		=			
7.1.h)	poticanje studiranja i istraživanja mađarskog jezika na sveučilištima ili u usporedivim institucijama	=				
7.1.i)	poticanje međudržavne razmjene u područjima obuhvaćenima ovom Poveljom u korist mađarskog jezika		=			
7.2.	otklanjanje svake neopravdane razlike, isključenja, ograničenja ili prednosti u odnosu na uporabu mađarskog jezika	=				
7.3.	• promicanje međusobnog razumijevanja između svih jezičnih skupina u zemlji • poticanje uključivanja poštovanja, razumijevanja i snošljivosti prema mađarskom jeziku u ciljeve obrazovanja i stručnog osposobljavanja • poticanje masovnih medija da u svoje ciljeve uključe poštovanje, razumijevanje i snošljivost prema mađarskom jeziku		=			
7.4.	• uzimanje u obzir potreba i želja koje je izrazila skupina govornika mađarskog jezika • osnivanje tijela za savjetovanje tijela vlasti o svim pitanjima koja se odnose na mađarski jezik	=				
Dio III. Povelje (Dodatne obveze koje je država odabrala za određene jezike)						
Čl. 8. – Obrazovanje						
8.1.a) iii.	omogućiti predškolski odgoj i obrazovanje na mađarskom jeziku ili znatan dio predškolskog odgoja i obrazovanja na mađarskom jeziku barem onim učenicima čije obitelji to zatraže i čiji se broj smatra dovoljnim	=				
8.1.b) iv.	omogućiti osnovnoškolsko obrazovanje na mađarskom jeziku, znatan dio osnovnoškolskog obrazovanja na mađarskom jeziku ili nastavu mađarskog jezika kao sastavni dio kurikuluma barem onim učenicima čije obitelji to zatraže i čiji se broj smatra dovoljnim	=				
8.1.c) iv.	omogućiti srednjoškolsko obrazovanje na mađarskom jeziku, znatan dio srednjoškolskog obrazovanja na mađarskom jeziku ili nastavu mađarskog jezika kao sastavni dio kurikuluma barem onim učenicima koji to žele i čiji se broj smatra dovoljnim	=				

⁷⁸ Kako bi se olakšala čitljivost, odredbe Povelje ovdje su navedene u skraćenom i pojednostavljenom obliku. Potpuni tekst svake odredbe može se pronaći na web-mjestu Ureda za ugovore: <http://www.coe.int/en/web/conventions/> (Ugovor br. 148).

Odbor stručnjaka smatra da je preuzeta obveza*:						
Članak	Obveze Hrvatske u pogledu mađarskog jezika ⁷⁸	ispunjena	djelomično ispunjena	formalno ispunjena	nije ispunjena	nema zaključka
8.1.d) iv.	omogućiti tehničko i strukovno obrazovanje na mađarskom jeziku, znatan dio tehničkog i strukovnog obrazovanja na mađarskom jeziku ili nastavu mađarskog jezika kao sastavni dio kurikula barem onim učenicima koji to žele i čiji se broj smatra dovoljnim	=				
8.1.e) ii.	učiniti dostupnim studij mađarskog jezika na sveučilištima i visokim školama	=				
8.1.f) ii.	ponuditi mađarski jezik kao predmet u okviru obrazovanja odraslih i cjeloživotnog obrazovanja		↗			
8.1.g)	osigurati nastavu povijesti i kulture koji se odražavaju u mađarskom jeziku		=			
8.1.h)	osigurati stručno osposobljavanje i usavršavanje nastavnog kadra za mađarski jezik					
Čl. 9. – Pravosudna tijela						
9.1.a) ii.	zajamčiti okrivljeniku pravo uporabe mađarskog jezika u kaznenom postupku, po potrebi uz usmeno i pismeno prevođenje, bez dodatnih troškova za dotične osobe	=				
9.1.a) iv.	izdati na zahtjev isprava povezane s kaznenim sudskim postupcima na mađarskom jeziku, po potrebi uz usmeno i pismeno prevođenje, bez dodatnih troškova za dotične osobe	=				
9.1.b) ii.	omogućiti stranci u građanskom postupku, kad god se mora osobno pojaviti pred sudom, uporabu mađarskog jezika bez dodatnih troškova, po potrebi uz usmeno i pismeno prevođenje			✓		
9.1.b) iii.	omogućiti podnošenje isprava i dokaznih sredstava u građanskim postupcima na mađarskom jeziku, po potrebi uz usmeno i pismeno prevođenje			✓		
9.1.c) ii.	omogućiti stranci u upravnom sporu, kad god se mora osobno pojaviti pred sudom, uporabu mađarskog jezika bez dodatnih troškova, po potrebi uz usmeno i pismeno prevođenje			=		
9.1.c) iii.	u postupcima kojima se rješavaju upravne stvari omogućiti podnošenje isprava i dokaznih sredstava na mađarskom jeziku, po potrebi uz usmeno i pismeno prevođenje			=		
9.1.d)	u pogledu vođenja građanskih postupaka i/ili upravnih sporova na mađarskom jeziku te s time povezane uporabe isprava i dokaznog materijala na mađarskom jeziku, osigurati da dotične osobe ne snose dodatne troškove za usmeno i pismeno prevođenje	=				
9.2.a)	ne osporavati valjanost pravnih isprava samo zato što su sastavljene na mađarskom jeziku	=				
Čl. 10. – Upravna tijela i javne službe						
10.1.a) iii.	osigurati da govornici mađarskog jezika mogu podnositi usmene ili pisane zahtjeve područnim jedinicama tijela državne uprave i primiti odgovor na mađarskom jeziku				✓	
10.1.a) iv.	osigurati da govornici mađarskog jezika mogu podnositi usmene ili pisane zahtjeve na mađarskom jeziku područnim jedinicama tijela državne uprave ⁷⁹					
10.1.b)	učine upravne tekstove i obrasce koji su u široj uporabi na razini države dostupnima na mađarskom jeziku ili u dvojezičnoj verziji		=			
10.1.c)	dopustiti državnim tijelima sastavljanje akata na mađarskom jeziku		=			
10.2.a)	uporaba mađarskog jezika u tijelima jedinica područne (regionalne) ili lokalne samouprave				=	
10.2.b)	omogućiti govornicima mađarskog jezika podnošenje usmenih ili pisanih zahtjeva na mađarskom jeziku tijelima jedinica područne (regionalne) ili lokalne samouprave		=			
10.2.c)	objavljivanje službenih akata tijela jedinica područne (regionalne) samouprave i na mađarskom jeziku				=	
10.2.d)	objavljivanje službenih akata tijela jedinica lokalne samouprave i na mađarskom jeziku		↗			
10.2.g)	uporaba ili uvođenje, po potrebi zajedno s nazivom na službenom jeziku, naziva mjesta na mađarskom jeziku		=			
10.3.a)	osigurati da se mađarski jezik rabi pri pružanju javnih usluga				=	
10.3.b)	dopustiti govornicima mađarskog jezika podnošenje zahtjeva i primanje odgovora od pružatelja javnih usluga na mađarskom jeziku					
10.3.c)	dopustiti govornicima mađarskog jezika podnošenje zahtjeva na mađarskom jeziku pružateljima javnih usluga					
10.5	dopustiti uporabu ili određivanje prezimena na mađarskom jeziku	=				

⁷⁹ Hrvatska je ratificirala članak 10. stavak 1. podstavak a) točke iii. i iv., koje predstavljaju alternativne mogućnosti. Stoga Odbor stručnjaka neće ocijeniti provedbu članka 10. stavka 1. podstavka a) točke iv.

Odbor stručnjaka smatra da je preuzeta obveza*:						
Članak	Obveze Hrvatske u pogledu mađarskog jezika ⁷⁸	ispunjena	djelomično ispunjena	formalno ispunjena	nije ispunjena	nema zaključka
Čl. 11. – Mediji						
11.1.a) iii.	osigurati da javne radiotelevizijske kuće nude radijske i televizijske emisije na mađarskom jeziku	= 80	↗ 81			
11.1.d)	poticati i/ili olakšati proizvodnju i distribuciju audio i audiovizualnih ostvarenja na mađarskom jeziku		↗			
11.1.e) ii.	poticati i/ili olakšavati tjedno ili dnevno objavljivanje novinskih članaka na mađarskom jeziku	=				
11.2	<ul style="list-style-type: none"> • jamčiti slobodu izravnog prijama radijskih i televizijskih emisija na mađarskom jeziku iz susjednih zemalja • ne suprotstavljati se reemitiranju radijskih i televizijskih emisija na mađarskom jeziku iz susjednih zemalja • osigurati slobodu izražavanja i slobodan optjecaj informacija na mađarskom jeziku u pisanom tisku 	=				
11.3	osigurati da interesi govornika mađarskog jezika budu zastupljeni ili uzeti u obzir u radu tijela koja jamče slobodu i pluralizam medija		↗			
Čl. 12. – Kulturne aktivnosti i ustanove						
12.1.a)	poticati proizvodnju, reprodukciju i diseminaciju kulturnih ostvarenja na mađarskom jeziku	=				
12.1.f)	poticati izravno sudjelovanje predstavnika govornika mađarskog jezika u organizaciji kulturnih ustanova i planiranju kulturnih aktivnosti	=				
12.1.g)	poticati i/ili olakšati osnivanje tijela odgovornog za prikupljanje, čuvanje i predstavljanje ili objavljivanje ostvarenja na mađarskom jeziku	=				
Čl. 13. – Gospodarski i društveni život						
13.1.a)	isključiti iz zakonodavstva bilo koju odredbu kojom se zabranjuje ili ograničava uporaba mađarskog jezika u ispravama koje se odnose na gospodarski ili društveni život, a posebno u ugovorima o radu i tehničkim dokumentima kao što su upute za uporabu proizvoda ili uređaja;	=				
13.1.b)	zabraniti unošenje u unutarnje propise trgovačkih društava i privatne isprave svih klauzula kojima se isključuje ili ograničava uporaba mađarskog jezika	=				
13.1.c)	suprotstavljati se praksama osmišljenim za odvratanje od korištenja mađarskog jezika u vezi s gospodarskim ili društvenim djelatnostima	=				
Čl. 14. – Prekogranična razmjena						
14.a)	primjenjivati bilateralne i multilateralne sporazume s državama u kojima se mađarski jezik rabi u istom ili sličnom obliku ili sklapati takve sporazume radi poticanja kontakata među govornicima mađarskog jezika u dotičnim državama u području kulture, obrazovanja, informiranja, stručnog osposobljavanja i usavršavanja te cjeloživotnog obrazovanja	=				
14.b)	olakšati i/ili promicati prekograničnu suradnju za dobrobit mađarskog jezika, posebno među jedinicama područne (regionalne) ili lokalne samouprave na čijem se državnom području mađarski jezik rabi u istom ili sličnom obliku				↙	

* Odbor stručnjaka za Europsku povelju o regionalnim ili manjinskim jezicima ocjenjuje ispunjavanje obveza država stranaka preuzetih Poveljom kako slijedi:

Ispunjena: Politike, zakonodavstvo i praksa u skladu su s Poveljom.

Djelomično ispunjena: Politike i zakonodavstvo u potpunosti su ili djelomično u skladu s Poveljom, ali se obveza samo djelomično provodi u praksi.

Formalno ispunjena: Politike i zakonodavstvo u skladu su s Poveljom, ali u praksi se obveza ne provodi.

Nije ispunjena: Nisu poduzete nikakve mjere u politikama, zakonodavstvu i praksi za provedbu preuzete obveze.

Nema zaključka: Odbor stručnjaka ne može zaključiti o ispunjenju preuzete obveze jer nadležna tijela nisu pružila informacije ili su one nedovoljne.

⁸⁰ Javni radio

⁸¹ Javna televizija

Promjene u ocjeni u usporedbi s prethodnim ciklusom praćenja

106. Prosvjetno-kulturni centar Mađara u Osijeku organizira tečajeve mađarskog jezika za odrasle uz naknadu. Odbor stručnjaka smatra da je obveza iz članka 8. stavka 1. podstavka f) točke ii. djelomično ispunjena. Mađarski jezik nije korišten u građanskim postupcima. Stoga Odbor stručnjaka smatra da su obveze iz članka 9. stavka 1. podstavka b) točke ii. i iii. formalno ispunjene. Prema informacijama dobivenim iz periodičnog izvješća i tijekom terenskog posjeta, mađarski se jezik ne koristi u odnosima s područnim jedinicama tijela državne uprave. Odbor stručnjaka stoga smatra da obveza iz članka 10. stavka 1. Podstavka a) točke iii. nije ispunjena. Jedna jedinica lokalne samouprave objavljuje dokumente i na mađarskom jeziku. Odbor stručnjaka smatra da je obveza iz članka 10. stavka 2. podstavka d) djelomično ispunjena. Hrvatske vlasti pružale su potporu proizvodnji emisija na mađarskom jeziku emitiranih na jednom lokalnom televizijskom kanalu (30 minuta dvaput tjedno). Odbor stručnjaka smatra da je obveza iz članka 11. stavka 1. točke iii. djelomično ispunjena za televiziju. Hrvatske vlasti pružale su potporu proizvodnji radijskih emisija emitiranih na jednoj lokalnoj radijskoj postaji. Odbor stručnjaka stoga smatra da je preuzeta obveza iz članka 11. stavka 1. podstavka d) djelomično ispunjena. S obzirom na ulogu Savjeta za nacionalne manjine (vidjeti stavak 86.), Odbor stručnjaka smatra da je obveza iz članka 11. stavka 3. djelomično ispunjena. Odbor stručnjaka nije primio primjere aktivnosti kojima se promiče mađarski jezik u okviru prekogranične suradnje na regionalnoj i lokalnoj razini te stoga zaključuje da obveza iz članka 14. podstavka b) nije ispunjena.

2.4.2. Preporuke Odbora stručnjaka za poboljšanje zaštite i promicanja mađarskog jezika u Hrvatskoj

Odbor stručnjaka preporučuje hrvatskim vlastima da ispune sve obveze preuzete Europskom poveljom o regionalnim ili manjinskim jezicima koje se ne smatraju „ispunjenima” (vidjeti prethodni odjeljak 2.4.1.) te da i dalje poštuju ispunjene obveze. Nadležna tijela pritom bi trebala posebno uzeti u obzir dolje navedene preporuke. Preporuke Odbora ministara Vijeća Europe o primjeni Povelje u Hrvatskoj⁸² i dalje su važeće. Preporukama donesenim u okviru postupka praćenja primjene Povelje nastoji se podržati nadležna tijela u postupku provedbe.

I. Preporuke za hitno djelovanje

- a. **O snažiti uporabu mađarskog jezika na razini područnih jedinica tijela državne uprave te tijela jedinica područne (regionalne) i lokalne samouprave i proširiti ravnopravnu službenu uporabu tog jezika na dodatne općine.**
- b. **Povećati opseg emitiranja televizijskih emisija na mađarskom jeziku s ciljem postizanja dovoljnog trajanja, redovitosti i učestalosti.**

II. Daljnje preporuke

- c. Koristiti mađarski jezik pri pružanju javnih usluga u upravnim tijelima.
- d. Promicati daljnju uporabu ili uvođenje naziva mjesta na mađarskom jeziku.
- e. Promicati svijest o mađarskom jeziku i kulturi kao sastavnom dijelu kulturne baštine Hrvatske, među ostalim u redovnom obrazovanju i u medijima.
- f. Poduzeti mjere za poticanje i omogućavanje daljnje uporabe mađarskog jezika u odnosima s pravosudnim tijelima.
- g. Promicati prekograničnu suradnju između lokalnih i regionalnih vlasti na dobrobit mađarskog jezika.

⁸² [Cm/RecChL\(2001\)2](#); [Cm/RecChL\(2005\)2](#); [Cm/RecChL\(2008\)1](#); [Cm/RecChL\(2010\)8](#); [Cm/RecChL\(2015\)2](#); [Cm/RecChL\(2020\)7](#)

2.5. Istrorumunjski jezik

2.5.1. Ispunjavanje obveza Hrvatske preuzetih Europskom poveljom o regionalnim ili manjinskim jezicima u pogledu zaštite i promicanja istrorumunjskog jezika

Simboli korišteni za označavanje promjena u ocjeni u usporedbi s prethodnim ciklusom praćenja: ↗ poboljšanje ↘ pogoršanje = bez promjene

Odbor stručnjaka smatra da je preuzeta obveza*:						
Članak	Obveze Hrvatske u pogledu istrorumunjskog jezika ⁸³	ispunjena	djelomično ispunjena	formalno ispunjena	nije ispunjena	nema zaključka
Dio II. Povelje						
<i>(Obveze koje država mora primijeniti na sve regionalne ili manjinske jezike unutar svojeg državnog područja)</i>						
Članak 7. – Ciljevi i načela						
7.1.a)	priznavanje istrorumunjskog jezika kao izraza kulturnog bogatstva	=				
7.1.b)	osiguravanje da postojeće ili nove administrativne podjele ne predstavljaju zapreku za promicanje istrorumunjskog jezika	=				
7.1.c)	odlučne mjere za promicanje istrorumunjskog jezika				=	
7.1.d)	omogućavanje i/ili poticanje uporabe istrorumunjskog jezika, u govoru i pismu, u javnom životu (obrazovanju, pravosudnim tijelima, upravnim tijelima i javnim službama, medijima, kulturnim aktivnostima i ustanovama, gospodarskom i društvenom životu, prekograničnoj razmjeni) i u privatnom životu		=			
7.1.e)	• održavanje i razvoj veza u područjima obuhvaćenima ovom Poveljom između skupina u državi koje rabe istrorumunjski jezik • uspostavljanje kulturnih veza s drugim jezičnim skupinama		=			
7.1.f)	osiguravanje oblika i načina izvođenja nastave i studija istrorumunjskog na svim odgovarajućim razinama				=	
7.1.g)	osiguravanje mogućnosti za učenje istrorumunjskog jezika onima koji nisu govornici tog jezika (uključujući odrasle)		=			
7.1.h)	poticanje studiranja i istraživanja istrorumunjskog jezika na sveučilištima ili u usporedivim institucijama	↗				
7.1.i)	poticanje međudržavne razmjene u područjima obuhvaćenima ovom Poveljom u korist istrorumunjskog jezika		↗			
7.2.	otklanjanje svake neopravdane razlike, isključenja, ograničenja ili prednosti u odnosu na uporabu istrorumunjskog jezika	=				
7.3.	• promicanje međusobnog razumijevanja između svih jezičnih skupina u zemlji • poticanje uključivanja poštovanja, razumijevanja i snošljivosti prema istrorumunjskom jeziku u ciljeve obrazovanja i stručnog osposobljavanja • poticanje masovnih medija da u svoje ciljeve uključe poštovanje, razumijevanje i snošljivost prema istrorumunjskom jeziku		=			
7.4.	• uzimanje u obzir potreba i želja koje je izrazila skupina govornika istrorumunjskog jezika • osnivanje tijela za savjetovanje tijela vlasti o svim pitanjima koja se odnose na istrorumunjski jezik		=			

* Odbor stručnjaka za Europsku povelju o regionalnim ili manjinskim jezicima ocjenjuje ispunjavanje obveza država stranaka preuzetih Poveljom kako slijedi:

Ispunjena: Politike, zakonodavstvo i praksa u skladu su s Poveljom.

Djelomično ispunjena: Politike i zakonodavstvo u potpunosti su ili djelomično u skladu s Poveljom, ali se obveza samo djelomično provodi u praksi.

Formalno ispunjena: Politike i zakonodavstvo u skladu su s Poveljom, ali u praksi se obveza ne provodi.

Nije ispunjena: Nisu poduzete nikakve mjere u politikama, zakonodavstvu i praksi za provedbu preuzete obveze.

Nema zaključka: Odbor stručnjaka ne može zaključiti o ispunjenju preuzete obveze jer nadležna tijela nisu pružila informacije ili su one nedovoljne.

⁸³ Kako bi se olakšala čitljivost, odredbe Povelje ovdje su navedene u skraćenom i pojednostavljenom obliku. Potpuni tekst svake odredbe može se pronaći na web-mjestu Ureda za ugovore: <http://www.coe.int/en/web/conventions/> (Ugovor br. 148).

Promjene u ocjeni u usporedbi s prethodnim ciklusom praćenja

107. Kolegiji i istraživanja na istrorumunjskom jeziku provode se na Katedri rumunjskog Sveučilišta u Zagrebu. Odbor stručnjaka stoga smatra da je preuzeta obveza iz članka 7. stavka 1. točke (h) ispunjena. Svake godine organizira se istrorumunjski dan, uz financijsku potporu vlasti, a sudjeluju i govornici koji žive u inozemstvu. Imajući na umu da istrorumunjski jezik tradicionalno govori samo u Hrvatskoj, mali broj govornika, da je znatan broj govornika emigrirao i živio u inozemstvu, Odbor stručnjaka odlučio je uzeti u obzir razmjene s tim govornicima u kontekstu članka 7. stavka 1. točke (i). Međutim, naglašava da se u obvezi upućuje na „transnacionalne razmjene [...] za regionalne ili manjinske jezike koji se koriste u istom ili sličnom obliku u dvije ili više država”. Stoga bi se mogle dodatno poticati razmjene, primjerice s Rumunjskom. Odbor stručnjaka smatra da je obveza iz članka 7. stavka 1. točke (i) djelomično ispunjena.

2.5.2. Preporuke Odbora stručnjaka za poboljšanje zaštite i promicanja istrorumunjskog jezika u Hrvatskoj

Odbor stručnjaka preporučuje hrvatskim vlastima da ispune sve obveze preuzete Europskom poveljom o regionalnim ili manjinskim jezicima koje se ne smatraju „ispunjenima” (vidjeti prethodni odjeljak 2.5.1.) te da i dalje poštuju ispunjene obveze. Nadležna tijela pritom bi trebala posebno uzeti u obzir dolje navedene preporuke. Preporuke Odbora ministara Vijeća Europe o primjeni Povelje u Hrvatskoj⁸⁴ i dalje su važeće. Preporukama donesenim u okviru postupka praćenja primjene Povelje nastoji se podržati nadležna tijela u postupku provedbe.

I. Preporuke za hitno djelovanje

- a. **Uvesti istrorumunjski jezik u predškolski i osnovnoškolski odgoj i obrazovanje (Model C) u općinama Kršan i Matulji te osigurati dovoljan broj nastavnog osoblja i nastavnih materijala.**
- b. **Osigurati dugoročno održivo financiranje aktivnosti i ustanova kojima se promiče istrorumunjski jezik.**

II. Daljnje preporuke

- c. U suradnji s predstavnicima govornika razviti i provesti strategiju zaštite istrorumunjskog jezika kao živućeg jezika.
- d. Uvesti emitiranje jedne televizijske i jedne radijske emisije na istrorumunjskom jeziku s dovoljnim trajanjem i učestalošću u područjima u kojima se je istrorumunjski jezik tradicionalno u uporabi.
- e. Ojačati potporu proizvodnji audio i audiovizualnih ostvarenja na istrorumunjskom jeziku, među ostalim na internetu.
- f. Poduprijeti održavanje tečajeva istrorumunjskog jezika za odrasle.
- g. Promicati svijest o istrorumunjskom jeziku i kulturi kao sastavnom dijelu kulturne baštine Hrvatske, među ostalim u redovnom obrazovanju i u medijima.

⁸⁴ [Cm/RecChL\(2001\)2](#); [Cm/RecChL\(2005\)2](#); [Cm/RecChL\(2008\)1](#); [Cm/RecChL\(2010\)8](#); [Cm/RecChL\(2015\)2](#); [Cm/RecChL\(2020\)7](#)

2.6. Talijanski jezik

2.6.1. Ispunjavanje obveza Hrvatske preuzetih Europskom poveljom o regionalnim ili manjinskim jezicima u pogledu zaštite i promicanja talijanskog jezika

Simboli korišteni za označavanje promjena u ocjeni u usporedbi s prethodnim ciklusom praćenja: ↗ poboljšanje ✓ pogoršanje = bez promjene

Članak	Odbor stručnjaka smatra da je preuzeta obveza*:				
	ispunjena	djelomično ispunjena	formalno ispunjena	nije ispunjena	nema zaključka
Obveze Hrvatske u pogledu talijanskog jezika⁸⁵					
Dio II. Povelje					
<i>(Obveze koje država mora primijeniti na sve regionalne ili manjinske jezike unutar svojeg državnog područja)</i>					
Članak 7. – Ciljevi i načela					
7.1.a)	priznavanje talijanskog jezika kao izraza kulturnog bogatstva	=			
7.1.b)	osiguravanje da postojeće ili nove administrativne podjele ne predstavljaju zapreku za promicanje talijanskog jezika	=			
7.1.c)	odlučne mjere za promicanje talijanskog jezika	=			
7.1.d)	omogućavanje i/ili poticanje uporabe talijanskog jezika, u govoru i pismu, u javnom životu (obrazovanju, pravosudnim tijelima, upravnim tijelima i javnim službama, medijima, kulturnim aktivnostima i ustanovama, gospodarskom i društvenom životu, prekograničnoj razmjeni) i u privatnom životu		=		
7.1.e)	• održavanje i razvoj veza u područjima obuhvaćenima ovom Poveljom između skupina u državi koje rabe talijanski jezik • uspostavljanje kulturnih veza s drugim jezičnim skupinama	=			
7.1.f)	osiguravanje oblika i načina izvođenja nastave i studija talijanskog jezika na svim odgovarajućim razinama	=			
7.1.g)	osiguravanje mogućnosti za učenje talijanskog jezika onima koji nisu govornici tog jezika (uključujući odrasle)		↗		=
7.1.h)	poticanje studiranja i istraživanja talijanskog jezika na sveučilištima ili u usporedivim institucijama	=			
7.1.i)	poticanje međudržavne razmjene u područjima obuhvaćenima ovom Poveljom u korist talijanskog jezika		=		
7.2.	otklanjanje svake neopravdane razlike, isključenja, ograničenja ili prednosti u odnosu na uporabu talijanskog jezika	=			
7.3.	• promicanje međusobnog razumijevanja između svih jezičnih skupina u zemlji • poticanje uključivanja poštovanja, razumijevanja i snošljivosti prema talijanskom jeziku u ciljeve obrazovanja i stručnog osposobljavanja • poticanje masovnih medija da u svoje ciljeve uključe poštovanje, razumijevanje i snošljivost prema talijanskom jeziku		=		
7.4.	• uzimanje u obzir potreba i želja koje je izrazila skupina govornika talijanskog jezika • osnivanje tijela za savjetovanje tijela vlasti o svim pitanjima koja se odnose na talijanski jezik	=			
Dio III. Povelje					
<i>(Dodatne obveze koje je država odabrala za određene jezike)</i>					
Čl. 8. – Obrazovanje					
8.1.a) iii.	omogućiti predškolski odgoj i obrazovanje na talijanskom jeziku ili znatan dio predškolskog odgoja i obrazovanja na talijanskom jeziku barem onim učenicima čije obitelji to zatraže i čiji se broj smatra dovoljnim	=			
8.1.b) iv.	omogućiti osnovnoškolsko obrazovanje na talijanskom jeziku, znatan dio osnovnoškolskog obrazovanja na talijanskom jeziku ili nastavu talijanskog jezika kao sastavni dio kurikuluma barem onim učenicima čije obitelji to zatraže i čiji se broj smatra dovoljnim	=			
8.1.c) iv.	omogućiti srednjoškolsko obrazovanje na talijanskom jeziku, znatan dio srednjoškolskog obrazovanja na talijanskom jeziku ili nastavu talijanskog jezika kao sastavni dio kurikuluma barem onim učenicima koji to žele i čiji se broj smatra dovoljnim	=			

⁸⁵ Kako bi se olakšala čitljivost, odredbe Povelje ovdje su navedene u skraćenom i pojednostavljenom obliku. Potpuni tekst svake odredbe može se pronaći na web-mjestu Ureda za ugovore: <http://www.coe.int/en/web/conventions/> (Ugovor br. 148).

Odbor stručnjaka smatra da je preuzeta obveza*:						
Članak	Obveze Hrvatske u pogledu talijanskog jezika ⁸⁵	ispunjena	djelomično ispunjena	formalno ispunjena	nije ispunjena	nema zaključka
8.1.d) iv.	omogućiti tehničko i strukovno obrazovanje na talijanskom jeziku, znatan dio tehničkog i strukovnog obrazovanja na talijanskom jeziku ili nastavu talijanskog jezika kao sastavni dio kurikula barem onim učenicima koji to žele i čiji se broj smatra dovoljnim	=				
8.1.e) ii.	učiniti dostupnim studij talijanskog jezika na sveučilištima i visokim školama	=				
8.1.f) ii.	ponuditi talijanski jezik kao predmet u okviru obrazovanja odraslih i cjeloživotnog obrazovanja	=				
8.1.g)	osigurati nastavu povijesti i kulture koji se odražavaju u talijanskom jeziku		=			
8.1.h)	osigurati stručno osposobljavanje i usavršavanje nastavnog kadra za talijanski jezik	=				
Čl. 9. – Pravosudna tijela						
9.1.a) ii.	zajamčiti okrivljeniku pravo uporabe talijanskog jezika u kaznenom postupku, po potrebi uz usmeno i pismeno prevođenje, bez dodatnih troškova za dotične osobe	=				
9.1.a) iv.	izdati na zahtjev isprave povezane s kaznenim sudskim postupcima na talijanskom jeziku, po potrebi uz usmeno i pismeno prevođenje, bez dodatnih troškova za dotične osobe	=				
9.1.b) ii.	omogućiti stranci u građanskom postupku, kad god se mora osobno pojaviti pred sudom, uporabu talijanskog jezika bez dodatnih troškova, po potrebi uz usmeno i pismeno prevođenje	=				
9.1.b) iii.	omogućiti podnošenje isprava i dokaznih sredstava u građanskim postupcima na talijanskom jeziku, po potrebi uz usmeno i pismeno prevođenje	=				
9.1.c) ii.	omogućiti stranci u upravnom sporu, kad god se mora osobno pojaviti pred sudom, uporabu talijanskog jezika bez dodatnih troškova, po potrebi uz usmeno i pismeno prevođenje			=		
9.1.c) iii.	u postupcima kojima se rješavaju upravne stvari omogućiti podnošenje isprava i dokaznih sredstava na talijanskom jeziku, po potrebi uz usmeno i pismeno prevođenje			=		
9.1.d)	u pogledu vođenja građanskih postupaka i/ili upravnih sporova na talijanskom jeziku te s time povezane uporabe isprava i dokaznog materijala na talijanskom jeziku, osigurati da dotične osobe ne snose dodatne troškove za usmeno i pismeno prevođenje	=				
9.2.a)	ne osporavati valjanost pravnih isprava samo zato što su sastavljene na talijanskom jeziku	=				
Čl. 10. – Upravna tijela i javne službe						
10.1.a) iii.	osigurati da govornici talijanskog jezika mogu podnositi usmene ili pisane zahtjeve područnim jedinicama tijela državne uprave i primiti odgovor na talijanskom jeziku		=			
10.1.a) iv.	osigurati da govornici talijanskog jezika mogu podnositi usmene ili pisane zahtjeve na talijanskom jeziku područnim jedinicama tijela državne uprave ⁸⁶					
10.1.b)	učine upravne tekstove i obrasce koji su u široj uporabi na razini države dostupnima na talijanskom jeziku ili u dvojezičnoj verziji		=			
10.1.c)	dopustiti državnim tijelima sastavljanje akata na talijanskom jeziku		=			
10.2.a)	uporaba talijanskog jezika u tijelima jedinica područne (regionalne) ili lokalne samouprave	=				
10.2.b)	omogućiti govornicima talijanskog jezika podnošenje usmenih ili pisanih zahtjeva na talijanskom jeziku tijelima jedinica područne (regionalne) ili lokalne samouprave	=				
10.2.c)	objavljivanje službenih akata tijela jedinica područne (regionalne) samouprave i na talijanskom jeziku		=			
10.2.d)	objavljivanje službenih akata tijela jedinica lokalne samouprave i na talijanskom jeziku		=			
10.2.g)	uporaba ili uvođenje, po potrebi zajedno s nazivom na službenom jeziku, naziva mjesta na talijanskom jeziku	=				
10.3.a)	osigurati da se talijanski jezik rabi pri pružanju javnih usluga		=			
10.3.b)	dopustiti govornicima talijanskog jezika podnošenje zahtjeva i primanje odgovora od pružatelja javnih usluga na talijanskom jeziku ⁸⁷					
10.3.c)	dopustiti govornicima talijanskog jezika podnošenje zahtjeva na talijanskom jeziku pružateljima javnih usluga					
10.5	dopustiti uporabu ili određivanje prezimena na talijanskom jeziku	=				

⁸⁶ Hrvatska je ratificirala članak 10. stavak 1. podstavak a) točke iii. i iv., koje predstavljaju alternativne mogućnosti. Stoga Odbor stručnjaka neće ocijeniti provedbu članka 10. stavka 1. podstavka a) točke iv.

⁸⁷ Hrvatska je ratificirala članak 10. stavak 3. podstavke a), b) i c), koji predstavljaju alternativne mogućnosti. Stoga Odbor stručnjaka neće ocjenjivati provedbu podstavaka b) i c).

Odbor stručnjaka smatra da je preuzeta obveza*:						
Članak	Obveze Hrvatske u pogledu talijanskog jezika ⁸⁵	ispunjena	djelomično ispunjena	formalno ispunjena	nije ispunjena	nema zaključka
Čl. 11. – Mediji						
11.1.a) iii.	osigurati da javne radiotelevizijske kuće nude radijske i televizijske emisije na talijanskom jeziku	= 88	↗ 89			
11.1.d)	poticati i/ili olakšati proizvodnju i distribuciju audio i audiovizualnih ostvarenja na talijanskom jeziku		↗			
11.1.e) ii.	poticati i/ili olakšavati tjedno ili dnevno objavljivanje novinskih članaka na talijanskom jeziku	=				
11.2	<ul style="list-style-type: none"> • jamčiti slobodu izravnog prijama radijskih i televizijskih emisija na talijanskom jeziku iz susjednih zemalja • ne suprotstavljati se reemitiranju radijskih i televizijskih emisija na talijanskom jeziku iz susjednih zemalja • osigurati slobodu izražavanja i slobodan optjecaj informacija na talijanskom jeziku u pisanom tisku 	=				
11.3	osigurati da interesi govornika talijanskog jezika budu zastupljeni ili uzeti u obzir u radu tijela koja jamče slobodu i pluralizam medija		↗			
Čl. 12. – Kulturne aktivnosti i ustanove						
12.1.a)	poticati proizvodnju, reprodukciju i diseminaciju kulturnih ostvarenja na talijanskom jeziku	=				
12.1.f)	poticati izravno sudjelovanje predstavnika govornika talijanskog jezika u organizaciji kulturnih ustanova i planiranju kulturnih aktivnosti	=				
12.1.g)	poticati i/ili olakšati osnivanje tijela odgovornog za prikupljanje, čuvanje i predstavljanje ili objavljivanje ostvarenja na talijanskom jeziku	=				
Čl. 13. – Gospodarski i društveni život						
13.1.a)	isključiti iz zakonodavstva bilo koju odredbu kojom se zabranjuje ili ograničava uporaba talijanskog jezika u ispravama koje se odnose na gospodarski ili društveni život, a posebno u ugovorima o radu i tehničkim dokumentima kao što su upute za uporabu proizvoda ili uređaja	=				
13.1.b)	zabraniti unošenje u unutarnje propise trgovačkih društava i privatne isprave svih klauzula kojima se isključuje ili ograničava uporaba talijanskog jezika	=				
13.1.c)	suprotstavljati se praksama osmišljenim za odvratanje od korištenja talijanskog jezika u vezi s gospodarskim ili društvenim djelatnostima					
Čl. 14. – Prekogranična razmjena						
14.a)	primjenjivati bilateralne i multilateralne sporazume s državama u kojima se talijanski jezik rabi u istom ili sličnom obliku ili sklapati takve sporazume radi poticanja kontakata među govornicima talijanskog jezika u dotičnim državama u području kulture, obrazovanja, informiranja, stručnog osposobljavanja i usavršavanja te cjeloživotnog obrazovanja	=				
14.b)	olakšati i/ili promicati prekograničnu suradnju za dobrobit talijanskog jezika, posebno među jedinicama područne (regionalne) ili lokalne samouprave na čijem se državnom području talijanski jezik rabi u istom ili sličnom obliku		↗			

* Odbor stručnjaka za Europsku povelju o regionalnim ili manjinskim jezicima ocjenjuje ispunjavanje obveza država stranaka preuzetih Poveljom kako slijedi:

Ispunjena: Politike, zakonodavstvo i praksa u skladu su s Poveljom.

Djelomično ispunjena: Politike i zakonodavstvo u potpunosti su ili djelomično u skladu s Poveljom, ali se obveza samo djelomično provodi u praksi.

Formalno ispunjena: Politike i zakonodavstvo u skladu su s Poveljom, ali u praksi se obveza ne provodi.

Nije ispunjena: Nisu poduzete nikakve mjere u politikama, zakonodavstvu i praksi za provedbu preuzete obveze.

Nema zaključka: Odbor stručnjaka ne može zaključiti o ispunjenju preuzete obveze jer nadležna tijela nisu pružila informacije ili su one nedovoljne.

⁸⁸ Javni radio

⁸⁹ Javna televizija

Promjene u ocjeni u usporedbi s prethodnim ciklusom praćenja

108. Tečajeve jezika za odrasle organiziraju privatne jezične škole i udruge Talijana. Te udruge primaju financijsku potporu hrvatskih vlasti. Odbor stručnjaka stoga smatra da je obveza iz članka 7. stavka 1. podstavka g) djelomično ispunjena. Jedan lokalni televizijski kanal ima emisije na talijanskom jeziku, koje se proizvode uz potporu Agencije za elektroničke medije. Odbor stručnjaka smatra da je obveza iz članka 11. stavka 1. točke iii. djelomično ispunjena za televiziju. HRT je proizveo nekoliko audiovizualnih dokumentarnih filmova na talijanskom jeziku. Odbor stručnjaka smatra da je obveza iz članka 11. stavka 1. podstavka d) djelomično ispunjena. S obzirom na ulogu Savjeta za nacionalne manjine (vidjeti stavak 86.), Odbor stručnjaka smatra da je obveza iz članka 11. stavka 3. djelomično ispunjena. Prema informacijama dobivenim od govornika talijanskog jezika, postoji suradnja između jedinica lokalne samouprave iz Hrvatske i Slovenije u kojima žive govornici talijanskog jezika. Prema shvaćanju Odbora stručnjaka talijanski se jezik u određenoj mjeri promiče u okviru te suradnje. Odbor stručnjaka smatra da je obveza iz članka 14. podstavka b) djelomično ispunjena.

2.6.2. Preporuke Odbora stručnjaka za poboljšanje zaštite i promicanja talijanskog jezika u Hrvatskoj

Odbor stručnjaka preporučuje hrvatskim vlastima da ispune sve obveze preuzete Europskom poveljom o regionalnim ili manjinskim jezicima koje se ne smatraju „ispunjenima” (vidjeti prethodni odjeljak 2.6.1.) te da i dalje poštuju ispunjene obveze. Nadležna tijela pritom bi trebala posebno uzeti u obzir dolje navedene preporuke. Preporuke Odbora ministara Vijeća Europe o primjeni Povelje u Hrvatskoj⁹⁰ i dalje su važeće. Preporukama donesenim u okviru postupka praćenja primjene Povelje nastoji se podržati nadležna tijela u postupku provedbe.

I. Preporuke za hitno djelovanje

- a. **Proširiti obrazovanje na talijanskom jeziku na dodatne općine u kojima je talijanski jezik u uporabi.**
- b. **Povećati opseg emitiranja televizijskih emisija na talijanskom jeziku s ciljem postizanja dovoljnog trajanja, redovitosti i učestalosti.**

II. Daljnje preporuke

- c. Poduzeti dodatne mjere kako bi se olakšala izrada i pravovremeno prevođenje udžbenika na talijanski jezik.
- d. Promicati svijest o talijanskom jeziku i kulturi kao sastavnom dijelu kulturne baštine Hrvatske, među ostalim u redovnom obrazovanju i u medijima.
- e. Osnažiti uporabu talijanskog jezika u praksi na razini područnih jedinica tijela državne uprave.
- f. Poduzeti mjere za poticanje i omogućavanje daljnje uporabe talijanskog jezika u odnosima s pravosudnim tijelima.

⁹⁰ [Cm/RecChL\(2001\)2](#); [Cm/RecChL\(2005\)2](#); [Cm/RecChL\(2008\)1](#); [Cm/RecChL\(2010\)8](#); [Cm/RecChL\(2015\)2](#); [Cm/RecChL\(2020\)7](#)

2.7. Rusinski jezik

2.7.1. Ispunjavanje obveza Hrvatske preuzetih Europskom poveljom o regionalnim ili manjinskim jezicima u pogledu zaštite i promicanja rusinskog jezika

Simboli korišteni za označavanje promjena u ocjeni u usporedbi s prethodnim ciklusom praćenja: ↗ poboljšanje ✓ pogoršanje = bez promjene

Članak	Odbor stručnjaka smatra da je preuzeta obveza*:				
	ispunjena	djelomično ispunjena	formalno ispunjena	nije ispunjena	nema zaključka
Obveze Hrvatske u pogledu rusinskog jezika⁹¹					
Dio II. Povelje <i>(Obveze koje država mora primijeniti na sve regionalne ili manjinske jezike unutar svojeg državnog područja)</i>					
Članak 7. – Ciljevi i načela					
7.1.a)	priznavanje rusinskog jezika kao izraza kulturnog bogatstva	=			
7.1.b)	osiguravanje da postojeće ili nove administrativne podjele ne predstavljaju zapreku za promicanje rusinskog jezika	=			
7.1.c)	odlučne mjere za promicanje rusinskog jezika		=		
7.1.d)	omogućavanje i/ili poticanje uporabe rusinskog jezika, u govoru i pismu, u javnom životu (obrazovanju, pravosudnim tijelima, upravnim tijelima i javnim službama, medijima, kulturnim aktivnostima i ustanovama, gospodarskom i društvenom životu, prekograničnoj razmjeni) i u privatnom životu		=		
7.1.e)	• održavanje i razvoj veza u područjima obuhvaćenima ovom Poveljom između skupina u državi koje rabe rusinski jezik • uspostavljanje kulturnih veza s drugim jezičnim skupinama	=			
7.1.f)	osiguravanje oblika i načina izvođenja nastave i studija rusinskog jezika na svim odgovarajućim razinama		=		
7.1.g)	osiguravanje mogućnosti za učenje rusinskog jezika onima koji nisu govornici tog jezika (uključujući odrasle)		=		
7.1.h)	poticanje studiranja i istraživanja rusinskog jezika na sveučilištima ili u usporedivim institucijama		↗		
7.1.i)	poticanje međudržavne razmjene u područjima obuhvaćenima ovom Poveljom u korist rusinskog jezika		=		
7.2.	otklanjanje svake neopravdane razlike, isključenja, ograničenja ili prednosti u odnosu na uporabu rusinskog jezika	=			
7.3.	• promicanje međusobnog razumijevanja između svih jezičnih skupina u zemlji • poticanje uključivanja poštovanja, razumijevanja i snošljivosti prema rusinskom jeziku u ciljeve obrazovanja i stručnog osposobljavanja • poticanje masovnih medija da u svoje ciljeve uključe poštovanje, razumijevanje i snošljivost prema rusinskom jeziku		=		
7.4.	• uzimanje u obzir potreba i želja koje je izrazila skupina govornika rusinskog jezika • osnivanje tijela za savjetovanje tijela vlasti o svim pitanjima koja se odnose na rusinski jezik	=			
Dio III. Povelje <i>(Dodatne obveze koje je država odabrala za određene jezike)</i>					
Čl. 8. – Obrazovanje					
8.1.a) iii.	omogućiti predškolski odgoj i obrazovanje na rusinskom jeziku ili znatan dio predškolskog odgoja i obrazovanja na rusinskom jeziku barem onim učenicima čije obitelji to zatraže i čiji se broj smatra dovoljnim			=	
8.1.b) iv.	omogućiti osnovnoškolsko obrazovanje na rusinskom jeziku, znatan dio osnovnoškolskog obrazovanja na rusinskom jeziku ili nastavu rusinskog jezika kao sastavni dio kurikulumu barem onim učenicima čije obitelji to zatraže i čiji se broj smatra dovoljnim	=			
8.1.c) iv.	omogućiti srednoškolsko obrazovanje na rusinskom jeziku, znatan dio srednoškolskog obrazovanja na rusinskom jeziku ili nastavu rusinskog jezika kao sastavni dio kurikulumu barem onim učenicima koji to žele i čiji se broj smatra dovoljnim			=	

⁹¹ Kako bi se olakšala čitljivost, odredbe Povelje ovdje su navedene u skraćenom i pojednostavljenom obliku. Potpuni tekst svake odredbe može se pronaći na web-mjestu Ureda za ugovore: <http://www.coe.int/en/web/conventions/> (Ugovor br. 148).

Odbor stručnjaka smatra da je preuzeta obveza*:						
Članak	Obveze Hrvatske u pogledu rusinskog jezika ⁹¹	ispunjena	djelomično ispunjena	formalno ispunjena	nije ispunjena	nema zaključka
8.1.d) iv.	omogućiti tehničko i strukovno obrazovanje na rusinskom jeziku, znatan dio tehničkog i strukovnog obrazovanja na rusinskom jeziku ili nastavu rusinskog jezika kao sastavni dio kurikuluma barem onim učenicima koji to žele i čiji se broj smatra dovoljnim				=	
8.1.e) ii.	učiniti dostupnim studij rusinskog jezika na sveučilištima i visokim školama				=	
8.1.f) ii.	ponuditi rusinski jezik kao predmet u okviru obrazovanja odraslih i cjeloživotnog obrazovanja				=	
8.1.g)	osigurati nastavu povijesti i kulture koji se odražavaju u rusinskom jeziku		=			
8.1.h)	osigurati stručno osposobljavanje i usavršavanje nastavnog kadra za rusinski jezik		=			
Čl. 9. – Pravosudna tijela						
9.1.a) ii.	zajamčiti okrivljeniku pravo uporabe rusinskog jezika u kaznenom postupku, po potrebi uz usmeno i pismeno prevođenje, bez dodatnih troškova za dotične osobe	=				
9.1.a) iv.	izdati na zahtjev isprave povezane s kaznenim sudskim postupcima na rusinskom jeziku, po potrebi uz usmeno i pismeno prevođenje, bez dodatnih troškova za dotične osobe	=				
9.1.b) ii.	omogućiti stranci u građanskom postupku, kad god se mora osobno pojaviti pred sudom, uporabu rusinskog jezika bez dodatnih troškova, po potrebi uz usmeno i pismeno prevođenje				✓	
9.1.b) iii.	omogućiti podnošenje isprava i dokaznih sredstava u građanskim postupcima na rusinskom jeziku, po potrebi uz usmeno i pismeno prevođenje				✓	
9.1.c) ii.	omogućiti stranci u upravnom sporu, kad god se mora osobno pojaviti pred sudom, uporabu rusinskog jezika bez dodatnih troškova, po potrebi uz usmeno i pismeno prevođenje				✓	
9.1.c) iii.	u postupcima kojima se rješavaju upravne stvari omogućiti podnošenje isprava i dokaznih sredstava na rusinskom jeziku, po potrebi uz usmeno i pismeno prevođenje				✓	
9.1.d)	u pogledu vođenja građanskih postupaka i/ili upravnih sporova na rusinskom jeziku te s time povezane uporabe isprava i dokaznog materijala na rusinskom jeziku, osigurati da dotične osobe ne snose dodatne troškove za usmeno i pismeno prevođenje	=				
9.2.a)	ne osporavati valjanost pravnih isprava samo zato što su sastavljene na rusinskom jeziku	=				
Čl. 10. – Upravna tijela i javne službe						
10.1.a) iii.	osigurati da govornici rusinskog jezika mogu podnositi usmene ili pisane zahtjeve područnim jedinicama tijela državne uprave i primiti odgovor na rusinskom jeziku				✓	
10.1.a) iv.	osigurati da govornici rusinskog jezika mogu podnositi usmene ili pisane zahtjeve na rusinskom jeziku područnim jedinicama tijela državne uprave ⁹²					
10.1.b)	učine upravne tekstove i obrasce koji su u široj uporabi na razini države dostupnima na rusinskom jeziku ili u dvojezičnoj verziji		=			
10.1.c)	dopustiti državnim tijelima sastavljanje akata na rusinskom jeziku		=			
10.2.a)	uporaba rusinskog jezika u tijelima jedinica područne (regionalne) ili lokalne samouprave				=	
10.2.b)	omogućiti govornicima rusinskog jezika podnošenje usmenih ili pisanih zahtjeva na rusinskom jeziku tijelima jedinica područne (regionalne) ili lokalne samouprave				✓	
10.2.c)	objavljivanje službenih akata tijela jedinica područne (regionalne) samouprave i na rusinskom jeziku				=	
10.2.d)	objavljivanje službenih akata tijela jedinica lokalne samouprave i na rusinskom jeziku				=	
10.2.g)	uporaba ili uvođenje, po potrebi zajedno s nazivom na službenom jeziku, naziva mjesta na rusinskom jeziku				=	
10.3.a)	osigurati da se rusinski jezik rabi pri pružanju javnih usluga				=	
10.3.b)	dopustiti govornicima rusinskog jezika podnošenje zahtjeva i primanje odgovora od pružatelja javnih usluga na rusinskom jeziku ⁹³					
10.3.c)	dopustiti govornicima rusinskog jezika podnošenje zahtjeva na rusinskom jeziku pružateljima javnih usluga					
10.5	dopustiti uporabu ili određivanje prezimena na rusinskom jeziku	=				

⁹² Hrvatska je ratificirala članak 10. stavak 1. podstavak a) točke iii. i iv., koje predstavljaju alternativne mogućnosti. Stoga Odbor stručnjaka neće ocijeniti provedbu članka 10. stavka 1. podstavka a) točke iv.

⁹³ Hrvatska je ratificirala članak 10. stavak 3. podstavke a), b) i c), koji predstavljaju alternativne mogućnosti. Stoga Odbor stručnjaka neće ocjenjivati provedbu podstavaka b) i c).

Odbor stručnjaka smatra da je preuzeta obveza*:						
Članak	Obveze Hrvatske u pogledu rusinskog jezika ⁹¹	ispunjena	djelomično ispunjena	formalno ispunjena	nije ispunjena	nema zaključka
Čl. 11. – Mediji						
11.1.a) iii.	osigurati da javne radiotelevizijske kuće nude radijske i televizijske emisije na rusinskom jeziku				=	
11.1.d)	poticati i/ili olakšati proizvodnju i distribuciju audio i audiovizualnih ostvarenja na rusinskom jeziku			↗		
11.1.e) ii.	poticati i/ili olakšavati tjedno ili dnevno objavljivanje novinskih članaka na rusinskom jeziku				=	
11.2	<ul style="list-style-type: none"> • jamčiti slobodu izravnog prijama radijskih i televizijskih emisija na rusinskom jeziku iz susjednih zemalja • ne suprotstavljati se reemitiranju radijskih i televizijskih emisija na rusinskom jeziku iz susjednih zemalja • osigurati slobodu izražavanja i slobodan optjecaj informacija na rusinskom jeziku u pisanom tisku 	=				
11.3	osigurati da interesi govornika rusinskog jezika budu zastupljeni ili uzeti u obzir u radu tijela koja jamče slobodu i pluralizam medija		↗			
Čl. 12. – Kulturne aktivnosti i ustanove						
12.1.a)	poticati proizvodnju, reprodukciju i diseminaciju kulturnih ostvarenja na rusinskom jeziku	=				
12.1.f)	poticati izravno sudjelovanje predstavnika govornika rusinskog jezika u organizaciji kulturnih ustanova i planiranju kulturnih aktivnosti	=				
12.1.g)	poticati i/ili olakšati osnivanje tijela odgovornog za prikupljanje, čuvanje i predstavljanje ili objavljivanje ostvarenja na rusinskom jeziku	=				
Čl. 13. – Gospodarski i društveni život						
13.1.a)	isključiti iz zakonodavstva bilo koju odredbu kojom se zabranjuje ili ograničava uporaba rusinskog jezika u ispravama koje se odnose na gospodarski ili društveni život, a posebno u ugovorima o radu i tehničkim dokumentima kao što su upute za uporabu proizvoda ili uređaja	=				
13.1.b)	zabraniti unošenje u unutarnje propise trgovačkih društava i privatne isprave svih klauzula kojima se isključuje ili ograničava uporaba rusinskog jezika	=				
13.1.c)	suprotstavljati se praksama osmišljenim za odvratanje od korištenja rusinskog jezika u vezi s gospodarskim ili društvenim djelatnostima	=				
Čl. 14. – Prekogranična razmjena						
14.a)	primjenjivati bilateralne i multilateralne sporazume s državama u kojima se rusinski jezik rabi u istom ili sličnom obliku ili sklapati takve sporazume radi poticanja kontakata među govornicima rusinskog jezika u dotičnim državama u području kulture, obrazovanja, informiranja, stručnog osposobljavanja i usavršavanja te cjeloživotnog obrazovanja	=				
14.b)	olakšati i/ili promicati prekograničnu suradnju za dobrobit rusinskog jezika, posebno među jedinicama područne (regionalne) i lokalne samouprave na čijem se državnom području rusinski jezik rabi u istom ili sličnom obliku				✓	

* Odbor stručnjaka za Europsku povelju o regionalnim ili manjinskim jezicima ocjenjuje ispunjavanje obveza država stranaka preuzetih Poveljom kako slijedi:

Ispunjena: Politike, zakonodavstvo i praksa u skladu su s Poveljom.

Djelomično ispunjena: Politike i zakonodavstvo u potpunosti su ili djelomično u skladu s Poveljom, ali se obveza samo djelomično provodi u praksi.

Formalno ispunjena: Politike i zakonodavstvo u skladu su s Poveljom, ali u praksi se obveza ne provodi.

Nije ispunjena: Nisu poduzete nikakve mjere u politikama, zakonodavstvu i praksi za provedbu preuzete obveze.

Nema zaključka: Odbor stručnjaka ne može zaključiti o ispunjenju preuzete obveze jer nadležna tijela nisu pružila informacije ili su one nedovoljne.

Promjene u ocjeni u usporedbi s prethodnim ciklusom praćenja

109. Istraživanja rusinskog jezika provode se na Sveučilištu u Zagrebu. Odbor stručnjaka stoga smatra da je obveza iz članka 7. stavka 1. podstavka h) djelomično ispunjena. Rusinski jezik nije u ravnopravnoj službenoj uporabi ni u jednoj općini. Stoga obveze iz članka 9. stavka 1. podstavka b) točaka ii. i iii. te članka 9. stavka 1. podstavka c) točaka ii. i iii. nisu ispunjene. Prema informacijama dobivenim u periodičnom izvješću i tijekom terenskog posjeta, rusinski se jezik ne koristi u odnosima s područnim jedinicama tijela državne uprave, kao ni s tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave. Rusinski jezik također nije u ravnopravnoj službenoj uporabi ni u jednoj općini. Odbor stručnjaka stoga smatra da obveze iz članka 10. stavka 1. podstavka a) točke iii. i članka 10. stavka 2. podstavka b) nisu ispunjene. Fond za poticanje pluralizma i raznovrsnosti elektroničkih medija potiče proizvodnju audiovizualnih i radijskih projekata, programa i sadržaja za nacionalne manjine u Hrvatskoj. 3 % sredstava izdvaja se za nacionalne manjine. Međutim, nije bilo audiovizualnih ostvarenja na rusinskom jeziku. Odbor stručnjaka stoga smatra da je obveza iz članka 11. stavka 1. podstavka d) formalno ispunjena. S obzirom na ulogu Savjeta za nacionalne manjine (vidjeti stavak 86.), Odbor stručnjaka smatra da je obveza iz članka 11. stavka 3. djelomično ispunjena. Prema dostupnim informacijama ne postoji prekogranična suradnja između jedinica lokalne samouprave na dobrobit rusinskog jezika. Odbor stručnjaka smatra da obveza iz članka 14. podstavka b) nije ispunjena.

2.7.2. Preporuke Odbora stručnjaka za poboljšanje zaštite i promicanja rusinskog jezika u Hrvatskoj

Odbor stručnjaka preporučuje hrvatskim vlastima da ispune sve obveze preuzete Europskom poveljom o regionalnim ili manjinskim jezicima koje se ne smatraju „ispunjenima” (vidjeti prethodni odjeljak 2.7.1.) te da i dalje poštuju ispunjene obveze. Nadležna tijela pritom bi trebala posebno uzeti u obzir dolje navedene preporuke. Preporuke Odbora ministara Vijeća Europe o primjeni Povelje u Hrvatskoj⁹⁴ i dalje su važeće. Preporukama donesenim u okviru postupka praćenja primjene Povelje nastoji se podržati nadležna tijela u postupku provedbe.

I. Preporuke za hitno djelovanje

- a. **Uvesti rusinski jezik u ravnopravnu službenu uporabu u najmanje jednoj općini i upotrebljavati ga u praksi na razini tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave.**
- b. **Osigurati dostupnost predškolskog odgoja i obrazovanja na rusinskom jeziku te izvoditi nastavu tog jezika u srednjoškolskom obrazovanju.**
- c. **Uvesti emitiranje jedne televizijske i jedne radijske emisije na rusinskom jeziku s dovoljnim trajanjem, redovitošću i učestalošću.**

II. Daljnje preporuke

- d. Osigurati temeljno obrazovanje i dodatno usavršavanje odgojno-obrazovnih radnika za nastavu rusinskog odnosno na rusinskom jeziku.
- e. Promicati svijest o rusinskom jeziku i kulturi kao sastavnom dijelu kulturne baštine Hrvatske, među ostalim u redovnom obrazovanju i medijima.
- f. Ojačati uporabu rusinskog jezika u praksi na razini područnih jedinica tijela državne uprave.
- g. Koristiti rusinski jezik pri pružanju javnih usluga u upravnim tijelima
- h. Promicati uporabu ili uvođenje naziva mjesta u rusinskom jeziku.
- i. Omogućiti redovito objavljivanje novinskih članaka na rusinskom jeziku, uključujući putem interneta.
- j. Omogućiti proizvodnju i distribuciju audio i audiovizualnih ostvarenja na rusinskom jeziku, uključujući putem interneta.
- k. Poduzeti mjere za poticanje i omogućavanje daljnje uporabe rusinskog jezika u odnosima s pravosudnim tijelima.

⁹⁴ [Cm/RecChL\(2001\)2](#); [Cm/RecChL\(2005\)2](#); [Cm/RecChL\(2008\)1](#); [Cm/RecChL\(2010\)8](#); [Cm/RecChL\(2015\)2](#); [Cm/RecChL\(2020\)7](#)

2.8. Srpski jezik

2.8.1. Ispunjavanje obveza Hrvatske preuzetih Europskom poveljom o regionalnim ili manjinskim jezicima u pogledu zaštite i promicanja srpskog jezika

Simboli korišteni za označavanje promjena u ocjeni u usporedbi s prethodnim ciklusom praćenja: ↗ poboljšanje ↘ pogoršanje = bez promjene

Odbor stručnjaka smatra da je preuzeta obveza*:						
Članak	Obveze Hrvatske u pogledu srpskog jezika ⁹⁵	ispunjena	djelomično ispunjena	formalno ispunjena	nije ispunjena	nema zaključka
Članak 7. – Ciljevi i načela						
7.1.a)	priznavanje srpskog jezika kao izraza kulturnog bogatstva	=				
7.1.b)	osiguravanje da postojeće ili nove administrativne podjele ne predstavljaju zapreku za promicanje srpskog jezika	=				
7.1.c)	odlučne mjere za promicanje srpskog jezika				↘	
7.1.d)	omogućavanje i/ili poticanje uporabe srpskog jezika, u govoru i pismu, u javnom životu (obrazovanju, pravosudnim tijelima, upravnim tijelima i javnim službama, medijima, kulturnim aktivnostima i ustanovama, gospodarskom i društvenom životu, prekograničnoj razmjeni) i u privatnom životu		=			
7.1.e)	• održavanje i razvoj veza u područjima obuhvaćenima ovom Poveljom između skupina u državi koje rabe srpski jezik • uspostavljanje kulturnih veza s drugim jezičnim skupinama	=				
7.1.f)	osiguravanje oblika i načina izvođenja nastave i studija srpskog jezika na svim odgovarajućim razinama	=				
7.1.g)	osiguravanje mogućnosti za učenje srpskog jezika onima koji nisu govornici tog jezika (uključujući odrasle)		=			
7.1.h)	poticanje studiranja i istraživanja srpskog jezika na sveučilištima ili u usporedivim institucijama	=				
7.1.i)	poticanje međudržavne razmjene u područjima obuhvaćenima ovom Poveljom u korist srpskog jezika		=			
7.2.	otklanjanje svake neopravdane razlike, isključenja, ograničenja ili prednosti u odnosu na uporabu srpskog jezika		=			
7.3.	• promicanje međusobnog razumijevanja između svih jezičnih skupina u zemlji • poticanje uključivanja poštovanja, razumijevanja i snošljivosti prema srpskom jeziku u ciljeve obrazovanja i stručnog osposobljavanja • poticanje masovnih medija da u svoje ciljeve uključe poštovanje, razumijevanje i snošljivost prema srpskom jeziku		=			
7.4.	• uzimanje u obzir potreba i želja koje je izrazila skupina govornika srpskog jezika • osnivanje tijela za savjetovanje tijela vlasti o svim pitanjima koja se odnose na srpski jezik	=				
Dio III. Povelje <i>(Dodatne obveze koje je država odabrala za određene jezike)</i>						
Čl. 8. – Obrazovanje						
8.1.a) iii.	omogućiti predškolski odgoj i obrazovanje na srpskom jeziku ili znatan dio predškolskog odgoja i obrazovanja na srpskom jeziku barem onim učenicima čije obitelji to zatraže i čiji se broj smatra dovoljnim	=				
8.1.b) iv.	omogućiti osnovnoškolsko obrazovanje na srpskom jeziku, znatan dio osnovnoškolskog obrazovanja na srpskom jeziku ili nastavu srpskog jezika kao sastavni dio kurikulumu barem onim učenicima čije obitelji to zatraže i čiji se broj smatra dovoljnim	=				
8.1.c) iv.	omogućiti srednjoškolsko obrazovanje na srpskom jeziku, znatan dio srednjoškolskog obrazovanja na srpskom jeziku ili nastavu srpskog jezika kao sastavni dio kurikulumu barem onim učenicima koji to žele i čiji se broj smatra dovoljnim	=				

⁹⁵ Kako bi se olakšala čitljivost, odredbe Povelje ovdje su navedene u skraćenom i pojednostavljenom obliku. Potpuni tekst svake odredbe može se pronaći na web-mjestu Ureda za ugovore: <http://www.coe.int/en/web/conventions/> (Ugovor br. 148)

Odbor stručnjaka smatra da je preuzeta obveza*:						
Članak	Obveze Hrvatske u pogledu srpskog jezika ⁹⁵	ispunjena	djelomično ispunjena	formalno ispunjena	nije ispunjena	nema zaključka
8.1.e) ii.	učiniti dostupnim studij srpskog jezika na sveučilištima i visokim školama	=				
8.1.f) ii.	ponuditi srpski jezik kao predmet u okviru obrazovanja odraslih i cjeloživotnog obrazovanja		↗			
8.1.g)	osigurati nastavu povijesti i kulture koji se odražavaju u srpskom jeziku		=			
8.1.h)	osigurati stručno osposobljavanje i usavršavanje nastavnog kadra za srpski jezik	=				
Čl. 9. – Pravosudna tijela						
9.1.a) ii.	zajamčiti okrivljeniku pravo uporabe srpskog jezika u kaznenom postupku, po potrebi uz usmeno i pismeno prevođenje, bez dodatnih troškova za dotične osobe	=				
9.1.a) iv.	izdati na zahtjev isprave povezane s kaznenim sudskim postupcima na srpskom jeziku, po potrebi uz usmeno i pismeno prevođenje, bez dodatnih troškova za dotične osobe	=				
9.1.b) ii.	omogućiti stranci u građanskom postupku, kad god se mora osobno pojaviti pred sudom, uporabu srpskog jezika bez dodatnih troškova, po potrebi uz usmeno i pismeno prevođenje	=				
9.1.b) iii.	omogućiti podnošenje isprava i dokaznih sredstava u građanskim postupcima na srpskom jeziku, po potrebi uz usmeno i pismeno prevođenje	=				
9.1.c) ii.	omogućiti stranci u upravnom sporu, kad god se mora osobno pojaviti pred sudom, uporabu srpskog jezika bez dodatnih troškova, po potrebi uz usmeno i pismeno prevođenje	=				
9.1.c) iii.	u postupcima kojima se rješavaju upravne stvari omogućiti podnošenje isprava i dokaznih sredstava na srpskom jeziku, po potrebi uz usmeno i pismeno prevođenje	=				
9.1.d)	u pogledu vođenja građanskih postupaka i/ili upravnih sporova na srpskom jeziku te s time povezane uporabe isprava i dokaznog materijala na srpskom jeziku, osigurati da dotične osobe ne snose dodatne troškove za usmeno i pismeno prevođenje	=				
9.2.a)	ne osporavati valjanost pravnih isprava samo zato što su sastavljene na srpskom jeziku	=				
Čl. 10. – Upravna tijela i javne službe						
10.1.a) iii.	osigurati da govornici srpskog jezika mogu podnositi usmene ili pisane zahtjeve područnim jedinicama tijela državne uprave i primiti odgovor na srpskom jeziku				↙	
10.1.a) iv.	osigurati da govornici srpskog jezika mogu podnositi usmene ili pisane zahtjeve na srpskom jeziku područnim jedinicama tijela državne uprave ⁹⁶					
10.1.b)	učine upravne tekstove i obrasce koji su u široj uporabi na razini države dostupnima na srpskom jeziku ili u dvojezičnoj verziji		=			
10.1.c)	dopustiti državnim tijelima sastavljanje akata na srpskom jeziku		=			
10.2.a)	uporaba srpskog jezika u tijelima jedinica područne (regionalne) ili lokalne samouprave		=			
10.2.b)	omogućiti govornicima srpskog jezika podnošenje usmenih ili pisanih zahtjeva na srpskom jeziku tijelima jedinica područne (regionalne) ili lokalne samouprave		=			
10.2.c)	objavljivanje službenih akata tijela jedinica područne (regionalne) samouprave i na srpskom jeziku				=	
10.2.d)	objavljivanje službenih akata tijela jedinica lokalne samouprave i na srpskom jeziku		=			
10.2.g)	uporaba ili uvođenje, po potrebi zajedno s nazivom na službenom jeziku, naziva mjesta na srpskom jeziku		=			
10.3.a)	osigurati da se srpski jezik rabi pri pružanju javnih usluga				=	
10.3.b)	dopustiti govornicima srpskog jezika podnošenje zahtjeva i primanje odgovora od pružatelja javnih usluga na srpskom jeziku ⁹⁷					
10.3.c)	dopustiti govornicima srpskog jezika podnošenje zahtjeva na srpskom jeziku pružateljima javnih usluga					
10.5	dopustiti uporabu ili određivanje prezimena na srpskom jeziku	=				

⁹⁶ Hrvatska je ratificirala članak 10. stavak 1. podstavak a) točke iii. i iv., koje predstavljaju alternativne mogućnosti. Stoga Odbor stručnjaka neće ocijeniti provedbu članka 10. stavka 1. podstavka a) točke iv.

⁹⁷ Hrvatska je ratificirala članak 10. stavak 3. podstavke a), b) i c), koji predstavljaju alternativne mogućnosti. Stoga Odbor stručnjaka neće ocijenjivati provedbu podstavaka b) i c).

Odbor stručnjaka smatra da je preuzeta obveza*:						
Članak	Obveze Hrvatske u pogledu srpskog jezika ⁹⁵	ispunjena	djelomično ispunjena	formalno ispunjena	nije ispunjena	nema zaključka
Čl. 11. – Mediji						
11.1.a) iii.	osigurati da javne radiotelevizijske kuće nude radijske i televizijske emisije na srpskom jeziku	= 98	= 99			
11.1.d)	poticati i/ili olakšati proizvodnju i distribuciju audio i audiovizualnih ostvarenja na srpskom jeziku		↗			
11.1.e) ii.	poticati i/ili olakšavati tjedno ili dnevno objavljivanje novinskih članaka na srpskom jeziku	=				
11.2	<ul style="list-style-type: none"> • jamčiti slobodu izravnog prijama radijskih i televizijskih emisija na srpskom jeziku iz susjednih zemalja • ne suprotstavljati se reemitiranju radijskih i televizijskih emisija na srpskom jeziku iz susjednih zemalja • osigurati slobodu izražavanja i slobodan optjecaj informacija na srpskom jeziku u pisanom tisku 	=				
11.3	osigurati da interesi govornika srpskog jezika budu zastupljeni ili uzeti u obzir u radu tijela koja jamče slobodu i pluralizam medija		↗			
Čl. 12. – Kulturne aktivnosti i ustanove						
12.1.a)	poticati proizvodnju, reprodukciju i diseminaciju kulturnih ostvarenja na srpskom jeziku	=				
12.1.f)	poticati izravno sudjelovanje predstavnika govornika srpskog jezika u organizaciji kulturnih ustanova i planiranju kulturnih aktivnosti	=				
12.1.g)	poticati i/ili olakšati osnivanje tijela odgovornog za prikupljanje, čuvanje i predstavljanje ili objavljivanje ostvarenja na srpskom jeziku	=				
Čl. 13. – Gospodarski i društveni život						
13.1.a)	isključiti iz zakonodavstva bilo koju odredbu kojom se zabranjuje ili ograničava uporaba srpskog jezika u ispravama koje se odnose na gospodarski ili društveni život, a posebno u ugovorima o radu i tehničkim dokumentima kao što su upute za uporabu proizvoda ili uređaja	=				
13.1.b)	zabraniti unošenje u unutarnje propise trgovačkih društava i privatne isprave svih klauzula kojima se isključuje ili ograničava uporaba srpskog jezika	=				
13.1.c)	suprotstavljati se praksama osmišljenim za odvratanje od korištenja srpskog jezika u vezi s gospodarskim ili društvenim djelatnostima	=				
Čl. 14. – Prekogranična razmjena						
14.a)	primjenjivati bilateralne i multilateralne sporazume s državama u kojima se srpski jezik rabi u istom ili sličnom obliku ili sklapati takve sporazume radi poticanja kontakata među govornicima srpskog jezika u dotičnim državama u području kulture, obrazovanja, informiranja, stručnog osposobljavanja i usavršavanja te cjeloživotnog obrazovanja	=				
14.b)	olakšati i/ili promicati prekograničnu suradnju za dobrobit srpskog jezika, posebno među jedinicama područne (regionalne) ili lokalne samouprave na čijem se državnom području srpski jezik rabi u istom ili sličnom obliku		↗			

* Odbor stručnjaka za Europsku povelju o regionalnim ili manjinskim jezicima ocjenjuje ispunjavanje obveza država stranaka preuzetih Poveljom kako slijedi:

Ispunjena: Politike, zakonodavstvo i praksa u skladu su s Poveljom.

Djelomično ispunjena: Politike i zakonodavstvo u potpunosti su ili djelomično u skladu s Poveljom, ali se obveza samo djelomično provodi u praksi.

Formalno ispunjena: Politike i zakonodavstvo u skladu su s Poveljom, ali u praksi se obveza ne provodi.

Nije ispunjena: Nisu poduzete nikakve mjere u politikama, zakonodavstvu i praksi za provedbu preuzete obveze.

Nema zaključka: Odbor stručnjaka ne može zaključiti o ispunjenju preuzete obveze jer nadležna tijela nisu pružila informacije ili su one nedovoljne.

⁹⁸ Javni radio

⁹⁹ Javna televizija

Promjene u ocjeni u usporedbi s prethodnim ciklusom praćenja

110. Nakon novog popisa stanovništva i smanjenja broja govornika, položaj srpskog jezika oslabio je. Više nije u ravnopravnoj službenoj uporabi u općini Donji Kukuruzari/ Доњи Кукурузари i u Vukovaru/ Вуковар, koji je ukinuo sve odredbe koje se odnose na uporabu srpskog jezika. Odbor stručnjaka podsjeća da Povelja zahtijeva pozitivno djelovanje vlasti u promicanju manjinskih jezika i podrazumijeva obvezu poduzimanja proaktivnih mjera kako bi se osigurala sustavna uporaba tih jezika. Prema dostupnim informacijama to nije slučaj sa srpskim jezikom. Odbor stručnjaka stoga smatra da obveza iz članka 7. stavka 1. podstavka c) nije ispunjena. Prema informacijama dobivenim tijekom terenskog posjeta, postoje tečajevi jezika za odrasle, ali je interes za pohađanje takvih tečajeva ograničen. Odbor stručnjaka smatra da je obveza iz članka 8. stavka 1. podstavka f) točke ii. djelomično ispunjena. Prema informacijama dobivenim u periodičnom izvješću i tijekom terenskog posjeta, srpski se jezik ne koristi u odnosima s područnim jedinicama tijela državne vlasti. Odbor stručnjaka svjestan je da su se zbog znatne bliskosti svakodnevnog govornog hrvatskog i srpskog jezika (kako se govori u Hrvatskoj) usmeni zahtjevi mogli podnositi na srpskom jeziku, ali imajući u vidu da preuzeta obveza od vlasti zahtijeva da „osiguraju” da govornici mogu podnositi usmene i pisane zahtjeve i primiti odgovor na srpskom jeziku, smatra se da obveza iz članka 10. stavka 1. podstavka a) točke iii. nije ispunjena. HRT je proizvodio audiovizualna dokumentarna ostvarenja na srpskom jeziku. Odbor stručnjaka stoga smatra da je obveza iz članka 11. stavka 1. podstavka d) djelomično ispunjena. S obzirom na ulogu Savjeta za nacionalne manjine (vidjeti stavak 86.), Odbor stručnjaka smatra da je obveza iz članka 11. stavka 3. djelomično ispunjena. Prema informacijama dobivenima tijekom terenskog posjeta, postoji prekogranična suradnja između jedinica lokalne samouprave. Prema shvaćanju Odbora stručnjaka, srpski se jezik u određenoj mjeri promiče u okviru takve suradnje. Odbor stručnjaka smatra da je obveza iz članka 14. podstavka b) djelomično ispunjena.

2.8.2. Preporuke Odbora stručnjaka za poboljšanje zaštite i promicanja srpskog jezika u Hrvatskoj

Odbor stručnjaka preporučuje hrvatskim vlastima da ispune sve obveze preuzete Europskom poveljom o regionalnim ili manjinskim jezicima koje se ne smatraju „ispunjenima” (vidjeti prethodni odjeljak 2.8.1.) te da i dalje poštuju ispunjene obveze. Nadležna tijela pritom bi trebala posebno uzeti u obzir dolje navedene preporuke. Preporuke Odbora ministara Vijeća Europe o primjeni Povelje u Hrvatskoj¹⁰⁰ i dalje su važeće. Preporukama donesenim u okviru postupka praćenja primjene Povelje nastoji se podržati nadležna tijela u postupku provedbe.

I. Preporuke za hitno djelovanje

- a. **Promicati svijest o srpskom jeziku i kulturi kao sastavnom dijelu kulturne baštine Hrvatske, među ostalim u redovnom obrazovanju i medijima.**
- b. **Poduzeti odlučne korake za promicanje poštovanja, razumijevanja i snošljivosti prema srpskom jeziku u Hrvatskoj u društvu kao cjelini.**
- c. **Ojačati uporabu srpskog jezika i pripadajućeg pisma na razini područnih jedinica tijela državne uprave i tijela jedinica područne (regionalne) i lokalne samouprave te proširiti ravnopravnu službenu uporabu srpskog jezika na dodatne općine.**

II. Daljnje preporuke

- d. Koristiti srpski jezik (i ćirilično pismo) pri pružanju javnih usluga u upravnim tijelima.
- e. Promicati uporabu ili uvođenje naziva mjesta na srpskom jeziku (ćiriličnom pismu).
- f. Uvesti redovito emitiranje jedne televizijske emisije dovoljnog trajanja na srpskom jeziku.

¹⁰⁰ [CM/RecChL\(2001\)2](#); [CM/RecChL\(2005\)2](#); [CM/RecChL\(2008\)1](#); [CM/RecChL\(2010\)8](#); [CM/RecChL\(2015\)2](#); [CM/RecChL\(2020\)7](#)

2.9. Slovački jezik

2.9.1. Ispunjavanje obveza Hrvatske preuzetih Europskom poveljom o regionalnim ili manjinskim jezicima u pogledu zaštite i promicanja slovačkog jezika

Simboli korišteni za označavanje promjena u ocjeni u usporedbi s prethodnim ciklusom praćenja: ↗ poboljšanje ↘ pogoršanje = bez promjene

Članak	Odbor stručnjaka smatra da je preuzeta obveza*:				
	ispunjena	djelomično ispunjena	formalno ispunjena	nije ispunjena	nema zaključka
Obveze Hrvatske u pogledu slovačkog jezika¹⁰¹					
Dio II. Povelje <i>(Obveze koje država mora primijeniti na sve regionalne ili manjinske jezike unutar svojeg državnog područja)</i>					
Članak 7. – Ciljevi i načela					
7.1.a)	priznavanje slovačkog jezika kao izraza kulturnog bogatstva	=			
7.1.b)	osiguravanje da postojeće ili nove administrativne podjele ne predstavljaju zapreku za promicanje slovačkog jezika	=			
7.1.c)	odlučne mjere za promicanje slovačkog jezika		=		
7.1.d)	omogućavanje i/ili poticanje uporabe slovačkog jezika, u govoru i pismu, u javnom životu (obrazovanju, pravosudnim tijelima, upravnim tijelima i javnim službama, medijima, kulturnim aktivnostima i ustanovama, gospodarskom i društvenom životu, prekograničnoj razmjeni) i u privatnom životu		=		
7.1.e)	• održavanje i razvoj veza u područjima obuhvaćenima ovom Poveljom između skupina u državi koje rabe slovački jezik • uspostavljanje kulturnih veza s drugim jezičnim skupinama	=			
7.1.f)	osiguravanje oblika i načina izvođenja nastave i studija slovačkog jezika na svim odgovarajućim razinama		=		
7.1.g)	osiguravanje mogućnosti za učenje slovačkog jezika onima koji nisu govornici tog jezika (uključujući odrasle)				=
7.1.h)	poticanje studiranja i istraživanja slovačkog jezika na sveučilištima ili u usporedivim institucijama	=			
7.1.i)	poticanje međudržavne razmjene u područjima obuhvaćenima ovom Poveljom u korist slovačkog jezika		=		
7.2.	otklanjanje svake neopravdane razlike, isključenja, ograničenja ili prednosti u odnosu na uporabu slovačkog jezika	=			
7.3.	• promicanje međusobnog razumijevanja između svih jezičnih skupina u zemlji • poticanje uključivanja poštovanja, razumijevanja i snošljivosti prema slovačkom jeziku u ciljeve obrazovanja i stručnog osposobljavanja • poticanje masovnih medija da u svoje ciljeve uključe poštovanje, razumijevanje i snošljivost prema slovačkom jeziku		=		
7.4.	• uzimanje u obzir potreba i želja koje je izrazila skupina govornika slovačkog jezika • osnivanje tijela za savjetovanje tijela vlasti o svim pitanjima koja se odnose na slovački jezik	=			
Dio III. Povelje <i>(Dodatne obveze koje je država odabrala za određene jezike)</i>					
Čl. 8. – Obrazovanje					
8.1.a) iii.	omogućiti predškolski odgoj i obrazovanje na slovačkom jeziku ili znatan dio predškolskog odgoja i obrazovanja na slovačkom jeziku barem onim učenicima čije obitelji to zatraže i čiji se broj smatra dovoljnim			=	
8.1.b) iv.	omogućiti osnovnoškolsko obrazovanje na slovačkom jeziku, znatan dio osnovnoškolskog obrazovanja na slovačkom jeziku ili nastavu slovačkog jezika kao sastavni dio kurikulumu barem onim učenicima čije obitelji to zatraže i čiji se broj smatra dovoljnim		=		
8.1.c) iv.	omogućiti srednjoškolsko obrazovanje na slovačkom jeziku, znatan dio srednjoškolskog obrazovanja na slovačkom jeziku ili nastavu slovačkog jezika kao sastavni dio kurikulumu barem onim učenicima koji to žele i čiji se broj smatra dovoljnim		=		

¹⁰¹ Kako bi se olakšala čitljivost, odredbe Povelje ovdje su navedene u skraćenom i pojednostavljenom obliku. Potpuni tekst svake odredbe može se pronaći na web-mjestu Ureda za ugovore: <http://www.coe.int/en/web/conventions/> (Ugovor br. 148)

Odbor stručnjaka smatra da je preuzeta obveza*:						
Članak	Obveze Hrvatske u pogledu slovačkog jezika ¹⁰¹	ispunjena	djelomično ispunjena	formalno ispunjena	nije ispunjena	nema zaključka
8.1.d) iv.	omogućiti tehničko i strukovno obrazovanje na slovačkom jeziku, znatan dio tehničkog i strukovnog obrazovanja na slovačkom jeziku ili nastavu slovačkog jezika kao sastavni dio kurikulumu barem onim učenicima koji to žele i čiji se broj smatra dovoljnim		↗			
8.1.e) ii.	učiniti dostupnim studij slovačkog jezika na sveučilištima i visokim školama	=				
8.1.f) ii.	ponuditi slovački jezik kao predmet u okviru obrazovanja odraslih i cjeloživotnog obrazovanja				=	
8.1.g)	osigurati nastavu povijesti i kulture koji se odražavaju u slovačkom jeziku		=			
8.1.h)	osigurati stručno osposobljavanje i usavršavanje nastavnog kadra za slovački jezik		=			
Čl. 9. – Pravosudna tijela						
9.1.a) ii.	zajamčiti otkrivljeniku pravo uporabe slovačkog jezika u kaznenom postupku, po potrebi uz usmeno i pismeno prevođenje, bez dodatnih troškova za dotične osobe			=		
9.1.a) iv.	izdati na zahtjev isprave povezane s kaznenim sudskim postupcima na slovačkom jeziku, po potrebi uz usmeno i pismeno prevođenje, bez dodatnih troškova za dotične osobe			=		
9.1.b) ii.	omogućiti stranci u građanskom postupku, kad god se mora osobno pojaviti pred sudom, uporabu slovačkog jezika bez dodatnih troškova, po potrebi uz usmeno i pismeno prevođenje			=		
9.1.b) iii.	omogućiti podnošenje isprava i dokaznih sredstava u građanskim postupcima na slovačkom jeziku, po potrebi uz usmeno i pismeno prevođenje			=		
9.1.c) ii.	omogućiti stranci u upravnom sporu, kad god se mora osobno pojaviti pred sudom, uporabu slovačkog jezika bez dodatnih troškova, po potrebi uz usmeno i pismeno prevođenje			=		
9.1.c) iii.	u postupcima kojima se rješavaju upravne stvari omogućiti podnošenje isprava i dokaznih sredstava na slovačkom jeziku, po potrebi uz usmeno i pismeno prevođenje			=		
9.1.d)	u pogledu vođenja građanskih postupaka i/ili upravnih sporova na slovačkom jeziku te s time povezane uporabe isprava i dokaznog materijala na slovačkom jeziku, osigurati da dotične osobe ne snose dodatne troškove za usmeno i pismeno prevođenje	=				
9.2.a)	ne osporavati valjanost pravnih isprava samo zato što su sastavljene na slovačkom jeziku	=				
Čl. 10. – Upravna tijela i javne službe						
10.1.a) iii.	osigurati da govornici slovačkog jezika mogu podnositi usmene ili pisane zahtjeve područnim jedinicama tijela državne uprave i primiti odgovor na slovačkom jeziku				✓	
10.1.a) iv.	osigurati da govornici slovačkog jezika mogu podnositi usmene ili pisane zahtjeve na slovačkom jeziku područnim jedinicama tijela državne uprave ¹⁰²					
10.1.b)	učine upravne tekstove i obrasce koji su u široj uporabi na razini države dostupnima na slovačkom jeziku ili u dvojezičnoj verziji	=				
10.1.c)	dopustiti državnim tijelima sastavljanje akata na slovačkom jeziku		=			
10.2.a)	uporaba slovačkog jezika u tijelima jedinica područne (regionalne) ili lokalne samouprave				=	
10.2.b)	omogućiti govornicima slovačkog jezika podnošenje usmenih ili pisanih zahtjeva na slovačkom jeziku tijelima jedinica područne (regionalne) ili lokalne samouprave				=	
10.2.c)	objavljivanje službenih akata tijela jedinica područne (regionalne) samouprave i na slovačkom jeziku				=	
10.2.d)	objavljivanje službenih akata tijela jedinica lokalne samouprave i na slovačkom jeziku				=	
10.2.g)	uporaba ili uvođenje, po potrebi zajedno s nazivom na službenom jeziku, naziva mjesta na slovačkom jeziku		=			
10.3.a)	osigurati da se slovački jezik rabi pri pružanju javnih usluga				=	
10.3.b)	dopustiti govornicima slovačkog jezika podnošenje zahtjeva i primanje odgovora od pružatelja javnih usluga na slovačkom jeziku ¹⁰³					
10.3.c)	dopustiti govornicima slovačkog jezika podnošenje zahtjeva na slovačkom jeziku pružateljima javnih usluga					
10.5)	dopustiti uporabu ili određivanje prezimena na slovačkom jeziku	=				

¹⁰² Hrvatska je ratificirala članak 10. stavak 1. podstavak a) točke iii. i iv., koje predstavljaju alternativne mogućnosti. Stoga Odbor stručnjaka neće ocijeniti provedbu članka 10. stavka 1. podstavka a) točke iv.

¹⁰³ Hrvatska je ratificirala članak 10. stavak 3. podstavke a), b) i c), koji predstavljaju alternativne mogućnosti. Stoga Odbor stručnjaka neće ocijenjivati provedbu podstavaka b) i c).

Odbor stručnjaka smatra da je preuzeta obveza*:						
Članak	Obveze Hrvatske u pogledu slovačkog jezika ¹⁰¹	ispunjena	djelomično ispunjena	formalno ispunjena	nije ispunjena	nema zaključka
Čl. 11. – Mediji						
11.1.a) iii.	osigurati da javne radiotelevizijske kuće nude radijske i televizijske emisije na slovačkom jeziku	=			=	
		104			105	
11.1.d)	poticati i/ili olakšati proizvodnju i distribuciju audio i audiovizualnih ostvarenja na slovačkom jeziku		↗			
11.1.e) ii.	poticati i/ili olakšavati tjedno ili dnevno objavljivanje novinskih članaka na slovačkom jeziku				=	
11.2	<ul style="list-style-type: none"> • jamčiti slobodu izravnog prijama radijskih i televizijskih emisija na slovačkom jeziku iz susjednih zemalja • ne suprotstavljati se reemitiranju radijskih i televizijskih emisija na slovačkom jeziku iz susjednih zemalja • osigurati slobodu izražavanja i slobodan optjecaj informacija na slovačkom jeziku u pisanom tisku 	=				
11.3	osigurati da interesi govornika slovačkog jezika budu zastupljeni ili uzeti u obzir u radu tijela koja jamče slobodu i pluralizam medija		↗			
Čl. 12. – Kulturne aktivnosti i ustanove						
12.1.a)	poticati proizvodnju, reprodukciju i diseminaciju kulturnih ostvarenja na slovačkom jeziku	=				
12.1.f)	poticati izravno sudjelovanje predstavnika govornika slovačkog jezika u organizaciji kulturnih ustanova i planiranju kulturnih aktivnosti	=				
12.1.g)	poticati i/ili olakšati osnivanje tijela odgovornog za prikupljanje, čuvanje i predstavljanje ili objavljivanje ostvarenja na slovačkom jeziku	=				
Čl. 13. – Gospodarski i društveni život						
13.1.a)	isključiti iz zakonodavstva bilo koju odredbu kojom se zabranjuje ili ograničava uporaba slovačkog jezika u ispravama koje se odnose na gospodarski ili društveni život, a posebno u ugovorima o radu i tehničkim dokumentima kao što su upute za uporabu proizvoda ili uređaja	=				
13.1.b)	zabraniti unošenje u unutarnje propise trgovačkih društava i privatne isprave svih klauzula kojima se isključuje ili ograničava uporaba slovačkog jezika	=				
13.1.c)	suprotstavljati se praksama osmišljenim za odvratanje od korištenja slovačkog jezika u vezi s gospodarskim ili društvenim djelatnostima	=				
Čl. 14. – Prekogračna razmjena						
14.a)	primjenjivati bilateralne i multilateralne sporazume s državama u kojima se slovački jezik rabi u istom ili sličnom obliku ili sklapati takve sporazume radi poticanja kontakata među govornicima slovačkog jezika u dotičnim državama u području kulture, obrazovanja, informiranja, stručnog osposobljavanja i usavršavanja te cjeloživotnog obrazovanja	=				
14.b)	olakšati i/ili promicati prekograničnu suradnju za dobrobit slovačkog jezika, posebno među jedinicama područne (regionalne) ili lokalne samouprave na čijem se državnom području slovački jezik rabi u istom ili sličnom obliku		↗			

* Odbor stručnjaka za Europsku povelju o regionalnim ili manjinskim jezicima ocjenjuje ispunjavanje obveza država stranaka preuzetih Poveljom kako slijedi:

Ispunjena: Politike, zakonodavstvo i praksa u skladu su s Poveljom.

Djelomično ispunjena: Politike i zakonodavstvo u potpunosti su ili djelomično u skladu s Poveljom, ali se obveza samo djelomično provodi u praksi.

Formalno ispunjena: Politike i zakonodavstvo u skladu su s Poveljom, ali u praksi se obveza ne provodi.

Nije ispunjena: Nisu poduzete nikakve mjere u politikama, zakonodavstvu i praksi za provedbu preuzete obveze.

Nema zaključka: Odbor stručnjaka ne može zaključiti o ispunjenju preuzete obveze jer nadležna tijela nisu pružila informacije ili su one nedovoljne.

¹⁰⁴ Javni radio

¹⁰⁵ Javna televizija

Promjene u ocjeni u usporedbi s prethodnim ciklusom praćenja

111. Nastava slovačkog jezika odvija se u strukovnom (tehničkom) obrazovanju u jednoj školi. Odbor stručnjaka stoga smatra da je preuzeta obveza iz članka 8. stavka 1. podstavka d) točke iv. djelomično ispunjena. Prema dostupnim informacijama slovački se jezik ne upotrebljava u odnosima s područnim jedinicama tijela državne uprave. Odbor stručnjaka smatra da obveza iz članka 10. stavka 1. podstavka a) točke iii. nije ispunjena. Hrvatske vlasti pružale su potporu proizvodnji radijskih emisija na više lokalnih radijskih postaja. Odbor stručnjaka stoga smatra da je obveza iz članka 11. stavka 1. podstavka d) djelomično ispunjena. S obzirom na ulogu Savjeta za nacionalne manjine (vidjeti stavak 86.), Odbor stručnjaka smatra da je obveza iz članka 11. stavka 3. djelomično ispunjena. Prema informacijama dobivenim tijekom terenskog posjeta, jedinice lokalne samouprave iz Hrvatske i Slovačke surađuju. Prema shvaćanju Odbora stručnjaka slovački se jezik u određenoj mjeri promiče u okviru takve suradnje. Odbor stručnjaka smatra da je obveza iz članka 14. podstavka b) djelomično ispunjena.

2.9.2. Preporuke Odbora stručnjaka za poboljšanje zaštite i promicanja slovačkog jezika u Hrvatskoj

Odbor stručnjaka preporučuje hrvatskim vlastima da ispune sve obveze preuzete Europskom poveljom o regionalnim ili manjinskim jezicima koje se ne smatraju „ispunjenima” (vidjeti prethodni odjeljak 2.9.1.) te da i dalje poštuju ispunjene obveze. Nadležna tijela pritom bi trebala posebno uzeti u obzir dolje navedene preporuke. Preporuke Odbora ministara Vijeća Europe o primjeni Povelje u Hrvatskoj¹⁰⁶ i dalje su važeće. Preporukama donesenim u okviru postupka praćenja primjene Povelje nastoji se podržati nadležna tijela u postupku provedbe.

I. Preporuke za hitno djelovanje

- a. **Koristiti slovački jezik u tijelima jedinica područne (regionalne) i lokalne samouprave te proširiti ravnopravnu službenu uporabu slovačkog jezika na dodatne općine.**
- b. **Uvesti emitiranje jedne televizijske emisije na slovačkom jeziku s dovoljnim trajanjem, redovitošću i učestalošću.**
- c. **Ojačati uporabu slovačkog jezika u predškolskom odgoju i obrazovanju.**

II. Daljnje preporuke

- d. Promicati svijest o slovačkom jeziku i kulturi kao sastavnom dijelu kulturne baštine Hrvatske, među ostalim i u redovnom obrazovanju i medijima.
- e. Ojačati uporabu slovačkog jezika u područnim jedinicama tijela državne uprave.
- f. Koristiti slovački jezik pri pružanju javnih usluga u upravnim tijelima.
- g. Promicati uporabu ili uvođenje naziva mjesta na slovačkom jeziku.
- h. Olakšati proizvodnju i distribuciju audio i audiovizualnih ostvarenja na slovačkom jeziku, među ostalim i na internetu.
- i. Poduzeti mjere za poticanje i omogućavanje uporabe slovačkog jezika u odnosima s pravosudnim tijelima.

¹⁰⁶ [CM/RecChL\(2001\)2](#); [CM/RecChL\(2005\)2](#); [CM/RecChL\(2008\)1](#); [CM/RecChL\(2010\)8](#); [CM/RecChL\(2015\)2](#); [CM/RecChL\(2020\)7](#)

2.10. Slovenski jezik

2.10.1. Ispunjavanje obveza Hrvatske preuzetih Europskom poveljom o regionalnim ili manjinskim jezicima u pogledu zaštite i promicanja slovenskog jezika

Simboli korišteni za označavanje promjena u ocjeni u usporedbi s prethodnim ciklusom praćenja: ↗ poboljšanje ↘ pogoršanje = bez promjene

Članak	Odbor stručnjaka smatra da je preuzeta obveza*:				
	ispunjena	djelomično ispunjena	formalno ispunjena	nije ispunjena	nema zaključka
Obveze Hrvatske u pogledu slovenskog jezika¹⁰⁷					
Dio II. Povelje					
(Obveze koje država mora primijeniti na sve regionalne ili manjinske jezike unutar svojeg državnog područja)					
Članak 7. – Ciljevi i načela					
7.1.a)	priznavanje slovenskog jezika kao izraza kulturnog bogatstva	=			
7.1.b)	osiguravanje da postojeće ili nove administrativne podjele ne predstavljaju zapreku za promicanje slovenskog jezika	=			
7.1.c)	odlučne mjere za promicanje slovenskog jezika		=		
7.1.d)	omogućavanje i/ili poticanje uporabe slovenskog jezika, u govoru i pismu, u javnom životu (obrazovanju, pravosudnim tijelima, upravnim tijelima i javnim službama, medijima, kulturnim aktivnostima i ustanovama, gospodarskom i društvenom životu, prekograničnoj razmjeni) i u privatnom životu		=		
7.1.e)	• održavanje i razvoj veza u područjima obuhvaćenima ovom Poveljom između skupina u državi koje rabe slovenski jezik • uspostavljanje kulturnih veza s drugim jezičnim skupinama	=			
7.1.f)	osiguravanje oblika i načina izvođenja nastave i studija slovenskog na svim odgovarajućim razinama		=		
7.1.g)	osiguravanje mogućnosti za učenje slovenskog jezika onima koji nisu govornici tog jezika (uključujući odrasle)				=
7.1.h)	poticanje studiranja i istraživanja slovenskog jezika na sveučilištima ili u usporedivim institucijama	=			
7.1.i)	poticanje međudržavne razmjene u područjima obuhvaćenima ovom Poveljom u korist slovenskog jezika		=		
7.2.	otklanjanje svake neopravdane razlike, isključenja, ograničenja ili prednosti u odnosu na uporabu slovenskog jezika	=			
7.3.	• promicanje međusobnog razumijevanja između svih jezičnih skupina u zemlji • poticanje uključivanja poštovanja, razumijevanja i snošljivosti prema slovenskom jeziku u ciljeve obrazovanja i stručnog osposobljavanja • poticanje masovnih medija da u svoje ciljeve uključe poštovanje, razumijevanje i snošljivost prema slovenskom jeziku		=		
7.4.	• uzimanje u obzir potreba i želja koje je izrazila skupina govornika slovenskog jezika • osnivanje tijela za savjetovanje tijela vlasti o svim pitanjima koja se odnose na slovenski jezik		=		

* Odbor stručnjaka za Europsku povelju o regionalnim ili manjinskim jezicima ocjenjuje ispunjavanje obveza država stranaka preuzetih Poveljom kako slijedi:

Ispunjena: Politike, zakonodavstvo i praksa u skladu su s Poveljom.

Djelomično ispunjena: Politike i zakonodavstvo u potpunosti su ili djelomično u skladu s Poveljom, ali se obveza samo djelomično provodi u praksi.

Formalno ispunjena: Politike i zakonodavstvo u skladu su s Poveljom, ali u praksi se obveza ne provodi.

Nije ispunjena: Nisu poduzete nikakve mjere u politikama, zakonodavstvu i praksi za provedbu preuzete obveze.

Nema zaključka: Odbor stručnjaka ne može zaključiti o ispunjenju preuzete obveze jer nadležna tijela nisu pružila informacije ili su one nedovoljne.

¹⁰⁷ Kako bi se olakšala čitljivost, odredbe Povelje ovdje su navedene u skraćenom i pojednostavljenom obliku. Potpuni tekst svake odredbe može se pronaći na web-mjestu Ureda za ugovore: <http://www.coe.int/en/web/conventions/> (Ugovor br. 148).

Promjene u ocjeni u usporedbi s prethodnim ciklusom praćenja

112. Tečajeve jezika za djecu i odrasle organiziraju udruge slovenske manjine, ali uz financijsku potporu Slovenije. Odbor stručnjaka stoga smatra da obveza iz članka 7. stavka 1. podstavka g) nije ispunjena.

2.10.2. Preporuke Odbora stručnjaka za poboljšanje zaštite i promicanja slovenskog jezika u Hrvatskoj

Odbor stručnjaka preporučuje hrvatskim vlastima da ispune sve obveze preuzete Europskom poveljom o regionalnim ili manjinskim jezicima koje se ne smatraju „ispunjenima” (vidjeti prethodni odjeljak 2.10.1.) te da i dalje poštuju ispunjene obveze. Nadležna tijela pritom bi trebala posebno uzeti u obzir dolje navedene preporuke. Preporuke Odbora ministara Vijeća Europe o primjeni Povelje u Hrvatskoj¹⁰⁸ i dalje su važeće. Preporukama donesenim u okviru postupka praćenja primjene Povelje nastoji se podržati nadležna tijela u postupku provedbe.

I. Preporuke za hitno djelovanje

- a. **Osigurati dostupnost predškolskog odgoja i obrazovanja na slovenskom jeziku.**
- b. **Uvesti emitiranje jedne televizijske i jedne radijske emisije na slovenskom jeziku na slovenskom jeziku s dovoljnim trajanjem, redovitošću i učestalošću.**

II. Daljnje preporuke

- c. Promicati svijest o slovenskom jeziku i kulturi kao sastavnom dijelu kulturne baštine Hrvatske, među ostalim i u redovnom obrazovanju i medijima.
- d. Poduzeti mjere za proširenje izobrazbe odgojno-obrazovnog kadra za slovenski jezik za sve razine obrazovanja.
- e. Poduprijeti održavanje tečajeva slovenskog jezika, među ostalim i za odrasle.
- f. U suradnji s predstavnicima govornika slovenskog jezika razviti i provesti strategiju promicanja uporabe slovenskog jezika u različitim područjima javnog života koja su obuhvaćena Poveljom.

¹⁰⁸ [CM/RecChL\(2001\)2](#); [CM/RecChL\(2005\)2](#); [CM/RecChL\(2008\)1](#); [CM/RecChL\(2010\)8](#); [CM/RecChL\(2015\)2](#); [CM/RecChL\(2020\)7](#)

2.11. Ukrajinski jezik

2.11.1. Ispunjavanje obveza Hrvatske preuzetih Europskom poveljom o regionalnim ili manjinskim jezicima u pogledu zaštite i promicanja ukrajinskog jezika

Simboli korišteni za označavanje promjena u ocjeni u usporedbi s prethodnim ciklusom praćenja: ↗ poboljšanje ↘ pogoršanje = bez promjene

Članak	Odbor stručnjaka smatra da je preuzeta obveza*:					
	ispunjena	djelomično ispunjena	formalno ispunjena	nije ispunjena	nema zaključka	
Dio II. Povelje <i>(Obveze koje država mora primijeniti na sve regionalne ili manjinske jezike unutar svojeg državnog područja)</i>						
Članak 7. – Ciljevi i načela						
7.1.a)	priznavanje ukrajinskog jezika kao izraza kulturnog bogatstva	=				
7.1.b)	osiguravanje da postojeće ili nove administrativne podjele ne predstavljaju zapreku za promicanje ukrajinskog jezika	=				
7.1.c)	odlučne mjere za promicanje ukrajinskog jezika		=			
7.1.d)	omogućavanje i/ili poticanje uporabe ukrajinskog jezika, u govoru i pismu, u javnom životu (obrazovanju, pravosudnim tijelima, upravnim tijelima i javnim službama, medijima, kulturnim aktivnostima i ustanovama, gospodarskom i društvenom životu, prekograničnoj razmjeni) i u privatnom životu		=			
7.1.e)	• održavanje i razvoj veza u područjima obuhvaćenima ovom Poveljom između skupina u državi koje rabe ukrajinski jezik • uspostavljanje kulturnih veza s drugim jezičnim skupinama	=				
7.1.f)	osiguravanje oblika i načina izvođenja nastave i studija ukrajinskog jezika na svim odgovarajućim razinama		=			
7.1.g)	osiguravanje mogućnosti za učenje ukrajinskog jezika onima koji nisu govornici tog jezika (uključujući odrasle)		=			
7.1.h)	poticanje studiranja i istraživanja ukrajinskog jezika na sveučilištima ili u usporedivim institucijama	=				
7.1.i)	poticanje međudržavne razmjene u područjima obuhvaćenima ovom Poveljom u korist ukrajinskog jezika	↗				
7.2.	otklanjanje svake neopravdane razlike, isključenja, ograničenja ili prednosti u odnosu na uporabu ukrajinskog jezika	=				
7.3.	• promicanje međusobnog razumijevanja između svih jezičnih skupina u zemlji • poticanje uključivanja poštovanja, razumijevanja i snošljivosti prema ukrajinskom jeziku u ciljeve obrazovanja i stručnog osposobljavanja • poticanje masovnih medija da u svoje ciljeve uključe poštovanje, razumijevanje i snošljivost prema ukrajinskom jeziku		=			
7.4.	• uzimanje u obzir potreba i želja koje je izrazila skupina govornika ukrajinskog jezika • osnivanje tijela za savjetovanje tijela vlasti o svim pitanjima koja se odnose na ukrajinski jezik	=				
Dio III. Povelje <i>(Dodatne obveze koje je država odabrala za određene jezike)</i>						
Čl. 8. – Obrazovanje						
8.1.a) iii.	omogućiti predškolski odgoj i obrazovanje na ukrajinskom jeziku ili znatan dio predškolskog odgoja i obrazovanja na ukrajinskom jeziku barem onim učenicima čije obitelji to zatraže i čiji se broj smatra dovoljnim				=	
8.1.b) iv.	omogućiti osnovnoškolsko obrazovanje na ukrajinskom jeziku, znatan dio osnovnoškolskog obrazovanja na ukrajinskom jeziku ili nastavu ukrajinskog jezika kao sastavni dio kurikuluma barem onim učenicima čije obitelji to zatraže i čiji se broj smatra dovoljnim		=			
8.1.c) iv.	omogućiti srednjoškolsko obrazovanje na ukrajinskom jeziku, znatan dio srednjoškolskog obrazovanja na ukrajinskom jeziku ili nastavu ukrajinskog jezika kao sastavni dio kurikuluma barem onim učenicima koji to žele i čiji se broj smatra dovoljnim				=	

¹⁰⁹ Kako bi se olakšala čitljivost, odredbe Povelje ovdje su navedene u skraćenom i pojednostavljenom obliku. Potpuni tekst svake odredbe može se pronaći na web-mjestu Ureda za ugovore: <http://www.coe.int/en/web/conventions/> (Ugovor br. 148).

Odbor stručnjaka smatra da je preuzeta obveza*:						
Članak	Obveze Hrvatske u pogledu ukrajinskog jezika ¹⁰⁹	ispunjena	djelomično ispunjena	formalno ispunjena	nije ispunjena	nema zaključka
8.1.e) ii.	učiniti dostupnim studij ukrajinskog jezika na sveučilištima i visokim školama	=				
8.1.f) ii.	ponuditi ukrajinski jezik kao predmet u okviru obrazovanja odraslih i cjeloživotnog obrazovanja				=	
8.1.g)	osigurati nastavu povijesti i kulture koji se odražavaju u ukrajinskom jeziku		=			
8.1.h)	osigurati stručno osposobljavanje i usavršavanje nastavnog kadra za ukrajinski jezik	=				
ČI. 9. – Pravosudna tijela						
9.1.a) ii.	zajamčiti okrivljeniku pravo uporabe ukrajinskog jezika u kaznenom postupku, po potrebi uz usmeno i pismeno prevođenje, bez dodatnih troškova za dotične osobe		=			
9.1.a) iv.	izdati na zahtjev isprave povezane s kaznenim sudskim postupcima na ukrajinskom jeziku, po potrebi uz usmeno i pismeno prevođenje, bez dodatnih troškova za dotične osobe		=			
9.1.b) ii.	omogućiti stranci u građanskom postupku, kad god se mora osobno pojaviti pred sudom, uporabu ukrajinskog jezika bez dodatnih troškova, po potrebi uz usmeno i pismeno prevođenje				=	
9.1.b) iii.	omogućiti podnošenje isprava i dokaznih sredstava u građanskim postupcima na ukrajinskom jeziku, po potrebi uz usmeno i pismeno prevođenje				=	
9.1.c) ii.	omogućiti stranci u upravnom sporu, kad god se mora osobno pojaviti pred sudom, uporabu ukrajinskog jezika bez dodatnih troškova, po potrebi uz usmeno i pismeno prevođenje				=	
9.1.c) iii.	u postupcima kojima se rješavaju upravne stvari omogućiti podnošenje isprava i dokaznih sredstava na ukrajinskom jeziku, po potrebi uz usmeno i pismeno prevođenje				=	
9.1.d)	u pogledu vođenja građanskih postupaka i/ili upravnih sporova na ukrajinskom jeziku te s time povezane uporabe isprava i dokaznog materijala na ukrajinskom jeziku, osigurati da dotične osobe ne snose dodatne troškove za usmeno i pismeno prevođenje				=	
9.2.a)	ne osporavati valjanost pravnih isprava samo zato što su sastavljene na ukrajinskom jeziku	=				
ČI. 10. – Upravna tijela i javne službe						
10.1.a) iii.	osigurati da govornici ukrajinskog jezika mogu podnositi usmene ili pisane zahtjeve područnim jedinicama tijela državne uprave i primiti odgovor na ukrajinskom jeziku				✓	
10.1.a) iv.	osigurati da govornici ukrajinskog jezika mogu podnositi usmene ili pisane zahtjeve na ukrajinskom jeziku područnim jedinicama tijela državne uprave ¹¹⁰					
10.1.b)	učine upravne tekstove i obrasce koji su u široj uporabi na razini države dostupnima na ukrajinskom jeziku ili u dvojezičnoj verziji				=	
10.1.c)	dopustiti državnim tijelima sastavljanje akata na ukrajinskom jeziku			↗		
10.2.a)	uporaba ukrajinskog jezika u tijelima jedinica područne (regionalne) ili lokalne samouprave				=	
10.2.b)	omogućiti govornicima ukrajinskog jezika podnošenje usmenih ili pisanih zahtjeva na ukrajinskom jeziku tijelima jedinica područne (regionalne) ili lokalne samouprave				=	
10.2.c)	objavljivanje službenih akata tijela jedinica područne (regionalne) samouprave i na ukrajinskom jeziku				=	
10.2.d)	objavljivanje službenih akata tijela jedinica lokalne samouprave i na ukrajinskom jeziku				=	
10.2.g)	uporaba ili uvođenje, po potrebi zajedno s nazivom na službenom jeziku, naziva mjesta na ukrajinskom jeziku				=	
10.3.a)	osigurati da se ukrajinski jezik rabi pri pružanju javnih usluga				=	
10.3.b)	dopustiti govornicima ukrajinskog jezika podnošenje zahtjeva i primanje odgovora od pružatelja javnih usluga na ukrajinskom jeziku ¹¹¹					
10.3.c)	dopustiti govornicima ukrajinskog jezika podnošenje zahtjeva na ukrajinskom jeziku pružateljima javnih usluga					
10.5	dopustiti uporabu ili određivanje prezimena na ukrajinskom jeziku	=				

¹¹⁰ Hrvatska je ratificirala članak.10. stavak 1. podstavak a) točku. iii. i članak 10.stavak 1. podstavak a) točku iv., koji predstavljaju alternativne mogućnosti. Stoga Odbor stručnjaka neće ocijeniti provedbu članka 10. stavka 1. podstavka a) točke iv.

¹¹¹ Hrvatska je ratificirala članak 10. stavak 3. podstavke a), b) i c), koji predstavljaju alternativne mogućnosti. Stoga Odbor stručnjaka neće ocijenjivati provedbu podstavaka b) i c).

Odbor stručnjaka smatra da je preuzeta obveza*:						
Članak	Obveze Hrvatske u pogledu ukrajinskog jezika ¹⁰⁹	ispunjena	djelomično ispunjena	formalno ispunjena	nije ispunjena	nema zaključka
Čl. 11. – Mediji						
11.1.a) iii.	osigurati da javne radiotelevizijske kuće nude radijske i televizijske emisije na ukrajinskom jeziku				=	
11.1.d)	poticati i/ili olakšati proizvodnju i distribuciju audio i audiovizualnih ostvarenja na ukrajinskom jeziku		↗			
11.1.e) ii.	poticati i/ili olakšavati tjedno ili dnevno objavljivanje novinskih članaka na ukrajinskom jeziku				=	
11.2	<ul style="list-style-type: none"> • jamčiti slobodu izravnog prijama radijskih i televizijskih emisija na ukrajinskom jeziku iz susjednih zemalja • ne suprotstavljati se reemitiranju radijskih i televizijskih emisija na ukrajinskom jeziku iz susjednih zemalja • osigurati slobodu izražavanja i slobodan optjecaj informacija na ukrajinskom jeziku u pisanom tisku 	=				
11.3	osigurati da interesi govornika ukrajinskog jezika budu zastupljeni ili uzeti u obzir u radu tijela koja jamče slobodu i pluralizam medija		↗			=
Čl. 12. – Kulturne aktivnosti i ustanove						
12.1.a)	poticati proizvodnju, reprodukciju i diseminaciju kulturnih ostvarenja na ukrajinskom jeziku	=				
12.1.f)	poticati izravno sudjelovanje predstavnika govornika ukrajinskog jezika u organizaciji kulturnih ustanova i planiranju kulturnih aktivnosti	=				
12.1.g)	poticati i/ili olakšati osnivanje tijela odgovornog za prikupljanje, čuvanje i predstavljanje ili objavljivanje ostvarenja na ukrajinskom jeziku	=				
Čl. 13. – Gospodarski i društveni život						
13.1.a)	isključiti iz zakonodavstva bilo koju odredbu kojom se zabranjuje ili ograničava uporaba ukrajinskog jezika u ispravama koje se odnose na gospodarski ili društveni život, a posebno u ugovorima o radu i tehničkim dokumentima kao što su upute za uporabu proizvoda ili uređaja	=				
13.1.b)	zabraniti unošenje u unutarnje propise trgovačkih društava i privatne isprave svih klauzula kojima se isključuje ili ograničava uporaba ukrajinskog jezika	=				
13.1.c)	suprotstavljati se praksama osmišljenim za odvratanje od korištenja ukrajinskog jezika u vezi s gospodarskim ili društvenim djelatnostima	=				
Čl. 14. – Prekogranična razmjena						
14.a)	primjenjivati bilateralne i multilateralne sporazume s državama u kojima se ukrajinski jezik rabi u istom ili sličnom obliku ili sklapati takve sporazume radi poticanja kontakata među govornicima ukrajinskog jezika u dotičnim državama u području kulture, obrazovanja, informiranja, stručnog osposobljavanja i usavršavanja te cjeloživotnog obrazovanja	=				
14.b)	olakšati i/ili promicati prekograničnu suradnju za dobrobit ukrajinskog jezika, posebno među jedinicama područne (regionalne) ili lokalne samouprave na čijem se državnom području ukrajinski jezik rabi u istom ili sličnom obliku					=

* Odbor stručnjaka za Europsku povelju o regionalnim ili manjinskim jezicima ocjenjuje ispunjavanje obveza država stranaka preuzetih Poveljom kako slijedi:

Ispunjena: Politike, zakonodavstvo i praksa u skladu su s Poveljom.

Djelomično ispunjena: Politike i zakonodavstvo u potpunosti su ili djelomično u skladu s Poveljom, ali se obveza samo djelomično provodi u praksi.

Formalno ispunjena: Politike i zakonodavstvo u skladu su s Poveljom, ali u praksi se obveza ne provodi.

Nije ispunjena: Nisu poduzete nikakve mjere u politikama, zakonodavstvu i praksi za provedbu preuzete obveze.

Nema zaključka: Odbor stručnjaka ne može zaključiti o ispunjenju preuzete obveze jer nadležna tijela nisu pružila informacije ili su one nedovoljne.

Promjene u ocjeni u usporedbi s prethodnim ciklusom praćenja

113. Udruge ukrajinske manjine iz Hrvatske surađuju sa sličnim udrugama u drugim zemljama i sudjeluju u ukrajinskim međunarodnim nevladinim organizacijama. Odbor stručnjaka smatra da je obveza iz članka 7. stavka 1. podstavka i) ispunjena. Ukrajinski nije ravnopravnoj službenoj uporabi ni u jednoj općini. Prema dostupnim informacijama, ne koristi se u odnosima s područnim jedinicama tijela državne uprave. Odbor stručnjaka stoga smatra da obveza iz članka 10. stavka 1. podstavka a) točke iii. nije ispunjena. Nadležna tijela mogu izdavati dvojezične osobne iskaznice neovisno o tome je li jezik u službenoj uporabi ili ne. Obveza iz članka 10. stavka 1. podstavka c) stoga je formalno ispunjena. Savjet za nacionalne manjine financijski je podržao proizvodnju dva filma na ukrajinskom jeziku. Odbor stručnjaka stoga smatra da je obveza iz članka 11. stavka 1. podstavka d) djelomično ispunjena. S obzirom na ulogu Savjeta za nacionalne manjine (vidjeti stavak 86.), Odbor stručnjaka smatra da je obveza iz članka 11. stavka 3. djelomično ispunjena.

2.11.2. Preporuke Odbora stručnjaka za poboljšanje zaštite i promicanja ukrajinskog jezika u Hrvatskoj

113. Odbor stručnjaka preporučuje hrvatskim vlastima da ispunje sve obveze preuzete Europskom poveljom o regionalnim ili manjinskim jezicima koje se ne smatraju „ispunjenima” (vidjeti prethodni odjeljak 2.11.1.) te da i dalje poštuju ispunjene obveze. Nadležna tijela pritom bi trebala posebno uzeti u obzir dolje navedene preporuke. Preporuke Odbora ministara Vijeća Europe o primjeni Povelje u Hrvatskoj¹¹² i dalje su važeće. Preporukama donesenim u okviru postupka praćenja primjene Povelje nastoji se podržati nadležna tijela u postupku provedbe.

I. Preporuke za hitno djelovanje

- a. **Uvesti ukrajinski jezik u ravnopravnu službenu uporabu u najmanje jednoj općini i koristiti ga u praksi u područnim jedinicama tijela državne uprave te tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave.**
- b. **Osigurati dostupnost predškolskog odgoja i obrazovanja na ukrajinskom jeziku te izvoditi nastavu tog jezika u srednjoškolskom obrazovanju.**
- c. **Uvesti emitiranje jedne televizijske i jedne radijske emisije na ukrajinskom jeziku s dovoljnim trajanjem, redovitošću i učestalošću.**

II. Daljnje preporuke

- d. Promicati svijest o ukrajinskom jeziku i kulturi kao sastavnom dijelu kulturne baštine Hrvatske, među ostalim i u redovnom obrazovanju i medijima.
- e. Koristiti ukrajinski jezik pri pružanju javnih usluga u upravnim tijelima.
- f. Promicati uporabu ili uvođenje naziva mjesta na ukrajinskom jeziku.
- g. Omogućiti redovito objavljivanje novinskih članaka na ukrajinskom jeziku, među ostalim i putem interneta.
- h. Poduzeti mjere za poticanje i omogućavanje daljnje uporabe ukrajinskog jezika u odnosima s pravosudnim tijelima.

¹¹² [CM/RecChL\(2001\)2](#); [CM/RecChL\(2005\)2](#); [CM/RecChL\(2008\)1](#); [CM/RecChL\(2010\)8](#); [CM/RecChL\(2015\)2](#); [CM/RecChL\(2020\)7](#)

Poglavlje 3. [Prijedlozi za] Preporuke Odbora ministara Vijeća Europe

Odbor stručnjaka, uvažavajući napore koje su hrvatske vlasti uložile u zaštitu regionalnih i manjinskih jezika koji se govore u njihovoj zemlji, u svojoj je ocjeni odlučio usredotočiti se na neke od najvažnijih nedostataka u provedbi Povelje. Međutim, preporuke koje je Odbor stručnjaka proslijedio Odboru ministara ne bi se trebale tumačiti na način da umanjuju relevantnost drugih, detaljnijih zapažanja sadržanih u izvješću, koja ostaju sama po sebi valjana. Preporuke koje je predložio Odbor stručnjaka sastavljene su u skladu s navedenim.

Odbor stručnjaka Europske povelje o regionalnim ili manjinskim jezicima, u skladu s člankom 16. stavkom 4. Povelje, predlaže na temelju informacija sadržanih u ovom izvješću da Odbor ministara donese sljedeće preporuke za Hrvatsku.

Odbor ministara,

U skladu s člankom 16. Europske povelje o regionalnim ili manjinskim jezicima;

imajući u vidu ispravu o ratifikaciji koju je Hrvatska položila 5. studenoga 1997.;

primivši na znanje ocjenu Odbora stručnjaka za Povelju u odnosu na primjenu Povelje u Hrvatskoj;

imajući u vidu da se ova ocjena temelji na informacijama koje je Hrvatska dostavila u svojem sedmom periodičnom izvješću, dodatnim informacijama koje su dostavile hrvatske vlasti, informacijama koje su dostavila tijela i udruge zakonito osnovane u Hrvatskoj te na informacijama koje je Odbor stručnjaka pribavio tijekom svojeg terenskog posjeta;

Uzimajući u obzir primjedbe hrvatskih vlasti o sadržaju izvješća Odbora stručnjaka;

preporučuje da hrvatske vlasti uzmu u obzir sve primjedbe i preporuke Odbora stručnjaka te da kao prioritet:

1. poduzme odlučne korake za promicanje svijesti i snošljivosti prema manjinskim jezicima i kulturama koje oni predstavljaju kao sastavnom dijelu hrvatske kulturne baštine, kako u općem kurikulumu na svim razinama obrazovanja tako i u medijima, kao i povećanjem njihove vidljivosti u javnom prostoru;
2. poduzme potrebne mjere za uvođenje manjinskih jezika u ravnopravnu službenu uporabu, neovisno o pragu, te osigura da svaki manjinski jezik iz Dijela III. bude u ravnopravnoj službenoj uporabi u najmanje jednoj jedinici lokalne samouprave;
3. osigura uporabu manjinskih jezika u praksi na razini područnih jedinica tijela državne uprave te tijela županijskih i lokalnih vlasti;
4. proširi uporabu manjinskih jezika u obrazovanju kako bi se osigurao kontinuitet od predškolskog do srednjoškolskog obrazovanja za svaki jezik;
5. osigura za svaki manjinski jezik dovoljno trajanje, redovitost i učestalost emisija na javnoj radioteleviziji.

Odbor ministara poziva hrvatske vlasti da do 1. rujna 2025. dostave informacije o preporukama za hitno djelovanje, a sljedeće periodično izvješće do 1. ožujka 2028.

Prilog I.: Isprava o ratifikaciji

Hrvatska

Rezerva sadržana u ispravi o ratifikaciji, položenoj 5. studenoga 1997. – izv. hrv./eng.

Sukladno članku 21. Europske povelje o regionalnim ili manjinskim jezicima, Republika Hrvatska daje slijedeću izjavu: »U odnosu na Republiku Hrvatsku neće se primjenjivati odredbe članka 7. stavka 5. Europske povelje o regionalnim ili manjinskim jezicima.«

Obuhvaćeno razdoblje: 01.03.1998. -

Izjava se odnosi na članak: 7.

Izjava sadržana u ispravi o ratifikaciji, položena 5. studenoga 1997. Cro./Engl.

Republika Hrvatska izjavljuje da će, na temelju članka 2. stavka 2. i članka 3. stavka 1. Europske povelje o regionalnim ili manjinskim jezicima, u odnosu na talijanski, srpski, mađarski, češki, slovački, rusinski i ukrajinski jezik primjenjivati sljedeće odredbe Povelje:

- iz članka 8.:
 - stavak 1. podstavak a) točka iii.,
 - podstavak b) točka iv.,
 - podstavak c) točka iv.,
 - podstavak d) točka iv.,
 - podstavak e) točka ii.,
 - podstavak f) točka ii.,
 - podstavak g),
 - podstavak h),
- iz članka 9.:
 - stavak 1. podstavak a) točke ii. i iv.,
 - podstavak b) točke ii. i iii.,
 - podstavak c) točke ii. i iii.,
 - podstavak d),
 - stavak 2. podstavak a),
- iz članka 10.:
 - stavak 1. podstavak a) točke iii. i iv.,
 - podstavak b),
 - podstavak c),
 - stavak 2. podstavak a),
 - podstavak b),
 - podstavak c),
 - podstavak d),
 - podstavak g),
 - stavak 3. podstavak a),
 - podstavak b),
 - podstavak c),
 - stavak 5.,
- iz članka 11.:
 - stavak 1. podstavak a) točka iii.,
 - podstavak d),

podstavak e) točka ii.,
stavak 2.,
stavak 3.,

- iz članka 12.:
stavak 1. podstavak a),
podstavak f),
podstavak g),

- iz članka 13.:
stavak 1. podstavak a),
podstavak b),
podstavak c),

- članak 14.

Obuhvaćeno razdoblje: 01/03/1998 -

Izjava se odnosi na članke: 10., 11., 12., 13., 14., 2., 3., 8., 9.

Izjava sadržana u ispravi o ratifikaciji, položenoj 5. studenoga 1997. – izv. hrv./eng.

Na temelju članka 1. stavka b) Europske povelje o regionalnim ili manjinskim jezicima Republika Hrvatska izjavljuje da se u smislu hrvatskog zakonodavstva pojam »područje na kojem se regionalni ili manjinski jezici upotrebljavaju« odnosi na ona područja na kojima su, na temelju članka 12. Ustava Republike Hrvatske i članka 7. i 8. Ustavnog zakona o ljudskim pravima i slobodama i o pravima etničkih i nacionalnih zajednica ili manjina, jedinice lokalne samouprave svojim statutima uvele službenu uporabu manjinskog jezika.

Obuhvaćeno razdoblje: 01.03.1998. -

Izjava se odnosi na članak: 1.

Prilog II.: Primjedbe hrvatskih vlasti

ODGOVOR REPUBLIKE HRVATSKE NA SEDMO IZVJEŠĆE ODBORA STRUČNJAKA O PRIMJENI EUROPSKE POVELJE O REGIONALNIM ILI MANJINSKIM JEZICIMA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Vlada Republike Hrvatske pozdravlja usvajanje Sedmog izvješća Odbora stručnjaka o primjeni Europske povelje o regionalnim ili manjinskim jezicima u Republici Hrvatskoj (u daljnjem tekstu: Sedmo izvješće Odbora stručnjaka) te prihvaća sve konstruktivne ocjene, primjedbe i prijedloge Odbora stručnjaka u svrhu daljnjeg napretka u primjeni Europske povelje o regionalnim ili manjinskim jezicima (u daljnjem tekstu: Povelja).

Vlada Republike Hrvatske je čvrsto opredijeljena da nastavi ispunjavati svoje obveze preuzete ratifikacijom Povelje što je dokazala i u Sedmom izvješću Republike Hrvatske o primjeni Europske povelje o regionalnim ili manjinskim jezicima. U svrhu dodatnog razjašnjenja određenih pitanja i primjedbi od strane Odbora stručnjaka te Prijedloga za Preporuke Odbora ministara Vijeća Europe, Vlada Republike Hrvatske dostavlja odgovor na Sedmo izvješće Odbora stručnjaka, kako slijedi:

Paragraf 6.

U odnosu na mišljenje Odbora stručnjaka Vlada Republike Hrvatske navodi da je točan naziv dokumenta koji se spominje u paragrafu 6. „Operativni programi nacionalnih manjina 2021.-2024.“ dok je ranija verzija imala naziv Operativni programi za nacionalne manjine 2017.-2020. Najnoviji Operativni programi nacionalnih manjina 2021.-2024. također su dio Vladinog programa 2020.-2024. godine.

Nadalje, vezano uz paragraf 6. važno je naglasiti da su Operativni programi nacionalnih manjina doneseni u bliskoj suradnji s manjinskim predstavnicima i udrugama što predstavlja njihovu dodatnu vrijednost te sadrže prioritete aktivnosti kako ih percipiraju sami manjinski predstavnici.

Operativni programi nacionalnih manjina sastoje se od aktivnosti koje se odnose na zaštitu i unaprjeđenje postojeće razine prava svih Ustavom Republike Hrvatske priznatih nacionalnih manjina te u sklopu toga i od operativnih programa koji sadrže aktivnosti koje se odnose na pojedine nacionalne manjine s obzirom na njihove posebnosti i potrebe unaprjeđenja postojećeg stupnja njihove zaštite pa su tako izrađeni posebni operativni programi za srpsku, talijansku, češku, slovačku, mađarsku, albansku, bošnjačku, crnogorsku, makedonsku, slovensku, romsku, austrijsku, njemačku, poljsku, rusinsku, rusku, tursku, ukrajinsku i židovsku nacionalnu manjinu.

Paragrafi 13.-21.

U odnosu na mišljenje Odbora stručnjaka da je zakonski prag odnosno uvjet za uvođenje ravnopravne službene uporabe jezika i pisma nacionalnih manjina od trećine stanovnika jedinice

lokalne odnosno područne (regionalne) samouprave koji su pripadnici nacionalne manjine previsok, a da se alternativa dobrovoljnog uvođenja jezika u ravnopravnu službenu uporabu u jedinicama lokalne (područne) regionalne samouprave ne promiče u dovoljnoj mjeri i posljednjih godina nije ju primijenila niti jedna jedinica, ističemo sljedeće:

Kao što je ranije navedeno, sukladno članku 12. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina („Narodne novine“, broj 155/02, 47/10, 80/10 i 93/11) ravnopravna službena uporaba jezika i pisma kojim se služe pripadnici nacionalne manjine ostvaruje se na području jedinice lokalne samouprave kada pripadnici pojedine nacionalne manjine čine najmanje trećinu stanovnika takve jedinice, kada je to predviđeno međunarodnim ugovorima ili kada je to propisano statutom jedinice lokalne ili područne (regionalne) samouprave. Vezano uz navedeno, podaci za izradu Izvješća o provedbi Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, za 2023. godinu koji su dobiveni od jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave pokazuju da je ravnopravna službena upotreba jezika i pisma nacionalnih manjina uvedena temeljem statuta i u jedinicama u kojima ne postoji zakonski preduvjet za uvođenje od najmanje trećine stanovnika pripadnika nacionalne manjine, bilo za područje cijele jedinice ili u pojedinim naseljima, kako slijedi: Istarska županija (talijanski) i Bjelovarsko-bilogorska županija (albanski, češki, mađarski i srpski); gradovi: Poreč-Parenzo, Pula-Pola, Buje-Buie, Novigrad-Cittanova, Rovinj-Rovigno, Umag-Umago, Vodnjan-Dignano (talijanski) i Vrbovsko (srpski), Daruvar (češki), Našice (slovački) te općine Bale-Valle, Brtonigla-Verteneglio, Funtana-Fontane, Fažana-Fasana, Kaštelir-Labinci-Castelliere-S.Domenica, Motovun-Montona, Raša, Tar Vabriga-Torre Abrega, Vižinada-Visinada, Vrsar-Orsera (talijanski), Ernestinovo i Tordinci (mađarski), Kneževi Vinogradi (srpski) i Dežanovac (češki), Punitovci (slovački).

U odnosu na navedeno treba napomenuti i da je Grad Našice 21. srpnja 2023. godine donio Statutarnu odluku o dopunama Statuta Grada Našica u kojoj se pripadnicima slovačke nacionalne manjine osigurava pravo na službenu uporabu slovačkog jezika u naselju Jelisavac. Ravnopravna uporaba jezika i pisma slovačke nacionalne manjine ostvaruje se u dvojezičnom nazivu naselja, ulica, javnih ustanova, mjesnih domova, školama i drugim ustanovama te fizičke osobe koje obavljaju javnu djelatnost i pravne osobe mogu ispisivati svoje nazive na hrvatskom i slovačkom jeziku.

Vezano uz navode iz Paragrafa 16.-19. iz Sedmog izvješće Odbora stručnjaka koji se odnose na smanjenje broja pripadnika nacionalnih manjina nakon Popisa stanovništva iz 2021. godine, kao posljedica kojeg pojedine jedinice lokalne samouprave više nisu obvezne imati manjinske jezike u ravnopravnoj službenoj upotrebi, iznosimo sljedeće:

Nakon objave rezultata Popisa stanovništva 2021. u odnosu na rezultate Popisa 2011. godine utvrđeno je da je broj pripadnika nacionalnih manjina smanjen ispod jedne trećine u 4 jedinice lokalne samouprave i to u gradovima Vukovaru i Vrbovskom (pripadnici srpske nacionalne manjine) te općinama Punitovci (pripadnici slovačke nacionalne manjine) i Donji Kukuruzari (pripadnici srpske nacionalne manjine) te u tim jedinicama više ne postoji zakonski uvjet od jedne

trećine pripadnika nacionalne manjine za uvođenje dvojezičnosti, međutim, ravnopravna službena uporaba jezika i pisma nacionalnih manjina može biti uvedena statutima tih jedinica. U odnosu na navedeno potrebno je napomenuti da su Grad Vukovar i općina Donji Kukuruzari izmijenili svoje statute, imajući u vidu rezultate Popisa stanovništva iz 2021. godine, dok Grad Vrbovsko i Općina Punitovci nisu mijenjali statut te su statutarne odredbe o ravnopravnoj službenoj upotrebi jezika i pisma nacionalnih nakon Popisa stanovništva iz 2021. godine ostale na snazi.

Nadalje, potrebno je u Paragrafu 16. Sedmog izvješća Odbora stručnjaka ispraviti tehnički podatak o broju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u Republici Hrvatskoj, umjesto 556 jedinica, točan broj jedinica lokalne samouprave je 555.

Vezano uz navode iz paragrafa 21. Sedmog izvješća Odbora stručnjaka da bi hrvatske vlasti trebale poticati jedinice lokalne samouprave na uvođenje manjinskog jezika u ravnopravnu službenu upotrebu te Preporuku 2. iz Poglavlja 3. Sedmog izvješća odbora stručnjaka da Republika Hrvatska poduzme potrebne mjere za uvođenje manjinskih jezika u ravnopravnu službenu upotrebu, neovisno o pragu, te osigura da svaki manjinski jezik iz Dijela III. bude u ravnopravnoj službenoj upotrebi najmanje u jednoj jedinici lokalne samouprave, iznosimo sljedeće:

U okviru izrade izvješća o provedbi Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, Ministarstvo pravosuđa i uprave redovito prati i analizira stanje uređenosti lokalnih statuta u odnosu na ravnopravnu službenu uporabu jezika i pisma nacionalnih manjina te potiče jedinice na primjenu Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, Zakona o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj („Narodne novine“, broj 51/00 i 56/00 - ispravak) i Povelje.

Analizirajući po pojedinim jezicima koji su obuhvaćeni Dijelom II. (članak 7. Povelje) i Dijelom III. (članak 8.-14. Povelje), češki, mađarski, talijanski, rusinski, srpski, slovački i ukrajinski jezik, prema Izvješću o provedbi Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina za 2023. godine, za sve jezike osim rusinskog i ukrajinskog jezika uvedena je ravnopravna službena uporaba jezika i pisma u najmanje dvije jedinice lokalne samouprave.

Jedinice koje imaju najveći broj pripadnika rusinske nacionalne manjine po Popisu stanovništva iz 2021. godine su Općina Bogdanovci (19,48%) i Općina Tompojevci (16,40%).

Jedinica koja ima najveći broj pripadnika ukrajinske nacionalne manjine je Općina Bogdanovci (7,77%).

Navedene jedinice nemaju statutima uređenu ravnopravnu službenu upotrebu jezika i pisma rusinske odnosno ukrajinske nacionalne manjine, ali imaju uređena druga prava pripadnika nacionalnih manjina kao npr. pravo koristiti i isticati simbole i zastave nacionalne manjine, izvoditi himnu i/ili svečanu pjesmu nacionalne manjine u prigodama važnima za nacionalnu manjinu, vijeća i predstavnici nacionalnih manjina mogu u službene svrhe upotrebljavati i druge simbole i znamenja svoje nacionalne manjine i druga prava.

Paragraf 62.

U odnosu na navod iz Sedmog izvješća Odbora stručnjaka da ne postoje tečajevi bajaškog rumunjskog za odrasle ili za negovornike tog jezika ističemo da postoji dostupnost takvih kolegija: prof. dr. Petar Radosavljević od 2012. na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, na Odsjeku za rumunjski jezik, ima izborni kolegij “Jezik Roma Bajaša u Hrvatskoj-bajaškorumunjski dijalekti”. Nadalje, od 2014. godine prof. Radosavljević predaje izborni kolegij na Učiteljskom fakultetu u Čakovcu “Osnove bajaškog rumunjskog za učitelje i odgojitelje”.

Također, Udruga Korak po korak (dio mreže REYN), organizirala je osnovni tečaj bajaškog rumunjskog, te je organizirala nekoliko radionica u razdoblju 2018.-2022., uglavnom za one koji se bave obrazovanjem, ali i socijalnom skrbi. Tu je i popratni udžbenik, a uz prof. dr. Radosavljević, dva izvorna govornika vode ovaj tečaj.

Paragraf 70.

U odnosu na uporabu manjinskih jezika u područnim jedinicama tijela vlasti, dostavljamo očitovanje da sukladno članku 15. stavku 4. Ustava Republike Hrvatske („Narodne novine“, broj 85/10 – pročišćeni tekst i 5/14 – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske) Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje (u daljnjem tekstu: Zavod), za koje je nadležno Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike, na jednak način postupa sa svim regionalnim ili manjinskim jezicima, te korištenje regionalnog ili manjinskog jezika nije zapreka za ispravno sporazumijevanje.

Osim vlastitih zaposlenih prevoditelja, Zavod redovito sklapa ugovore o usluzi prevođenja za svoje potrebe. Prevođenje, osim simultanog i konsekutivnog prevođenja, ako je ono potrebno, podrazumijeva i prijevod raznih dopisa, zahtjeva, podnesaka i druge dokumentacije, zaprimljenih kako od inozemnih nositelja socijalnog osiguranja, tako i od osiguranika i korisnika mirovina i to s drugih jezika na hrvatski kao i s hrvatskog na druge jezike. Stoga je u svakom trenutku bilo kojoj osobi koja je pripadnik nacionalnih manjina omogućeno da se obrati Zavodu i s njim pisano komunicira koristeći neki od regionalnih ili manjinskih jezika.

Potrebno je napomenuti kako Zavod u okviru svojih kompetencija i djelovanja do sada nije naišao na pravnu situaciju koju nije bilo moguće riješiti zbog uporabe manjinskog ili regionalnog jezika te je time doprinio ostvarivanju načela jednakosti u društvu i promicanju duha snošljivosti i dijaloga.

Također, Zavod je ustanova koja dosada nije zaprimila pritužbe koje bi upućivale na ograničavanje korištenja regionalnih ili manjinskih jezika.

Paragraf 74.

U odnosu na navode iz Sedmog izvješća Odbora stručnjaka da jedan seminar godišnje koji se organizira za službenike o provedbi Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina nije dovoljan

i treba pojačati napore, navodimo da je primjerice prošle 2023. godine održan jedan seminar te je nakon njega trebao biti održati još jedan, međutim isti nije održan budući da se nije javio dovoljan broj polaznika (najmanje 10). Slijedom navedenoga, broj seminara u jednoj godini ovisi o interesu samih sudionika, odnosno državnih i lokalnih službenika koji rade na poslovima primjene Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina.

Paragrafi 77. – 82.

S obzirom na navode u Izvješću Odbora stručnjaka moramo istaknuti kako Hrvatska radiotelevizija proizvodi televizijske emisije za nacionalne manjine i o nacionalnim manjinama, visoke profesionalne kvalitete i javne vrijednosti, a trajanje i tjedni ritam emitiranja su u skladu sa zakonitostima televizijskog medija. Pripadnici manjina koji se pojavljuju u emisijama uvijek se potiču govoriti na svom materinskom, manjinskom jeziku, a sadržaj se prevodi i titla na hrvatski jezik kako bi doseg i utjecaj emisija bili snažniji.

U dnevnom i/ili tjednom ritmu Hrvatska radiotelevizija proizvodi i emitira radijske emisije na talijanskom, mađarskom i slovačkom jeziku, koje proizvode novinari koji su govornici jezika manjina.

Stavljajući kvalitetu programa te visoke kreativne i uredničke standarde u prvi plan, a u financijski izazovnom vremenu, Hrvatska radiotelevizija ne odustaje od proizvodnje emisija koje odlikuju vjerodostojnost i konstruktivno novinarstvo – ključnih medijskih doprinosa u stvaranju uključivog društva.

S obzirom da u Republici Hrvatskoj žive 22 nacionalne manjine, a svaka od njih ima svoje specifičnosti i jezik, teško je Hrvatskoj radioteleviziji kao javnom medijskom servisu osigurati svima jednaku zastupljenost i osigurati da svaki manjinski jezik dobije emisiju dovoljnog trajanja i učestalosti u programima Hrvatske radiotelevizije, ali ipak nastojimo povećati udio programa o nacionalnim manjinama u svim našim programima. Tako je u 2022. godini, u odnosu na 2021. godinu povećan udio programa o nacionalnim manjinama za 7,6% . Naime, Hrvatska radiotelevizija je u 2021. godini imala 42.584 minuta sadržaja o nacionalnim manjinama, a u 2022. godini 45.818 minuta.

Dodatno navodimo da je Republika Hrvatska potpisnica niza međunarodnih ugovora i preporuka kako Europske unije tako i Vijeća Europe koje se tiču slobode izražavanja i slobode medija te osigurava pravilnu i punu provedbu postojećeg medijskog zakonodavstva, kako bi se osigurali najviši standardi za sve medije u Hrvatskoj. Jednako tako u svim zakonodavnim aktima iz nadležnosti kulture i medija pazi se na zaštitu manjinskih jezika te se kroz javne pozive financiraju kulturne djelatnosti manjina u Republici Hrvatskoj.

Paragraf 92.

U odnosu na navode iz Sedmog izvješća Odbora stručnjaka da se tijela vlasti nisu savjetovala s romskim organizacijama pri pripremi periodičnog izvješća, dostavljamo podatak da je Prijedlog sedmog izvješća Republike Hrvatske o primjeni Europske povelje o regionalnih ili manjinskim jezicima dostavljen na očitovanje pojedinim udrugama koje se bave pravima nacionalnih manjina, između ostaloga i Savezu Roma u Republici Hrvatskoj „Kali Sara“.

Paragraf 93.

Vežano uz pitanje iz Paragrafa 93. Sedmog izvješća Odbora stručnjaka o tome je li nakon izmjene Statuta u prosincu 2021. godine u Općini Dežanovac zadržana ravnopravna službena uporaba jezika i pisma češke nacionalne manjine, navodimo da je Statutom Općine Dežanovac od 10. prosinca 2021. godine, u članku 109. propisano samo pravo da pravne i fizičke osobe koje obavljaju javnu djelatnost mogu ispisivati nazive dvojezično/višejezično.

Paragraf 103.

U odnosu na navod iz Sedmog izvješća Odbora stručnjaka da ne postoji mogućnost učenja bajaškog rumunjskog za negovornike tog jezika, uključujući odrasle, molimo pogledati komentar kod paragrafa 62.

Paragraf 113.

U odnosu na navode iz Sedmog izvješća Odbora stručnjaka vežano uz dvojezične osobne iskaznice ukazujemo kako se osobne iskaznice u Republici Hrvatskoj mogu izdavati isključivo u skladu s odredbama Zakona o osobnoj iskaznici („Narodne novine“, broj 62/15, 42/20, 144/20 i 18/24) i drugih relevantnih zakona.

Tako Zakon o osobnoj iskaznici u članku 7. stavku 1. propisuje da se obrazac osobne iskaznice tiska na hrvatskom i engleskom jeziku i latiničnom pismu, a popunjava se samo na hrvatskom jeziku i latiničnom pismu dok stavak 2. propisuje da se, kada je to utvrđeno posebnim zakonom ili međunarodnim ugovorima, obrazac osobne iskaznice za osobu – pripadnika nacionalne manjine tiska i popunjava i na jeziku i pismima pripadnika nacionalnih manjina.

Nadalje, Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina člankom 12. propisano je da se ravnopravna službena uporaba jezika i pisma kojim se služe pripadnici nacionalne manjine ostvaruje na području jedinice lokalne područne samouprave kada pripadnici pojedine nacionalne manjine čine najmanje trećinu stanovnika takve jedinice, kada je to predviđeno međunarodnim ugovorima, kada je to propisano statutom jedinice lokalne samouprave ili statutom jedinice područne (regionalne) samouprave, u skladu s odredbama posebnog zakona o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj.

U tom smislu, člankom 18. stavkom 1. Zakona o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj („Narodne novine“, broj 51/00 i 56/00), propisano je da tijela državne uprave prvog stupnja, ustrojstvene jedinice središnjih tijela državne uprave koje postupaju u prvom

stupnju, sudbena tijela prvog stupnja, državna odvjetništva i državna pravobraniteljstva prvog stupnja, javni bilježnici i pravne osobe koje imaju javne ovlasti te koja imaju svoje urede i ispostave u općinama, gradovima i županijama u kojima je u službenoj uporabi pored hrvatskog jezika i latiničnom pisma jezik i pismo nacionalne manjine, na hrvatskom jeziku i latiničnom pismu, a na zahtjev građana dvojezično ili višejezično izdaju javne isprave i tiskaju obrasce koji se koriste u službene svrhe.

Naputkom za dosljednu provedbu Zakona o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj određeno je da dužnost postupanja u skladu s navedenim odredbama imaju i državna tijela prvog stupnja i pravne osobe koje imaju javne ovlasti te koja imaju svoje urede i ispostave izvan područja jedinica samouprave u kojima je u službenoj uporabi pored hrvatskog jezika i latiničnog pisma jezik i pismo nacionalne manjine, ako su mjesno i/ili stvarno nadležna za postupanje na području jedinica samouprave koje su svojim statutima propisale, odnosno uredile ravnopravnu službenu uporabu manjinskog jezika i pisma.

Slijedom navedenoga ističemo kako Ministarstvo unutarnjih poslova osobne iskaznice izdaje prema točno propisanim postupcima i isključivo u skladu s odredbama Zakona o osobnoj iskaznici, Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina i Zakona o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj te ne smije osobne iskaznice izdavati na način koji bi bez relevantnog pravnog utemeljenja odstupao od navedenih propisa. U skladu s navedenim molimo preispitati tvrdnje iz poglavlja 2., dijela 2.11.(1) točke 113. Sedmog izvješća Odbora stručnjaka.